KIYAMET AŞISI

YAZARIN ÖBÜR ESERLERİ
(DİRİLİŞ YAYINLARI'ndan)

Şiir:

ŞİİRLER I	Monna Rosa
ŞİİRLER II	Şahdamar/ Körfez/ Sesler
ŞİİRLER III	Hızırla Kırk Saat
ŞİİRLER IV	Taha'nın Kitabı/Gül Muştusu
ŞİİRLER V	Zamana Adanmış Sözler
ŞİİRLER VI	Ayinler/Çeşmeler
ŞİİRLER VII	Leylâ ile Mecnun
ŞİİRLER VIII	Ateş Dansı
ŞİİRLER IX	Alınyazısı Saati
GÜN DOĞMADAN	(Şiirlerin Toplu Basımı)

Hikâye:

HİKÂYELER-I	Meydan Ortaya Çıktığında
HİKÂYELER-II	Portreler

Piyes:

PİYESLER-I • ARMAĞAN

Çeviri Şiir:

BATI ŞİİRLERİNDEN • İSLÂMIN ŞİİR ANITLARINDAN

Düşünce:

RUHUN DİRİLİŞİ • KIYAMET AŞISI • ÇAĞ VE İLHAM I-II-III-IV • İSLÂM TOPLUMUNUN EKONOMİK STRÜKTÜRÜ • DİRİLİŞİN ÇEVRESİNDE • İSLÂM• İSLÂMIN DİRİLİŞİ • DİRİLİŞ NESLİNİN ÂMENTÜSÜ • İNSANLIĞIN DİRİLİŞİ • YİTİK CENNET • GÜNDÖNÜMÜ • MAKAMDA • DİRİLİŞ MUŞTUSU • DÜŞÜNCELER I-II • FİZİKÖTESİ AÇISINDAN UFUKLAR VE DAHA ÖTESİ I-II-III • YAPI TAŞLARI VE KADERİMİZİN ÇAĞRISI I-II • UNUTUŞ VE HATIRLAYIŞ • VAROLMA SAVAŞI • ÇAĞDAŞ BATI DÜŞÜNCESİNDEN • SAMANYOLUNDA ZİYAFET

Deneme:

EDEBİYAT YAZILARI-I	Medeniyetin Rüyası Rüyanın Medeniyeti Şiir
EDEBİYAT YAZILARI-II	Dişimizin Zarı
EDEBİYAT YAZILARI-III	Eğik Ehramlar

İnceleme:

YUNUS EMRE • MEHMED ÂKİF • MEVLÂNA

Günlük Yazılar:

FARKLAR • SÜTUN • SÛR • GÜN SAATİ

SÖYLEYİŞLER

Röportaj:

TARİHİN YOL AĞZINDA

Konferans:

ÇIKIŞ YOLU-I	Ülkemizin Geleceği

Meydan konuşması:

ÇIKIŞ YOLU-II	Medeniyetimizin Dirilişi
ÇIKIŞ YOLU-III	Kutlu Millet Gerçeği

SEZAİ KARAKOÇ

KIYAMET AŞISI

10. baskı

DİRİLİŞ YAYINLARI
Nuruosmaniye Cad. Derin Han, No: 8/1
34410 Cağaloğlu - İstanbul Tel: (0212) 519 04 57
Posta Çeki: 348155
www.dirilisyayinlari.gen.tr

Diriliş Yayınları : 2
Birinci baskı : 1968
İkinci Baskı : 1974
Üçüncü Baskı : 1977
Dördüncü Baskı : 1979
Beşinci Baskı : 1986
Altıncı Baskı : 1995
Yedinci Baskı : 1999
Sekizinci Baskı : 2005
Dokuzuncu Baskı : 2009

BU KİTAP

Bu kitaptaki yazılar, 7. sayfadaki **Kıyamet Aşısı** adlı yazıdan 71. sayfadaki **Oruç ve Diriliş** adlı yazıya kadar, Haftalık **Büyük Doğu** Dergisi'nde, 1967 yılında; **Oruç ve Diriliş** adlı yazı, **İslâm Düşüncesi** Dergisi'nin Aralık 1967 sayısında; diğerleri, Ekim 1969'dan Ocak 1971'e kadar **Diriliş** Dergisi'nde, **Zülküfül Makamında Bir "Sütun"** başlığı altında yayınlanmıştır. **Cuma'nın Anlamı** adlı yazı, Dergide M.B.Y. imzasıyla çıkmıştır.

© **Diriliş Yayınları.** BU KİTAP DAHİL BÜTÜN ESERLERİMİZİN TÜM YAYIN HAKLARI SAKLIDIR (Değerlendirme amacıyla yapılacak kısa alıntılar dışında, yazarın yazılı izni olmadan, hiçbir surette alınamaz, çoğaltılamaz, çevirisi yapılamaz, radyo, TV'lerde okunamaz, kaset ve CD'lere aktarılamaz, internet dosyası açılamaz).

Baskı Cilt: Bayrak Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. No:14/2 Topkapı / İstanbul
İstanbul - Mart 2012

KIYAMET AŞISI

KIYAMET AŞISI

Kur'an, kıyameti sık sık anar. Öyle ki, sahabe, kıyametin bugün yarın kopmasından kuşkulanmış, ürkmüştür. İşte, islâmdaki kıyamet telâkkisinin öbür dinlerdeki kıyamet inancından farkı burada beliriyor. Öbür dinlerde, kıyamet, kâinatın sonuna ait bir bilgi ve haber olmaktan öteye geçmezken, islâmda kıyamet inancı ve duygusu, hayatın içine girer ve bir nevi «kıyamet şuuru» halini alır. Bu şuurla donanmış müslüman, her saat. Yaratıcı'nın karşısına çıkacakmışcasına bir hazırlık içindedir. Yani, kıyamet öylesine hayatla içiçedir ki, hayatı kabartmalaştırır ve müslümanı, her anını şuurla izleyen, bir kendi kendinin bekçisi, gözcüsü yapar. Yani, kıyamet, müslümanın içinde, onun her davranışını kaydeden ikinci bir tür melek gibi, onunla birliktedir, ondan kopmaz ve ayrılmaz. Öbür dinlerde kötümserliğe ve hareketsizliğe veya dünyataparlığa götürüşüne karşılık,

islâmda canlı tutan bir iç motiftir, ölümden önce gelebilecek toptan bir ölüm gibi, müslüman şuurunun metafizik özü, bu dünyada ötedünyanın bir mayasıdır.

Kıyamet, inanışın yarısı olan sabrın çeliğine su verir.

Kur'an, kıyamet vakıasını «saat» kelimesiyle anlatır. Sonra bu saat kelimesi, vaktin ölçüsü, birimi olmuştur. Sanki her an gelebilecek olan kıyamet vaktin ta kendisi olmuştur da, müslüman, içinde uzadığı akışı onunla tayin edilecektir.

Ceplerimizdeki saat, namazın vaktini gösterdiği gibi, sanki, önceden bilemediğimiz bir akrep ve yelkovan durumunda «kıyamet» i de gösterecektir. Örümceklerin şu veya bu mevsimde örecekleri şu kadar ağdan, ağaçların verecekleri şu kadar meyveden, suların şu kadar akışından, denizlerin şu kadar kabarışından, güneş, ay ve yıldızların şu kadar doğuş ve batışından, şu kadar şehit ölümünden sonra bir gün, bir saatte, ceplerimizdeki saat «kıyamet!» deyip duracaktır. Sanki ceplerimizdeki saat, kıyametin kalbi gibi her an atıp durmaktadır. İşitip duyana ne mutlu!

Kıyametin yakınlığı veya uzaklığı, umut veya umutsuzluk verici bir şey değil aslında. Özleri bozulmuş, temelleri kaymış dinler, insanları, kıyamet telâkkileriyle bir kanserlinin ruh durumuna düşürüyorlar. Bunun için, ya dünyadan tam kopamıyor, ya dünyaya çılgınca bağlıyorlar. İslamdaysa, kıyamet ister uzak olsun, ister yakın, bir saat sonra olacakmış gibi, öte hesabına hazır olma şu-

urunun birinci kaynağı ve gözle görülme halidir.

Sapasağlamken kalp sektesinden ölenler vardır. Kıyamet, bir bakıma, kainatın kalp sektesidir.

Hastalıklar, ölümün sebebi değil, belki, belirtileridir. Hastalıklar geldi diye ölüm gelmez, belki ölüm gelecek diye hastalıklar haberci gelir. Sonunda ölüm yoksa, hastalık, hatta yeni bir sıhhate başlangıç sayılabilir. Bu yüzden, kıyametin, bir nevi, burjuva düzeninin çökeceğinin şuurlarda dini sembollerle yansıması, bir kötümserlik sezgisi olduğu iddiası, bu marksist yorum, islâma uygulanamaz ve uymaz.

Bir aşktan doğmuş bir varlığın yine bir aşka dönüşü, bir kurban gibi geri çevrilişi demekse kıyamet, yolculuğun mutlaka ölüm şartlarında olması gerekmez. Hastalıklı hayvan kurban edilmez.

Müslüman, Yaratıcı'ya teslim olmuş kişidir. Her an O'nun kıyametine de kendini teslim etmeye hazır kişi.

Müslüman, vücudunda bir kıyamet taşıyan, ötenin sarsıntısını duymamış kişilere bir kıyamet aşılayan ve onları en şiddetli bir kıyametle sarsan bir kıyamet adamıdır.

SABRIN ZEKÂTI

Müslümanın birinci özelliği, yüreğinde beyaz bir kıyamet beneği taşımaksa, ikinci işareti, yüzünden ve dudaklarından başlayarak duruş ve davranışlarına kadar bir sabır atmosferini varlığına sindirmiş olmasıdır.

Neden biz müslümanların başarıları bu çağda hep kesik kesiktir? Bir yatır sabrına her birimiz, tek tek ulaşamadık da ondan. Çünkü sabır, başarının tohumudur. Eseri verimlendiren, yeşerten, sağ ve diri tutan odur. Bir iş bir dakika önce olmaz, bir dakika sonraya da kalmaz. İşte sabır, bu kader sırrına ermektir. Yani işi bir dakika öncesine alma aceleciliğinden ve bir dakika sonraya bırakma tembelliğinden kaçınma ve korunma iradesi demektir sabır. Kader, eşyanın tabiatına Yaratıcının kattığı bir sabırdır âdeta. İşte bundandır: sabır şuuruna varmış müslüman, bir bakıma da, kaderin şuuruna varmıştır. Âdeta, sabır, müslü-

manın içinde, bir kader bilgisi gibi çalışır. Öbür dünyada amel defterinin sağdan verilmesi için bu dünyada âdeta her zaman sağ elimizde bir sabır kitabı bulunmalıdır. Sabır, müslümanın yüreğinde öyle bir ışık yakacaktır ki, o nereye dönse onu çevreleyen ve saran bu ışık hâlesi de o yana dönecek ve önünü aydınlatacaktır. Böylece, müslüman, önünde yürüyen kader çizgisinin gerisini ve ilerisini bu ışıkla görecektir.

Kimi insanda sabır arı durudur, kimi insanda da bozbulanık. Nasıl zekât malın bozbulanıklığını gideriyorsa sabırlarımızın bozbulanıklığını da arıtan, yine sabır cinsinden bir zekât vardır. Yalnız malın ve mülkün değil, her işin ve oluşun bir zekâtı vardır. Nasıl ki alacakaranlık, gecenin, fecir, gündüzün zekâtı gibidir. Nasıl ki, gülümseme yüzün zekâtıdır. Onu arıtır, ışıtır çünkü. Nasıl ki, borçlunun gölge serinliğinden faydalanmaktan çekinme de bir nevi zekâtın zekâtıdır. Evet, zekâtın bile zekâtı vardır. Nasıl ki, takva da bir nevi ibadetin zekâtıdır. Bunun gibi sabrın da bir zekâtı vardır.

Sabrın zekâtı cihaddır. Cihad, sabrın dinamiğidir. Müslümanın sabrı, pasif sabırlardan, müslümanın tevekkülü ölü tevekküllerden değildir. Müslümanın sabrı, bir doğum sancısı gibi yeni bir dünyaya gebedir. Onun sabrı, geçmişin yükü altında ezilmiş ve kıvrılmış olma suskunluğu değil, geleceğe hamile olan bir güven direnişidir. Cihad sabrı, ahlâkın bir bölümü olan sabrın içinde onu arıtan bir nevi aksiyon özüdür. Bir nevi içtimaî sa-

bırdır. Kur'an'ın imândan ayırmayarak öğütlediği sabırdır bu.

Biz ki, sabırlıların mirasçısıyız. Biz ki, sabrın mucizesi Kur'an'la öğünenleriz. Peygambere bile önce sabırla dinlemesini, verdiği şifayla ölüyü dirilten vahyin insanlara ulaştırılmasında bile aceleye yer olmadığını öğütleyen Kur'an'ın usanmaz öğrencileriyiz. Şit, Nuh, Yunus, İbrahim, Eyyub peygamberlerden, sahabeler ve velilere kadar uzayan sonsuz bir sabır örnekleri zincirinin son halkaları olmak gibi bir yüce sorumluluğu yüklenmişiz. Dağın çekemediği ulu bir sabrın sorumluluğunu yüklenmişiz. Mekke'de, Taif'de ve Uhud'da, sabrın destan kahramanı son Peygamberin sabır dersinden bir ders almış mıyız?

Akşamlar çökerken, Yakup peygamber, koyun postunun üstünde Yusuf'tan sabırla bir haber beklerdi. Tarlalarda, dağlarda, ovalarda, yusufçuklar «Yusuf, Yusuf» diye sabırla öterdi. Yusuf'sa, bir kuyudan, köle kervanından, zindanlardan geçerek Saraya doğru sabırla yol alıyordu. İlkin, kuyunun taşları düşüyordu. Sonra ışık beliriyordu. Sonra da güneş!

Hazreti Musa'ya, Hızır peygamber görünmez dünyada, Şuayb peygamber de görünür dünyada sabır öğretmenliği yapmıştı. İşte o sabır bilgisiyle Kızıldeniz'i yarmıştı Musa peygamber.

SANCAK ÇAĞILTISI

Her müslüman bir sancak adamıdır. Her an durmamacasına üstünde ve içinde bir sancak taşıyandır o. O hangi topluluğa girse oraya sanki bir sancak girmiştir. Yüzünde hep bir sancak aydınlığı vardır. Yüreğinde hep bir sancak canlılığı.

Her müslüman sancak gibi başlıbaşına bir semboldür. Kendi dâvasının sembolüdür. Öbür insanlar içinde yükselen, ateş almış, alevi sancak yeşili bir kıyamet kayasıdır. İçi kaynar, fakat dışı sakindir.

Tek başına olsun, toplulukta olsun, müslüman, islâmın bir arması gibi hemen ayrılır, fark edilir öbür insanlardan.

Her müslüman, arştan bir haberi, bir görünüşü, bir rengi, bir çizgiyi, bir dokuyu beraberinde bulunduruyor gibidir.

Sancak gibi sâdedir. Bir heyecandır. Bir fikir,

bir inanç, bir aksiyondur. Kılıcın eşidir ama barış doğurur. Şiddeti gerçeğin şiddetidir. Yumuşaklığı kevser tatlılığı.

O da sancak gibi tarihle birliktedir. Yenidir, eskidir ama taptazedir.

Sancakla bayrak arasındaki ilişki, altınla para arasındaki ilişki gibidir. Sancak, bayrağın altın karşılığıdır. Müslüman da insanın.

Müslüman geldi, insan insan oldu. Müslüman gitti, insan yok oldu.

Sancak bayraktan, bayrak da ordudan ayrı değildir. Bir bakıma sancak, ordunun ta kendisidir. Müslüman da, İslâm toplumunda bir sancaktan başkası değil.

Her müslüman sancağın sözcüsü ve eridir. Barışta ve savaşta, törenlerde en önde bayrak tutan ve bütün kaygısını bayrağa yöneltmiş bir çocuk kadar dikkatli, dimdik, güvenli ve şuurludur.

Biz bir deniziz ki, içimizde sancaklar kaynaşır. Bir ırmağız, sancak çağıldarız.

Müslüman, bir sancak çağlayanıdır.

Bu çağ, işte bu müslümanı bekliyor. Asya bu müslümanı bekliyor. Afrika bu müslümanı.

Müslümanı bir sancağa çeviren mucize, vahyin mucizesi Kur'an'dır. Kur'an'ın abıhayatından içtik de bir sancak olarak dirildik. Ondan bir ışık vurdu da aydınlandık. O aynaya baka baka değiştik. Demirimiz onun örsünde çeliğe döndü. Ölümsüz boyayı ondan aldık. Direğimiz de Hannane ağacından.

Ve her müslüman yüreğinde arştan inmiş bir sancak taşır.

Bir sancak kaygısı taşır her müslüman.

Her müslüman bir sancaktır.

BİR AY BÖLÜNMÜŞ GİBİ YÜZLERİNDE

Sanki her an yüzlerinde bir ay bölünmektedir. Her an şakkulkamer mucizesi yüzlerinde olup bitmekte. Farklı aydınlıkları buradan geliyor. Seher secdelerinin ve sarhoşluğunun aydınlığından, «yüzlerinde secde izleri görülür.»

Kimdir bunlar? Bunlar, müslümanlardır. Eski müslümanlar ve çağdaş müslümanlar.

Sanki Kur'an yukarı çıkıp bir ay oluyor. Sonra, peygamber parmağıyla, sûre sûre bölünerek onların kalplerine iniyor; ordan da, âyet âyet atardamarlardan yürüyerek yüzlerinde apaydınlık bir ay, bir güneş örüyor.

Kirpiklerinde her an bir güneş doğup bir güneş batıyor.

20. yüzyıl zekâsının aradığı ay, bilmecesini çözmeye çalıştığı ay bu aydır da, teknik, onu, insandaki aydan gökyüzündeki aya çeviriyor. İşte

Camus'nün Caligula'sında bu iki ay arasında bocalayan bir ay vardır.

Bilen bilir, ay insanın kalbiyle ilgilidir. Güneş gözlerimizi kamaştırır, ama ay esrarlı bir gecede, yüreğimizi yerinden oynatır. «Kamer» sûresi gelincedir ki, inananın da, inanmayanın da yüreği yerinden bir kere oynamıştır. İnananın kalbi, yerine iyice yerleşmek için sarsılmış, inanmayanın kalbiyse, yerine yenisi geçmek için.

Şimdi ayla uğraşan insanlık, insan yüreğiyle oynadığının farkında değil. Ayla uğraşmak yürek için bir şoktur. Kimbilir belki de bu şokla iyileşecektir yürek.

Büyücüler de ayın ışığını ölçtüklerini iddia ederlerdi de, ancak, Hz. Musa'nın ay gibi eli ortaya çıkınca, bir aydan başka bir aya göç ettiler.

Bayraklardaki ay, onların yüzündeki ayın bir gölgesi değil mi? Kimlerin? Müslümanların.

Bazan düşünmüşümdür, acaba ay Peygamberin Mirac yolculuğunda hızla giden Burağın bıraktığı bir iz midir göğsümüzde?

Abdest, bir ayın vücudumuzda yüzümüzden aşağıya doğru boşanışı değil mi?

Namazsa günde beş kere kapımızı çalan güneştir.

Oruç, içimizde batmayan bir ayın geceden gündüze taşınmasıdır. Bir ramazan gününün saatleri ilerledikçe içimizdeki ay büyür büyür; ilkin, «kurumuş bir hurma dalı» kadar ince; sonra bir kalın kaşlı hilâl. Sonra sonra tam yuvarlaklığını

alır. Zaferlerin tam bedir hali olan Bedir Savaşının isminin kelimeler dünyasında ayın mükemmellik haline teşbih edilmek gibi bir hikmeti yok mudur dersiniz? Oruçluyken her işimize biraz ay karışmamış mıdır? Oruçluyken ve oruçlu değilken aynı işi yapınız, arada bir ay farkı vardır. Müslümanla müslüman olmayan arasında bir ay farkı vardır. Oruçluyken sözlerimizin arasına esrarlı bir ay ışığı karışır. Her çileden bir ay sembolizmi gelir, kelimelerimize siner.

Aşkın da, şiirin de ayla olan ilişkisi, ayın kalple olan ilgisinden doğmuyor mu?

Aşk, şiir, bilgi ve zekâ, gide gide ayda toplanıyor. Şimdi bütün mesele, bu ayın bölünmesinde, bu ayın çözümlenmesinde. Yani bir mucizede. Şakkulkamer mucizesinde.

Buysa bir kere olmuştur. Kur'ân'da durmadan da olmaktadır. Ve müslümanın yüzünde her an olup durmaktadır.

Muhyiddin-i Arabî Hz.leri, aya fazla bakılmamasını öğütler. «Ay ışığı yüze zehir, fakat sırta şifadır» der. Aslında, bu zehir, zehir değil, şifanın şiddetle ve ansızın yoğun olarak gelişinden doğma bir çarpılıştır. Güzelliğin şiddetli çarpmasıdır ay çarpması. Kur'ân, sûre, sûre, âyet âyet değil de birden bütünüyle inseydi, insanlık O'nun güzelliğinden, belâgatından mahv olmaz mıydı dersiniz?

Ey batılılar, ey ay yüzünden mahrum olanlar! Müslümanın kalbiyle oynamayın. Olur ki onun (X) ışınlarından daha kudretli olan kalb ışıklarının öl-

dürücü etkisini alırsınız. Bırakınız, ey avrupalılar, yüzünde ve yüreğinde her an bir ay bölünen, bir şakkulkamer mucizesi vuku bulan müslümanların iyileştirici ışıkları sırtınıza vursun, size şifa olsun ve sizi diriltsin. Sonra ordan yüzünüze sızan, size ve bize yetecektir.

GECE İZİ

Müslümanı öbür insanlardan ayıran özelliklerden biri de, bir gece yolculuğunun izini yüzünde taşımasıdır. Bu yorgunluk izi değil, bir sıhhat izidir. Mirac izidir bu...

Peygamber, Miracı bize sadece hâtıra olarak bırakmadı, bir gelenek olarak bıraktı. Her gün dönümünde, namazın gelip kendisine ulvî bir çerçeve olduğu yüce bir gelenektir mirac geleneği...

Muallâkatüsseba şairleri, kasidelerine, sevgilinin kabilesinin son konağından göç ederken bıraktığı izleri, son ateş kalıntısını, çadır kazıklarını, kararmış ocak taşlarını, kumaş parça ve kırıntılarını anmakla başlar. Müslümanı seçen cins bir göz de, her şeyden önce onun yüzünde miracının izlerini, bir gece yolculuğunun derin çizgilerini arar ve görür.

Bu yolculuğun kalk borusu, «Ey örtülere bü-

rünmüş olan, kalk!» buyruğudur. Bu örtüler, yalnız yatak örtüleri değildir. Eşyanın hakikatla insan arasına giren örtüleri, örtüleri, örtüleridir de. İnsanla Yaratıcı arasına giren örtüler, örtüler, örtülerdir de. Benzetmeyi sadece estetik alanda düşünelim: bu yolculuk, bir nevi ateş dansıdır. Her durakta, her figürde bir örtü, bir pelerin, bir şal atılır. Son durakta ruh, çırılçıplaktır. İşte orada, dünya örtülerinden soyunan ruha gök giyecekleri, ipekler giydirilir.

Müslümanlar, eşyanın ötesine sefer etmiş insanlardır. Bu yolculuklarından nice ulvî haberler getirmişlerdir. Peygamberlerin haberleri, bir Hz. Ebubekir haberi, bir Hz. Ali haberi, bir Muhyiddin-i Arabî haberi, bir İmam-ı Rabbâni haberi...

"Tarikat" yol demektir. Fakat siz ona "gece yolu" diyebilirsiniz.

En kutlu kulunu, bir gece, Mescid-i Haram'dan Mescid-i Aksa'ya ulaştıran ve oradan da kendi katına yükselten Yaratıcımız, bu yolculuğu bize şart koştu. En "mahrem", en yakın mescitten, yani gönülden en "uzak" yani en yabancısı olduğumuz ufuktaki mescide kadar, yani enfüsten âfaka kadar bir gidiş-geliş, bir med ve cezir, yani namaz, Peygamberin bu yolculuğunun bize dönük yüzünün bir geleneği olarak şart koşuldu. Ne mutlu bu şarta koşanlara, alınları bu ışıkla benekli koşu atlarına!

Bu yolculukta ay yarılır, gökler yarılır, cennet ve cehennem serilir ve toplanır. Peygamberlerin

ve meleklerin yeşil dünyasına girilir; ve ulaşan ulaşır Cebrail kanadının yandığı son sınırlara!

İnsan toplulukları kervanlar gibi geçer aşağılardan. Konaklarlar, ateşler yakarlar, sofralar donatırlar; at kişnemeleri, haykırışlar, silâh sesleri, kılıç şakırtıları, düşünceler içinde akıp giderler. Şanlı gece yolcusu bütün bunları da görmüştür, yüzlerce kere ta batıda kaynayan kızgın levhanın, güneşin batışını gördüğü gibi.

Birinci Cihan Savaşı'na her topluluktan insan katıldı. Ondan dönenlere sorunuz, size bir müslümanın anlattığını, ne bir fransız, ne bir ingiliz, ne bir alman, ne bir rus, ne bir amerikalı anlatabilecektir. O, İkinci Cihan Savaşı'nı bile birincisinde görmüş ve yaşamıştır. İçinden de en çok yaralanan odur. Dünya ve insan hesabına içi en çok kanayan odur. O, kendi ölçüsündeki mirac bilgisiyle bilir bunu.

Peygamberin iki büyük mucizesinin sırrı da müslümanlardadır. Ay'ın bölünmesi ve mirac mucizesi. Şimdi insanlık sadece madde alanında bu iki mucizenin sırrını arıyor, göğe çıkmak ve Ay'a ulaşmak istiyor. Müslümandaki bir gece yolculuğunun izlerini, mirac izlerini ilk ipucu olarak alsaydı, bu arayış, bir mutluluk olabilirdi.

GAYBA İNANAN

Bir portre çıkartmaya çalışıyoruz, elimizdeki, içine karamuk çizgileri de karışmış buğday yağmurlarından. 20. yüzyıl yıkıntılarının içinden kendi dünyasını yüklenip kurtarmaya çalışırken almadığı yara, geçmediği ateş çemberi, işitmediği ses, cennetini kaybetmemek için çarpmadığı cehennem kalmayan, göğsü kıyamet aşısıyla aşılı, en keskin sabırlarla dağlanmış, sancak çağıltılı, yüzünde ve yüreğinde durmadan ay bölünen, miraç çığırının adamı müslümanın portresini çıkartmaya çalışıyoruz bir malzeme yığınından.

Bu yapıya bir doku daha karışıyor : gayba inanış dokusu. Onlar, yalnız görünen dünyaya değil, görünmeyen dünyaya da inanırlar. Kendi görüş alanının ötesinde bir âlemin en keskin bir varlık şartıyla var olduğunu bilendir müslüman. Öte dünyaya, hesaba, cennet ve cehenneme, kadere, mucizelere ve bütün bunları getiren bir ebabil ku-

şu dünyasına, en az bu dünyaya inandıkları kadar inanırlar. En az diyoruz, çünkü : bu dünya, görünenlerin bütünü, görünmeyen dünyanın bir çıkması, bir dipnotu gibi bir şeydir. Aysbergde olduğu gibi, görünen dünya, suyun yüzündeki onda birdir. Sanki, bu dünya, öte dünyanın bir öşrüdür. Hilkatin onda dokuzuysa suyun altında, yani görünmeyen dünya.

İşte bu görünmeyen dünyaya inanıştır ki, bütün umutların tükendiği sanılan noktada gerçek umudu başlatır. Savaş bitmiş, atların karnı deşilmiş, bayrak kavrulmuş, yırtılmış ve yere düşmüş, saf bozulmuş, silâhlar susmuş, otağ yağmalanmış, her şey kaybedilmiş sanırsınız. İşte, tam o sırada, geriden, gaybın toz bulutu içinden, kana ve tere batmış bir atlı belirir. Görünmeyen dünyanın şanlı avcısı, yıldırım gibi girmiştir cepheye. Kuvvet saçan, zayıf kalbe kan getiren "üçüncü"dür bu. Silâhlar güneşte birden parlar, sesler düzelir, başlar doğrulur, bayrak tekrar başlar üstünde yükselir ve rövanş alınır.

Evet, rövanş müslümanındır, islâmındır. Evet, rövanş bizimdir. Evet, rövanşı, gayba inananların alacağı bir gerçektir.

Bedirde, peygamberin saçtığı bir avuç toprağın toz bulutu arkasından beliren melekler, gayb ordusu erleri değil miydi? «Attın attın ama onu sen atmadın, sen atmadın. Allah attı, Allah attı» âyeti, bize müslümanın savaşına gayb kudretlerinin nasıl katıldığını açık açık bildiriyor.

Armağan da gaybdan geliyor, ceza da, imtihan da. Müslüman, gaybın armağanları ve imtihanları arasında, umut ve korku arasında durmadan ilerleyendir. Bedir gaybın armağanının, Uhut, gaybın imtihanının ağır bastığı model savaşlardır. Hendekteyse, armağan ve imtihan tam bir dengedir.

Peygamberin, en acı şartlar altında, kayaya vurduğu demirden sıçrayan kıvılcımlarda, geleceğin sevinç saçan en çarpıcı çizgileri belirmiyor muydu?

Mısır Medeniyetinde, gayb dünyası inancı yok değil. Fakat bu, daha çok, yabancı ve düşman bir dünyadır. İki dünya, birbirini yiyip bitirmeğe çalışan, hükümdarları ayrı iki imparatorluk gibidir. Ölü, bir nevi esir, bir nevi ebedi mahkûmdur. Gayb, kara renkli bir gaybdır. Üstüne ölüm tozu serpilmiş bir gayb. Yahudi, diliyle itiraf edemese de, gayba asla inanmaz. İşte, yahudiyi, Hz. Musa'dan ve bizden ayıran kapatılamaz uçurum budur. Hıristiyanlıkta gayb inanışı bir lüks, bir fantezi, bir afyon dünyasıdır. Yalnız islâmdadır ki, gayb dünyası bu dünya gibi vardır. Bu dünyaya bitişiktir. O dünyadan gelinir ve o dünyaya gidilir. Gördüğümüz her şey oraya dönecektir. Ve o dünya bu dünyaya düşman değil, dosttur, hocadır, önderdir, kumandandır. O dünya, bu dünyanın yetiştiricisidir. Yetiştirici de, yerine göre, elindeki çocuğu armağana da boğar, cezalarla uyarır da. Ve imtihan günü de imtihan eder.

HİCRET MİMARİSİ

Onlar, hicret adamıdırlar. İçlerinde hep bir hicretin sızısını duyarlar. Ocakta ateş mi var? Yakında sönecektir, bilirler. Yol tepeye mi çıkıyor, biraz sonra inecektir yamaçtan, farkındadırlar. Şimdi kılıç gibi doğan güneş, sonra bomba gibi batacaktır. Yeşil ağaç kuruyacak, su çekilecek, karakış yazı kovalayacak ve kovacaktır.

Batılı insan, turist olur, olabilir ama, hicret adamı olamaz. Müslümansa, turistken de hicret adamıdır.

Bu dünyada hicrettedirler. Bu çağda hicrettedirler. Bu ülkede hicrettedirler.

Takvimleri hicretle başlar.

Çile bir hicrettir. Çilesini bitiren müslüman, hicretini tüketip Medine'sine ermiş olandır.

Her namaz, bu yerlerden bir hicrettir. Oruç, vücudun eşyadan hicretidir. Hac bir hicrettir. Ze-

kât bile malın maldan hicretidir. İşte müslüman, en büyük yakınlığa ermek için bu içiçe hicret pınarlarında yunan kişidir. Müslüman, hicretle gusl etmiş kişidir. Müslüman, hicretle teyemmüm etmiştir.

Hz. İbrahim'in Arabistan yolculuğu, Hz. Yusuf'un Mısır'a köle olarak gidişi, Hz. Musa'nın Sina Dağı'na çıkışı, bütün bunların hepsi, Büyük Hicretin sembolik muştucularıdır. Fetihler ve zaferler de hicret yemişleri, hicretin yemişleri. Tarikat «yol» demektir, derviş bir hicret eridir; tasavvuf, bir hicret düğünü...

İçimizde, durmamacasına Mekke'den Medine'ye gidip geliyoruz. Mekke'yle Medine arasında hicret edip duruyoruz. Ne mağaralardan geçmiyoruz. Ne ağlar korumuyor bizi. Ne yılanlar ısırmıyor...

Her müslüman, bir hicret dönemi geçirecektir hayatında. Fakat, bir gün gelecek, hicret bitecektir. Bitecektir ama, ölünceye kadar, gönlünde, hicretin acı ve haz karışık verimini duyacak ve tadacaktır müslüman.

Hicret, başlangıçta, kanla karışık bir süt akımıdır. Sonra kan azalır, azalır, en son arı duru bir süt kalır. Sütse islâmın şiarlarındandır.

Bu çağın insanı, dünyaya kendini o kadar yerleşik saymaktadır ki, hicretin gök sofrası nimetlerinden haberli bile değildir. İçinde bir hicret mimarisi yoktur da ondan, ölüme karşı hazırlıksızdır. Ölümün sesi, onun için bir göç alarmı değil, bir yamyam tamtamıdır. O, ölüm önünde, yam-

yamlarla kuşatılmış bir beyazın duygusunu taşır. Çocuk kaçıran bir al karısıdır ölüm onun için. Evin önünde kişneyen saf kan bir arap atı değil.

Ama müslüman, ölümden önce ölüme hicret etmiş kişidir. Ölüm, ona, nice yarış birincilikleri kazandırmış bir koşu atı değil midir?

Akıncı, bir bakıma bir hicret adamıdır. Asker bir bakıma bir hicret adamıdır. Şehit, hicretini donanıp giden kişidir. Gaziyse hicretten dönendir.

Biz, birkaç yüzyıldır, hicret köprüsünü yıktık. İçimizdeki Mekke ve Medine birbirinden koptu. Kişiyle toplum arasındaki birbirine göç ediş mimarisi çöktü. Ahiretin bu dünyadaki izi olan hicret adamı özelliğini anlamaz olduk. Bu dünyaya yerleşmek istedik, o yüzden bir sürgüne mahkûm edildik, kendi kendimizden sürgün edildik. Çağdan sürüldük. Kendi ülkemizde sürgünüz şimdi.

KORKU VE MUŞTU

Korkutucu ve muştucudurlar. Her müslüman korkutucu ve muştucudur. Kendi adına korkutup muştulamaz; korkutmak ve muştulamak, bir miras ve bir ödevdir ona.

Batılı korkutmaz, ezer. Hıristiyanın muştusu sahte bir muştudur. Bir taktiktir. Güneşin yakıcılığını saklar da sadece ışığından bahseder. O da, o ışığı, nice bulanık merceklerden geçirdikten sonra. Ayın soğukluğunu gizler de nurundan söz eder. Ne cehennemsiz cennet, ne cennetsiz cehennem olur. Hıristiyan bu hikmetten haberli değildir. O, sadece, sahte para basıp cömertlik yapan bir merhamet kalpazanıdır. «Merhamet» kelimesini kullanarak öcünü alır insanlıktan. Şekerden söz ederek, kanını emer, kanının içindeki şekeri emer insanın. Yahudi için gelecek zaman yoktur ki, muştu olsun. O, kanının son zerresine kadar zulme batmıştır. Yahudi, yoksulun hakkından bile bir

zulüm doktrininin anıtını yükseltmesini bilmiş kara bir dehadır. Zulmün, inkârın, güvensizliğin, kuşku ve korkunun dehasıdır yahudi. Bütün hazzı, yıkmakta, çürütmekte, çökertmekte... O, gökten kudret helvası yağarken sarmısak isteyendir. Peygamber öldürendir. Komünist, bir terör işçisidir. Komünizmin girdiği yere, sanki, kanın durmadan akma hastalığı da beraber girer. Ve her şeyden, ölüme kadar durmadan bir kan akar. Ve o kanı, hiçbir atılım durduramaz.

Korkutmak, sakındırmaktır, korumaktır. Muştulamak da, hep iyi bir ufka çekmek, ilerletmektir. Bir anlamda, korku ve muştu, yalnız islâmda bir sistem dengesine kavuşur. Peygamberler, hem korkuttular, hem muştuladılar. Hz. İsa, yalnız muştuladıysa, neden onu öldürmeğe teşebbüs etmişlerdir? Hz. Musa yalnız korkutsaydı, İsrail nasıl olur da peşine takılır ve çöllere giderdi? Onlar insanlara hem korkulacak olanı, hem umutlanılacak olanı açık ve seçik gösterdiler. Bunun için onlara hem korkutucu, hem kurtarıcı denir. «Ey örtülere bürünmüş olan! Kalk ve korkut.» denilmiştir onlara. Onlar ki, gerçekten yaşadıkları kadar da birer semboldürler, öyleyse, onlarla birlikte bize de «kalk ve korkut» denilmiş oluyor. Korkutma ve umutlandırma buyruğu, yeryüzünde onlardan yalnız müslümanlara miras kaldı. Birbirinden ayrılmayan, birbirini tamamlayan, biri olmayınca öbürü de olmayan Allah korkusu ve Allah sevgisinin çağımızda tek çağırıcısı müslümanlardır.

Bir batılının, bir komünistin yüzü hiçbir şey vâdetmez. Ve gören göz, bütün davranışlarını kavrar. Ama, bir müslümanda, etrafını çevreleyen melek bulutundan ötürü belki, hatta çok defa kendisinin bile haberi olmaksızın, karşısındakinin kötülüğünü yok eden nice silâhlar vardır, iyiliğini destekleyen nice gök payandaları...

Öyleyse korkun müslümandan ey batıdakiler, soldakiler; öyleyse sevin müslümanı ey ayırma çizgisinin sağında kalanlar! Ey korku halkı korkun; ey muştu halkı, sevin, umutlanın. Ey ashab-ı şimal, çekinin; ey ashab-ı yemin, öğünün. Ey şeytan grubu, boşuna direnmeyin. Ve ey, Allah hizbi, dirilin!

Korkutuş, muştu içindir, onun hisarıdır, koruyucusudur. Koruyucusuz muştu, muştu mudur? Muştu, korkuyu geçmiştir. Muştu, korkuyu çevrelemiş ve yüklenmiştir. Korku muştunun teminatıdır. Titremesi durmuş kalb, Allah'tan korkarak bütün korkulardan kurtulmuş, sevincin kaynağını Allah sevgisinde bulmuş kalbdir, müslüman kalbidir. Ve kalbi bir müslüman kalbi olarak atan insanlık kalbi, çağın kalbi kurtulmuştur.

NİMETLERİ KUTLUDUR

Müslümanın nimetleri kutludur. Müslüman, nimetleri kutlu bilir. Bir batılının, bir komünistin, bir putatapanın gözünde, yenilenler ve içilenler... tanrılaşmamışsa maddeleriyle neyseler ondan ibaret bilinir ve öylece değerlendirilirler. Hatta, lûgatlarında «nimet» kelimesini tam karşılayacak bir kelime yoktur. Nimeti tanrılaştırmaksa, her şeyden önce nimete zulûmdür. Çünkü: nimetin her tarafından kulluk sızar. Nimetler de, her türlü güç ve imkânlarını Yaratıcının görülmesine çevirirler. Nimetin tüketilme özelliği biraz da burdan geliyor. Her nimet, sanki, insanda insana bir haz sunarak fani oluyor ve aradan çekilirken insanı Yaratıcısıyla başbaşa bırakıyor. Sanki nimetin ödevi, kendiliğinden bir ruh ve şuur gücüyle Yaratıcıya dönmeyen insanı içgüdülerinden yakalayarak Allah'a çevirmek, Allah'la insan arasına bir köprü kurmak ve sonra aradan en alçakgönüllü

bir biçimde çıkmaktır. Nimet ve sofra, Allah'ın önünde fâni olmanın en zengin tablosudur! İşte böylece, her şey birbirine nimet olarak, her şey birbirinin içinde yok olarak çekiliyor ve ortada yalnız O kalıyor!

İslâmda, âdeta, nimet, emek için değil, emek, nimet içindir. Emek peşin bir nimet şuurudur. Yoksa, her kişi, eninde sonunda az çok rızka ulaşacaktır. Ama önce fiille, sonra sözle ve kalble, nimetin fizik ötesinden gelen çerçevesini idrak etmeyenin, yani alınteri dökmeyenin (emek, hamd ve şükürle nimeti karşılamayanın) ulaştığı rızkla, müslümana gelen rızk arasında, daha doğrusu bu iki rızka kavuşma tarzı arasında, doldurulamayan bir uçurum vardır.

Bunun için hiçbir kullanılma değeri kalmasa da, yerde bir kuru ekmek parçası bile görse, bir müslümanın onu kaldırıp ayak altından kurtarması geleneği, yalnız bizim medeniyetimizde görülen bir saygı örneğidir ve bu gelenek ne güzel bir gelenek ve ne güzel bir örnektir! Hele o ekmek parçasının bütün nimetlerin sembolü olduğu düşünülürse...

Müslüman, nimetlerde gök sofrasından (maideden) bir iz bulur. İşte belki de bundan, Cennet nimetleri, yine de, Kur'an'da dünya nimetleriyle canlandırılmaktadır.

Nimetleri, bir de zihin ve ruh nimetleriyle birlikte düşünen insan, nasıl sürekli bir mucize karşısında olduğumuzu fark eder. Güzün dallardan

mercan gibi sallanan narlar örneği dudaklarımızdan dökülen ve çağları aşan bir çift söz de bir nimettir. Allah'ı zikir edenin gönlünde doğan nur da bir nimet... Güneş, uzayan deniz, bir çam ormanı, göz ve vücut için nasıl bir nimetse, düş, yerinde ve gereğinde hayal, düşünce, ses, ahenk duygusu, sevgi ve sempati, coşuş, kuvvet ve kudret... bütün bunlar da nimetlerdir.

Batmakta olan bir topluluğun içinden çıkan geçek bir önder, bir nimettir. Peygamberler, veliler, kahramanlar, şehitler ve gaziler, hep hep nimettir insanlığa. Asker, bir millete bir nimettir. Biraz da bundan, askerlik ocağı kutludur.

Nimetlerin çevresini bir din hâlesi sarmıştır. Bir ışık. İşte, dua, hamd ve şükür, bu hâleyi meydana getiren din ışıklarıdır.

Cömertlik ve cimrilik de bundan ötürüdür ki, nerdeyse, imânla ilgili görülmüştür.

Fakat, nimetlerin bu yüce yanı görülmeyince, bu kez aynı nimet, en büyük bir ceza gibi çarpar insanı. Nimetin çarpmasından hiçbir insan ve millet kendini kurtaramaz.

Komünistler, çağımıza kan ve ateşle girdiler. Ekmek tanrılaştırıldı böylece. Ekmek, bir nevi, yunanlıların savaş tanrısı haline getirildi. Halbuki, nimet Allah'ın önünde başeğdiren, barışa götürendir.

Ne Grek, ne Roma, ne sonraki batı medeniyetinde bir nimet değerlendirişi, düşüncesi ve şuuru vardır. Yalnız islâmdadır bu.

Yahudi, kadri bilinmeyen bir nimetin çarptığı bir ırktır.

Müslümanların çöküş yıllarında, nimete verilen değer en mücerredinden en müşahhası olan ekmeğe doğru bir küçülme, bir büzülme, bir gerileme belirtir. Git git yalnız ekmeğe olan saygı kalmış, öbürlerine olan saygı ortadan kalkmıştır. İşte şimdi, yeniden, ekmekten başlayarak, en mücerred nimetlere doğru gelişen bir nimet değerlendirmesinin çığırını açmak zorundayız.

TÖVBE KIVAMI

Bu dünyada günahın da bir ödevi vardır: sevabı, toy bir sevap olmaktan kurtarır. Sevap denene denene sağlamlaşır. İslâm toplumu, Kur'an'ın kurduğu bir ruh ve şuur dünyası, birliğidir. Bu dünyanın, ayakta durması için içgüdü dünyasından kan alıp onu süte çevirmesi lâzımdır. Sütle kan, aynı kaynaktan geliyor ama ne kadar farklıdırlar. Birini içmek şiarımızdır, birini içmekse haram... İşte Kur'an, bir toplumda, ruhlardan öyle bir örgü örmektedir ki, o toplum, kan toplumu olmaktan çıkıp süt toplumu oluverir. Fecir, seher ve secde toplumu oluverir.

Süte kan karışmaya başladı mı sütün özü, sütün kıvamı da bozulmaya başlamış demektir ve sütü kıvamına, kendine döndürecek olan da tövbedir. Zaten, bu dünyada, bütün iş, bir bakıma bir kıvam işi değil midir?

Hıristiyanların günah çıkartması, tövbe kıva-

mını sağlayamaz. Çünkü, günah çıkartma, günahı yok etme niyetini söze çevirmektedir. Sözle fiil de birbirinin alternatifi olduğundan, söze çevrilen niyet, içten dışa kaymakta, böylece, fiilde gerçekleşme şansını yarı yarıya, hatta daha çok kaybetmektedir. Halbuki, tenhalarda işlediğimiz günahları tenhalarda tövbe yoluyla çıkarmalıyız. Topluluklarda işlediğimiz suçları da, ceza yoluyla, yine topluluklarda ödemeliyiz.

Tövbe, bizi, günah işlemek kuvvetini de, ondan dönmek kudretini de veren Allah'ın karşısına çıkartır. Yüreğimizin en samimi titreyişiyle önünde titrediğimiz ve secdeye kapandığımız Allah, günahı, bizden, rüzgârın tozu toprağı süpürmesi gibi uzaklaştırır. Papazın günahı var etmek gücü olmadığı gibi yok etmek gücü ve yetkisi de yoktur. Allah'ın tövbeleri kabul etmek için bir aracıya ihtiyacı mı vardır? Yoksa, günahları kendi yerine bağışlaması için bir vekile mi?

Günahların öyle bir özü, cevheri vardır ki, onlar, ancak asıl kaynaktan gelen tepkiler ve direnişlerle yok edilebilir, değiştirilebilir. Kalbinin bütün samimiliğiyle Allah'ın önünde yere kapanmış bir müslümanın günahı, ansızın gelen bir şimşeğin yıktığı bir ağaç gibi devrilir, yanar tövbe zamanı. Müslüman da, bu kül yığınının içinden taptaze ve yemyeşil bir bahar sürgünü gibi çıkar ve gider. İşte dönüşsüz tövbe.

Hıristiyanın günah çıkartması, sanki o günahı yeniden işlemek için yeni bir cesaret hazırlığıdır. «Günah öldü, öyleyse yaşasın günah!» gibi bir şey.

İslâmdaysa, tövbe, «günah öyle öldü ki, yiğitsen gel de ölüyü dirilt!» demekten farksızdır. Günah çıkartma, bir günah serisinin içindeki bir günahı seriden çıkarır. Ama bu çıkarış serideki bir sonraki günahı çeker, çağırır. Günah çıkartma, yeni günahlara bir çağrıdır. Günahla yüzgöz olmak, içli dışlı olmaktır. Tövbedeyse, günahın özüne dokunulmakta, günahın mayası değiştirilmektedir. İnsan kendini içten onaracaktır. Allah önünde geçirilen bir değişimdir bu. İçimizde dört mevsim. İçimizde bahar, gökgürültüsü, ebemkuşağı, sonbahar metafiziği, kış derinliği ve sonunda bulutsuz bir yaz.

Bir kurban, nasıl yanına yöresine hergünkü yaşayış ve duyuşlar dışında yeni bir dünyanın sancısını ve yüceliğini katarsa, tövbe de, insanın bir nevi kendi kendini hakikat önünde kurban edişi olarak, yücelten ve yükselten, günahtan koparıcı aydınlık bir öz getirir. Sanki insan günahlarıyla birlikte ölür de sonra ilâhî kaynağın bağışları içinde yeniden dirilir tövbede. İnsanlar ve toplumlar, bir tövbe gecesinin şafağında hayatlarının ve tarihlerinin dönüm noktalarını idrâk ederler.

Evet, insanların olduğu gibi toplumların da tövbeleri vardır. Toplum tövbesi, üstelik, kişilerin gelecekteki durumlarını da sağlama bağlayan bir tövbedir. Böylece tövbe, psikolojik bir vaka olmaktan daha da ileriye gidip tarihî ve sosyolojik bir mucize özelliği kazanıyor.

Evet, her zaman diri bir mucize olan Kur'an, gerek insanı, gerek toplumları, ruhunda taşıdığı

tövbe ettirici mucize taşlarıyla, mermeriyle yeniden örer, yeniler. İçimize yerleşen ve kadim mezarlar gibi katmerleşen kirlilik duygusunu bir kâğıt gibi yakar. Günü geçmiş ve geçerliliği kalmamış evraklar gibi yakar.

Tövbe, ruh için işte böyle bir ülkedir.

HUZURDA

Müslüman her zaman Allahın huzurunda. Namazda da, namazın dışında da, iyilik işlerken de, suç işlerken de. Kalbinin huzurla doluşu da, günahını en şiddetli bir acıyla duyuşu da bundan. O'nunla içten ve dıştan çevrilmiştir. Bir bakıma bir köle gibi eli kolu bağlı, bir bakıma zırha bürünmüş bir savaşçı gibi kendisini çevreleyen kudretten ötürü hür. Müslüman, ışığa batmış bir kitap gibi Allah huzurunda olmaya batmıştır. Eşya, dünya, toprak, gök ve insan, O'nun sesiyle ve varlığıyla dolu, O'nun dileğiyle ve gücüyle ayakta durmaktadır: her an bunu duyandır müslüman. O'nu her an görüyormuşcasına ve O'nun tarafından her an görüldüğünü duyuyormuşcasına O'na inanmak: işte müslüman bu inancı taşıyandır. Tasavvuf, vahdet-i vücut ve şühud, bu sürekli huzurda oluştan doğuyor. Şems-i Tebrizî'nin, eteğinden çekip: «Dünyanın Sarrafı, beni tanı! » dediği Mev-

lâna da, semaıyla, şiiriyle, Mesnevi'siyle bu huzurda oluş aşkını anlattı. Mekkeden fışkıran kutlu atlılar, bu huzurda oluş sevinciyle okyanusları atlarının ayaklarının altına çektiler.

Şehit, O'nu daha yakından görme uğruna, ana kaynaktan akan suyu kana kana içmek için baş veren bir aşk kurbanıdır.

Başınızı nereye çevirirseniz çevirin
Ki göreceksiniz kesin kesin
Odur var olan var eden
Biçim veren değiştiren
Dağıtan toplayan
Hiç olmamışa çeviren
Bir çırpıda gelip geçmişe döndüren zamanı
Bir örtü gibi birden açan dünyayı
Sonra birden toplayan ortalığı.

Huzurda kurban gibi olmadan, varlığın içinde atan zikir kalbini, gözünü son içeceği suya daldırmış bir kurban kadar aydınlık görmeden, bir kurbanın son anında suya özlem çektiği kadar huzurda olma özlemini çekmeden, bu yol tamamlanmaz.

Allahı kaybetmiş insan, neyi aramaktadır? Allahı aramayan insan, neyi bulacaktır? Kur'an'dan kaçan, hangi kitaba inanacaktır? Peygamberi görmeyen, hangi insanı görecektir? Cennetini elinden kaçırmış olan, Cehennemden başka neyi kazanacaktır?

«Ölmeden önce ölmek», huzurda olduğunun, mahşerde ayağa kalkan ölülerin farkına vardığı

gibi farkına varmaktır. Şeriat, emr-i bilmâruf, nehy-i anilmünker, huzurda olmanın âdâbıdır.

İslam medeniyetindeki aydınlık, oradan vuruyor. Müslümanın kalbi, huzurda olmaktan derindir. Müslüman, bundan ötürü sürekli olarak diridir. Bir batılı gibi betonlardan fışkırmış teknik bir hayalet değildir. Ne de bir komünist gibi bir ağıl verimi. O insandır. İşte, gerçeğiyle insan odur, müslümandır yani.

Allah'ın huzurunda olmanın çilesini çeken ve sonunda da öz sevincini duyan, yalnız müslümandır. Hıristiyanlıkla yahudilik, Allah'la insan arasına bir duvar ördüler ama yalnız kendilerini ördüler bir duvarla ve kendi kendilerini kapattılar.

İslâmsa, Allah'la insan arasına ne konulmuşsa, engel olarak ne dikilmişse, onu yıkan, devirendir. Bütün putları yıkan ve devirendir. İnsanın kafasına, kalbine ve ruhuna girip orada dikilmiş putları da yıkan ve devirendir. Ta insan kendini huzurda buluncaya kadar.

UTANIŞ

İnancın yarısı utanç. Ama nasıl utanç? Kalbden ansızın fırlayarak kızartısını yüze vuran kanın utancından, Peygamber neslinin duvarları önünde kendi duvarını yükseltmeyip yıkmaktan, Peygamber karşısında sesini yükseltmeyip indirmekten, kul olma şuuru içinde, her saniye «mutlak bir göz» tarafından, her kımıldanışının gözlendiğine inanmaya ve ona göre davranmaya kadar ulaşan bir utanç, yani hayâ.

Bu ulu utanç, bu yüce utanç, inanmaktan doğar. Utanma, insanın kendi üstündeki bir kuvvet önünde aldığı ruh durumlarından biri olduğuna göre (insanın kendine karşı utanması da, kendini iki «ben» e ayırarak bir «ben» ini öbür «ben» inin önünde eğdirmesi demek değil midir?), inanmayan insanın utanacağı bir üstü ve dolayısıyla utancı yoktur.

Batı, hıristiyanlıktan devraldığı kırık dökük

utanmayı Rönesanstan sonra büsbütün yitirdi. Her şeyi tam olsa da, utancını yitirmiş bir medeniyet, sağlıksızdır. Çünkü, diri olmak Allah önünde utanmak demektir. Utançsız insan paslıdır. O zaman da Ona Allah'ın nuru vurmayacak demektir. Allah'ın nurunun vurmadığı insan ise diri değildir. Yahudi, bütün inancını kaybetmiş bir eski zaman kalıntısıdır. Peygamberlerin önünde utanmayıp seslerini yükselttiklerinden bu yana, her şeye sahip olsalar da bu tarihî ukde yüzünden mutsuzdurlar. Utançsız adam mutsuzdur.

Komünizm, bir inançsızlık ve ona bağlı olarak utançsızlık dinidir.

Müslümansa her şeyden önce Allah'tan utanır. Yaratılmış olmaktan utanır. Daha doğrusu, yaratılmış olma şanının hakkını verememekten korkusu ve utancı vardır. Allah'ta yok olmak, insanın ruhuna bütünüyle utancın yerleşmesi ve başka her türlü duygunun kovulmasıyla gerçekleşir. O, peygamberlerden, hesap tutan meleklerden, kitaptan, sahabeden ve velilerden, dosttan, eşsiz dosttan utanır. Baharda açan çiçekten, çiçekten çiçeğe koşan arıdan, güzün solup ağaçlardan yere düşen yapraklardan utanır. Onların hesabına değil, kendi hesabına, onların vazife dikkatlerine ayak uyduramamaktan, onların kelimeler üstü bir dille öğdüğü tek var olan Allah'ın önünde, kısa veya uzun süren bir dalgınlıkta kendini bir varlık saymış olmaktan utanır.

Utanma inançtan hiç kopmaz, inançla birlikte var ve inancın yokluğuyla yoktur. Dinin buyurdu-

ğu ve gerçekleştirdiği utanç, inancın gaybla ilgili yanının bir nevi psikolojisi, ümanizmasıdır.

Evet, bizim ümanizmamızın birinci sütunu, hayâdır. İslâm ümanizması, mimaride, sonsuzluk duygusunu veren kubbe yumuşaklığıysa, şiirde na'tsa, insanda hayâdır. İslâm ahlâkına sonsuzluk duygusunu veren, sonsuzluk salıntısını yerleştiren hayâdır.

Tövbenin, aşkın ve sevginin başlangıcı utançtır. Sabır, utancın gelecek zamana çevrilmişidir âdeta. Ağırbaşlılık ve vekar, süreklilik kazanmış, durulmuş, derinleşmiş, aydınlanmış, kalbin huzuruyla kaynaşmış hayâdır.

Müslümanlar bir bakıma her şeylerini kaybettiler. Yalnız utangaçlıklarını yitirmediler. Hatta, kendilerine yalnız bu utanma kaldığından mıdır nedir, bunda kendi içine kapanacak ve meydanı islâmı sabote edenlere bırakacak kadar aşırıya gittiler.

Bu utancın sınırı, utanmanın da yalnız Allah'ın rızasını kazanmak için olmasıdır. Yoksa, Allah düşmanından utanmak, utanmak değil korkmaktır. Böylesi bir korkuysa, utançtan ayrılmayan inancı da dinamitlemek demektir. Allah düşmanından utanmak yok, onu en şiddetli bir şekilde utandırmak vardır.

Yeni yetişen müslüman gençlik, bir yandan, utanmanın bu hastalık derecesine varmış olanıyla, bir yandan da farkında olmadan, batıdan gelen utançtan mahrumluk duygusuyla şartlanıyor. Bu

birbirine zıt iki psikolojiyi birden yaşamanın med ve cezri arasında sallanıyor. Bu dediğimiz küçük bir otokritiktir. Zaten, utanç sahibi olma, sürekli bir otokritik demektir.

Bize gerekli olan, bir yanında vekar, bir yanında alçakgönüllülük, bir yanında inanç, bir yanında islâm, bir utanç dengesi.

BEKLENEN

Müslüman! Tekrar ayağını Arza bas, tekrar arza bas. Çünkü Arz, her zamandan çok bugün sana muhtaç. Ya yeraltındasın, ya gök katlarının kıvrımları arasında. Sen ayağını bu yaşlı dünyanın bağrından çektiğinden beri, o, titreyişler, sarsıntılar, korku ve hey heyler içinde. Tekrar ayağını bas ki, dünyanın kalbi, bu düzensiz çarpıntısını durdursun. Yer yerine otursun. Çırpınan bir kurbanın birden sükûna kavuşması gibi sükûna kavuşsun ve senin kurtarıcı keskin bıçağına teslim olsun. Çünkü: dünya bir kurban gibi teslim olmadan, kurtarılamayacak ve dirilişe eremiyecektir.

Yüzyıllardır Tarihten çıkmağa çalışıyorsun âdeta. O da âdeta seni kendinden atmaya çalışıyor. Fakat ne senin bu korku ve kaçışın, ne Tarihin sana bütün kapıları kitleyişi ve sadece kaçış yolunu açık tutuşu sağlıklı bir çözümdür. Sen, Arzın kalbisin, sen gidersen Arz, durmuş bir saate ve

kalbe dönecektir. Toprak, topraktan çıkan, tüten hayaletler, insanlık... Gökten bir armağan gibi inmiş olan (zaman) da, bu arz hayaletleri tarafından hemeninden bir eşya türüne dönüştürülecektir. Evet, insanoğlu, Rönesanstan bu yana, hep, zamanı mekâna çevirmekten bir şey yapmıyor. Aradığı sırrın özü bu: ne yapmalı da zaman, biraz daha eşyaya çevrilsin? Bütün derdi bu, son çağlarda insanın. Bir dert bu belki, ama kuşkusuz soysuz bir dert. Sense, handiyse, mekânı bile zamana çevirmiştin, şimdi nerdesin?

Tarihten tam çıkmak mı, geri dönüp yeniden Tarihin üzerine abanmak mı, bunun çırpınışındasın. Beton ve çelikten fışkıran, 20. yüzyıla mahsus teknik hayaletlerin arasında sıkışıp ezilmektesin. Kafandan ve ruhundan bobinler ve rotatifler silindir gibi geçiyor. Her doğruluşunda, her ayağa kalkışında, şiddetli bir fırtına azabına tutulmuş kadim kavimler gibi, cin çarpmış saralılar gibi yere çarpılmaktasın. Ayağını tekrar Arza bas, şiddetle bas, kuvvetle bas ki, başını yükseltebilesin ve seni hiçbir şeytan veya cin pençesi yerinden söküp atamasın.

Gel gel ki, beklenmektesin. 21. yüzyılın beklediği kimse değil, sensin.

Geri gelmen çetin olacaktır belki. Ama gelmek zorundasın. Gelecek zaman sana gebedir, sen de ona gebesin. Doğum sancısına katlanmayı göze alamayan ana, hiçbir zaman doğuramayacaktır. Sen her türlü doğum sancısına katlanacak güçtesin.

Sen gelirsen, Din tekrar Arza inecektir. Çünkü: Din, Süreyyaya çıkmış olsa bile onu tutup yere indirecek gençler, asyalı, afrikalı gençler, seninle gelecektir.

Geri gelmen, bir tövbe, tarihin tövbesi demektir. Allah'a güvenerek, tevekkül ederek geliyorsun demektir. Arz durdukça bir daha gitmeyeceksin, giderken de, Arzı, bir sorumluluk, Allah'ın halifesinin sorumluluğu gibi yüklenip gideceksin demektir.

KALB MEDENİYETİ

Kalb üzerine biraz kafa yordum bugünlerde: kalb üzerine kafa yordum, hayal yordum, kalb yordum. Ve gördüm ki, insanda fiziğin de gelip dayandığı yer orası, ruhun da, ya üstünde, yanında, ya içinde, ya altında. Sanki, fizik, bütünü ile (kalb) e kadar geliyor ve orada bitiyor; ruh ise, (kalb) ten başlıyor. Bir yanda kan, bir yanda beyin köprüdür. Kan, ne kadar sade ve ne kadar karanlık! Beyin ne kadar açık, ne kadar derin! Kalb ve ruh sırlarının ipuçlarıdır bunlar, kan ve beyin.

Şimdi çağa ve insana bakıyorum: evet, doğuda, batıda birçok insanın kalbi, fizik bakımından sağlam. Sağlam bir tulumba gibi kanı vücuda sıkıyor, sonra onun kirlenmişini toplayıp arıtıyor. Tekrar, çeliğe su verir gibi vücuda kan veriyor. Ama ya ruha kan veren kalp? İşte o yalnız müslümanların kalbi.

Onların kalbi, vücuda ve ruha gönderdiği ka-

nın her damlasında bir kalb gönderiyor. Onların kanı, her damlasında bir kalb taşıyor. Onların kanı, bir kalb şehri, bir kalb ülkesidir.

Evet, gerçekte, yalnız kalbi olanlar, müslümanlardır. İçinden yanan bir kalb, Allah için, insan için, dost için atan kalb, yalnız onların kalbi.

Görünüşte yaralı da olsa, ışık ve sağlık saçan kalb, yalnız onların kalbi.

Benim kalbim, çarpıntısını birden artırıyor ve göğsümden fırlayıp gidiyor. Gidip gidip, kendine en çok benzeyen veya kendinin en çok muhtaç olduğu veya kendine en çok muhtaç olan bir kalbe çarpıyor. Bu çarpışın etkisiyle mi, yoksa beklenen gün geldiği için mi, o kalbte de bir çarpıntı başlıyor. Bir coşkunluk, bir çağlayış çarpıntısı. Çarpıntı artıyor, artıyor. O kalb de, içinde bulunduğu göğüsten fırlayıp gidiyor ve kendine en çok benzeyen veya kendinin en çok muhtaç olduğu veya kendine en çok muhtaç olan bir başka kalbe çarpıyor. Kalbin kalbe çarpmasından, kalblerin birbirine çarpmasından bir (kalb medeniyeti) doğuyor. İslâm böylece, bir bakıma da, bir kalb medeniyeti demek.

Bu kalbin, müslümanın kalbinin çarpışına dayanacak kalbe ne mutlu!

Çağımızda ideolojilerin korkunç bir psikoteknigi var, propaganda için. Sesler, kelimeler, görüntüler... Fakat kalb, bütün bunların elinden kaçıyor. Hıristiyan kalbi, hıristiyanlığın elinden, komünistin kalbi, komünizmin elinden, yahudinin

kalbi, yahudiliğin elinden, gün geliyor, kaçıp kurtuluyor. İslâmınsa kalbten kalbe geçen sesi ve ruhu, her türlü propaganda ağını kırıyor ve aşıyor.

Vasıtası kalb olan bir hakikatın tesirini hangi vasıta, hangi tesir yok edebilir?

Kalb ve kalblerimiz, yalnız islâm için konuşuyor ve çarpıyor.

ZEMZEM VE REFREF

Kim zemzemden bir yudum içerse kalbinde bir refref aşkı doğar. Zemzemle refref arasında, yerle gök, kanla kalb, kalble ruh arasındaki ilgi gibi bir ilgi vardır. Zemzem, bir bakıma, ölenlerin içtiği son su gibi bir etki yapar. Zemzemi gerçek anlamıyla içen, ölmeden önce bu dünyadan ölmüş ve yeni bir dirilişle yeni bir dünyaya doğmuş ve dirilmiş olur. Kendinden soyunan onu, bir refref gölgesi alır ve götürür.

Zemzem, evet, Kâbe'nin civarında çağlayan bir sudur. Fakat, onu gerçek anlamıyla içen, onu Cebrail sevgisi ve refref aşkı taşıyarak içen, haccın verdiği iç yanışının dudak kurutan hararetiyle içen, ruhunu yaprak, yaprak Kur'an sayfalarıyla donatarak içen, bilir ki, içtiği su, artık bengisu (ab-ı hayat) olmuştur.

Her abdest aldığımız çeşmeye ve suya zemzemden bir anlam veriyoruz, taşıyoruz. Bizim mi-

racımız olan namaz, gerçeğine yaklaştıkça Cebrail'in kanat renkleri ve ışıltıları ve refrefin uçuş hızıyla yüklenir ve yüreklenir.

Zemzem, bir yanıyla da , bir kardeşlik kanının sembolüdür. Kâbe yüzüne kavuşmuş kutlu insanların yeryüzünün her tarafına taşıdıkları zemzem, onu içen müslümanların damarlarında bir kardeşlik kanı gibi dolaşmakta.

Hac, Kâbe, kurban ve zemzem. Burak, Cebrail, Refref, son sınır ve aşk... Bütün bunlar, müslümanların görünen ve görünmeyen dünyalarının özünü kuran ve aydınlatan, Allah'ın diktiği anıtlar ve verdiği belgelerdir.

Zemzemin çağıltılarına kulak verenler, en keskin ve açık kelimelerle neler söylediğini duyarlar ve anlarlar. Zemzem, çöl ıssızlığında ve çaresizliğinde, kurban olmanın tadını almış bir peygamberin daha çocukken topuğundan fışkırdığı andan bugüne ve bugünden de kıyamete kadar, Allah'a varış aşkını anlatan ve anlatacak olan bir Mesnevîdir. Onun çağıltısı, onun ritmi bir Refref ritmidir.

İşte, müslüman, ta yaratıldığı anda bu zemzemi içmiştir. Bundan, onun kalbi dünya korkularıyla çarpmaz; refref adımlarının değişmesi tarzında, aşk çarpıntısıyla çarpar. Her şeyin, varlığında yok olduğu Allah'a varma iştiyakıyla...

Zemzem kuyusunun başında, gören gözler bilir ki, Hızır oturmuş, tas tas âb-ı hayat dağıtmakta.

Bu bir bardak zemzemin bedeli, bir bardak kan mı, baş mıdır yoksa?

SON SINIRLARIN AŞKI

İnsan bir zemzemse, İslâm bir refreftir. İslâm bir zemzemse, imân bir refreftir. Vücut zemzem, ruh refreftir, insan ilerlerse. Dururşa, zemzem bulanıyor ve refref renk atıyor demektir. Demek ki, zemzem olmasa refref yok, refref olmasa zemzem.

Kur'an'ın kadimliği refref gibi, sonralığı zemzem gibi. Fatiha refref gibi, Yasin burak gibi, Rahman sidretülmünteha gibi ve hepsi, zemzem gibi, burak gibi, Cebrail gibi, refref gibi, sidretülmünteha gibi.

Ve derken görünen Son Sınır...

Her müslümanın içinde bir Son Sınır var. Bir son sınır ki, aşk, geçen bin yılların etkisi gibi gelip ona bir biçim vermiş. Bir sınır ki, sağlam bir kalenin burçları gibi yivleri var. Arkasında akıl ve âraf, önünde aşk ve cennet.

Korku zemzemde biter, muştu burakta başlar.

Sonra huzurun araştırıcı gözleri. Sonra atın dizginleri güneşte parlar ve atın köpük saçan ağzı, bir işaret taşının önünde duraklar: son sınırdır bu.

Bundan öteye atla geçilmez.

Bundan öteye köpükle de geçilmez.

Bundan ötesi, hız kazanmış kristal camlar gibi.

Bundan ötesi, ne bilgi, ne kanat. Düşünce ve sanatın, son sınırda, erimiş maden gibi ilkin kaynayıp sonra donduğu bir bölge.

Müslümanların içindeki sınır taşları, yolu daraltmak, kesmek ve ilerleyişi durdurmak için değil, kaybetmemek, daha hızlı ilerlemek, nişan taşından nişan taşına devr ve teslim edile edile en kestirmeden gerçeğe varmak için. Böylece sınırlar birbirini çağırırlar. Bir ufka varıldı mı, önümüzde yeni bir ufuk belirir. Sonrası son Sınır.

Son Sınırda durulacak mıdır, Sidretülmüntehadan ötesi kapalı mıdır? Hayır. Son Sınırda, sınırı bir kere daha zorlama ve aşma özelliği vardır. Bütün vasıtalar, alıp götüren kuvvetler, usuller sona ermiştir belki, Son Sınırda. Ama, burada, Sina Dağı'nda olan, miracın son hamlesinde bulunan bir vaka durmamacasına sürmektedir. Burada insanı ileriye fırlatacak bir yanardağ büyümektedir. İşte bu son sınırda insana verilen gök armağanına aşk demişler.

Aşkın yanında Cebrail'in bile, Refrefin bile bir ağırlığı olduğu Miraçtaki tartılardan anlaşılmaktadır.

Aşkın, ilâhî aşkın, Cebrail ve Refref kadar olsun bir ağırlığı yoktur. Sadece, insan için baştan sona şifa olan dayanılmaz bir ağrısı vardır.

MÜHLET

Müslüman, korku çitini aştıktan, sevinç bölgesini geçtikten sonra «güven» alanına ayak basar. Bu alanda onun için melekler nöbet tutar. Saat başı nöbet değiştirirler âdeta. Bu alandaki müslüman, artık, ta yürekten Allah'a teslim olmuştur. Eşyaya, canlı cansız görünür görünmez bütün yaratılmışlara düşen, bu hilkatin loşluğunda dönüp dolaştıktan sonra, ilk sahibine, doğum kaynağına geri gelen armağanın üzerine titremektir. Artık, toprağın ve yerin, yerinden öfkeyle sıçramıyacağına, dağlar boyu yarılmayacağına, çatlamış dev dudaklarından yakar sular boşaltmayacağına, göğün o, bir yandan insana sonsuzluk duygusunu veren, bir yandan da, gizli bir sesle aynaya üfürülmüş bir toz olduğunu haykıran milyonlarca dünyasını oldukları yerde alıkoyarak üstünüze akıtmayacağına, kızgın bir meteor taşının sizi minik bir «arz lekesi» gibi bir kayaya yapıştırıp sıvamıyacağına

inanabilirsiniz. Çünkü: siz, bütün bu olabilecekleri olur veya olmaz yapan bir kudrete inandınız. Bu en sıhhatli bir saat gibi çalışan yer ve gök düzenine bir mühlet verildiğine, bu mühlet içinde akar sudan, verimlerin en zenginiyle döllenen bereketli toprak kıvrımlarından, en kalın camları ürpertmeden geçip soluk benizlere şifa ulaştıran gün ışığından faydalanabileceğinize güvenebilirsiniz. Çünkü: siz, mühlete değil, mühlet verene güvendiniz. Gün oldu, ayağınız sürçtü; az kalsın kalbiniz bir kılıçlar hunisinin içinde kaybolup gidecekti. Ama, sizi ellerin ve kolların üstünde bir kavrayış çekip kurtardı, ikindi sularının gümüşsü sükûnetine çekti. Çünkü: siz, ayağınız şeytan ülkesine kaysa da, yüreğinizi ana yoldan ayırmadınız. Yol, her zaman uçurumu yener.

Sabır, tevekkül, teslim oluş, güven bölgesinin basamaklarıdır. Müslüman kendisini ve işlerini, tek ısmarlanacak yere ısmarlamıştır. Yerden fışkıran ve gökten yağan nimetlerin etrafında bu ısmarlayıştan bir ışık kuşağı vardır. O nimetlerle birlikte, gökten güven de boşanır, yerden güven de fışkırır. Çünkü: Yaratıcı, bu bölgede, ölmeden önce ölerek kendisine teslim olan kulundan razı olmuştur.

Tevekkül, bir nevi genel sabırdır ki, dünya, bize her çarpışında karşısında hemen onu bulur. Tevekkül, bir nevi, sabrın metafiziğidir. Tevekkül, ruhta; sabır, kalbte. Tevekkül, bütün canlılığını, inanç ve düşünce alanından çeker. O, duygu alanına da uzanır, iradeyi de kaplar. İşte o zaman sabır

adını alır. Tevekkül ve sabır, verilmiş mühletin müsbet muhtevasıdır. Allah'a teslim olup rızasına ulaşan müslümansa, hemen hemen, daha mühlet dolmadan, sonuca varmıştır. Başarıyla varmıştır. O, mühletin üstüne çıkmıştır.

Mühletin müsbet muhtevasını doldurmakta müslümana melekler yardım eder. Tevekkül için ruhu derinleştirir, idraki genişletirler. Sabır için kalbi yumuşatırlar ve sağlamlaştırırlar. Kalb, yumuşadıkça sağlamlaşır. Duyguları sabrı kavrayacak bir yatak haline getirirler. Namaz, hiç saat kaybetmeden mühleti müsbet olarak dolduran yol olur, oruç da, o yolda önümüzü görmemiz ve kutlu izi kaybetmememiz için ışık yakar, meşâle tutar.

DİRİLİŞ SOYU

Onlar, şarap içmez. Mevlâna'nın işaret buyurduğu gibi, şaraba ihtiyaçları yok onların. Çünkü: onlar, seher şarabından sarhoşturlar. Fırat, birdenbire bir abıhayat olmaktan kesilse de şarap olarak aksa, onlar bir ucundan girip öbür ucundan çıkarlar da yine eteklerine bir damla şarap bulaşmaz. Çünkü: asmaların şarabı, seher şarabından korkar. Şarap sarhoşluğu, seher sarhoşluğundan çekinir ve kaçar. Seher sarhoşları, şarap ırmağının kaynağına gidip kurutmak için gerekirse ırmağın içine de dalarlar. Fakat onlar üstüne yürüdükçe şarap cinleri çekilir, yol açar; şarap suları, Hz. Musa'nın önünde: açılıp yol veren Kızıldeniz suları gibi ikiye bölünür, yol verir. Ve müslüman, kaynağa doğru yürür, kaynakta karışan şarabı kurutur ve suyu kurtarır. Fırat'ı, Dicle'yi, Nil'i kurtarır, Seyhun'u ve Ceyhun'u kurtarır.

Yalnız ona ganimet yasak edilmedi. Çünkü:

yalnız, o ganimete batsa da, gözü ilerde, ayağı toprakta, fakat gönlü yüksekte. O, ganimete dokunduğu için düşmez, ganimeti yükseltir. Ganimet, o el sürdüğü için, kutlu olur. Bu ümmetten önce hiçbir ümmete bu korkusuzluk, bu güven bağışlanmadı. Bütün dünya nimetleri ona bağışlandı. Çünkü: o, peşin ve toptan, dünya nimetlerinden vazgeçmiştir. Onun için dünyadan kaçmaz o. Dünyanın üzerine yürür. Dünyanın üzerine dünya için yürümez, öte dünya için yürür.

Rahiplik, daha önceki ümmetlerde, dünyayla aralarına bir çizgi çekerek, bir set örerek korunmak duygusundan doğdu. Fakat, müslüman, çevresini de, eşyayı da islâmın istediği konuma göre yerinden oynatıp yeniden yerleştirmekle ödevli, bu ödevin şair mimarı olduğu için, dağ manastırlarında içlenip yosun bağlamak yerine, açık sulara hür kılıçlar gibi bırakıldı.

İçki, şuurun ölümü; rahiplik, dünyayla savaşın ölümü. İşte, müslüman, bu türlü ölümlerden korunmuş bir diriliş soyudur. Namaz, onu, günün beş diriliş vaktinin birinden öbürüne sağ, diri ve canlı taşıyandır. Oruç, ruhun ölümünü hazırlayan şuur ve vücut kireçlenmelerini erite erite onun diriliğini ayakta tutandır. Namaz ve Oruç, insanın gerçek dirilişinin ve diriliğinin iki şartıdır. Onlarsız insan, yürüyen, yiyen, konuşan ölüden farksızdır. Namaz ve oruç, bir insanda gerçekleştikçe insandaki diriliş keskinliği artar; insan, diriliş basamaklarında adım adım yükselir. Öyle yükselir ki, onun bugünden gördüğü ileriyi, çıplak gözle gör-

düğü gelecek zamanı, siz, oraya ve vakte vardığınız zaman bile göremezsiniz. Siz, o günü onun kadar anlıyamaz ve değerlendiremezsiniz o gün bile. Çünkü: siz, belki eşyaya göre diri, ama (zaman) a göre ölüsünüz. Fakat, o, (zaman) a göre de diridir. Siz, eşyayı nasıl çıplak gözle görüyorsanız, o, (zaman) ı öyle çıplak gözle görür.

Zaman, onun elinde, yıkanması gereken bir ölüdür.

Onun elinde ölü zaman yıkanarak dirilir.

Onlar, bu dünyayı, gerekince, suyla yıkadılar, kanla yıkadılar. Şimdi de zamanı yıkayacaklar.

ZAMANIN DİRİLİŞİ

Felsefî özü ne olursa olsun, zamanı yaşayan bir varlık gibi varoluşu yönünden alırsak, onun da ölümü, uyuması, homurdanması, yeniden ayağa kalkması, dirilmesi var. Zamanın öldüğü, zamana ölümü çağıran yıllar, gerçekte, onun, insandan boşaldığı yıllardır. Bu yıllarda sanki zaman dokusu seyrelir, zaman aralıkları artar, etkisi azalır. Daha kesik kesiktir, boşluklar bırakır, tatiller yapar. Yoğun yaşadığı, dirildiği çağlar, vakitler ve saatlerse, insanla, bütün varlığıyla insan eseriyle dolduğu, dile geldiği çağ, vakit ve saatlerdir.

Grek medeniyeti, zamanı ayakta tutmak için, kendi kalbini mermere veriyor, zamanı, canlandırdığı mermerle dolduruyordu. Mermeri, bir bakıma tabiatın en soyut, özleşmiş, donmuş ve kristalleşmiş hali sayarsak, sonuçta, zamanı tabiatla dolduruyordu antikite insanı. Zaman, böylece anıtlarda yaşayarak anıtlaşıyordu. Böylece, eski

yunan medeniyeti, zamanı bir tablo gibi canlandırıyordu. Hem de, Mesnevi'de geçen, rum ressamları gibi, kendi hayallerini donuk bir aynadan yansıtarak, zamana bir şeyler söyletmek istiyorlardı. Bu, estetik açıdan tartışma götürmez bir değer taşıyor ve kazanıyorsa da, bir sembol dünyasına dönen bu, antikite insanıyla zaman arasındaki macera, ruhuna hakikat üflenmiş bir zamanın dayanıklılığına ulaşamadı. Zaman, mermerin üstünde can verdi. Mermer kadar yaşıyamadı. Halbuki, onun kadar yaşasın istenmişti. Fakat gök ve toprak, mermeri yendi. Toprak, canlanan bir mezar gibi yükselerek bu (zaman) ı içine aldı. Şimdi, tekrar yeraltından çıkarılan bu ölü medeniyet, bir yandan ölüm, bir yandan da bir zaman ürpertisiyle insanı sarsıyor.

Roma, zamanı diri tutmakta, tarihten faydalanıyordu. Bu, bir nevi, zamanın kendi kendisiyle karşılaşmasıydı. Bir anlamda zaman kendi üstüne katlanıyordu. Bir açıdan, tarihle zamanın eşitleşmesidir Roma. Roma'da, zamanın yaşatıcı besini, tarih, savaş ve zaferdi. Savaş ve zafer yoksa zaman durmuş demekti, yoktu adeta. Âdeta zaman Roma'da daha geçmeden tarih oluyordu. Böylece zaman nerede bitiyordu, tarih nerede başlıyordu, ayrılmıyordu. Grek medeniyetinde tabiat, Roma' da tarih, zamanın birinci ve bellibaşlı payandası oluyordu. Mit, eski yunanda bir tarih olmaktan çok, bir tabiat parçası gibi zamanı etkiliyordu. Mit, sembolik yapılı ikinci bir tabiat gibiydi. Fakat zamana tarihle yaklaşmak fazla yaklaşmaktır ve

bu yaklaşmada tabiatı kullanmak, bu kullanış ne kadar başarılı olursa olsun, zamana yeteri kadar yaklaşmamak ve biraz uzakta durmak demektir. Zamanla tabiat âdeta birbirine zıttır, birbirine çevrilmezdir veya çevrilebilirliklerinin bir sınırı vardır, son uçta biribirine çevrilmezlikleri vardır.

Eski Yunan medeniyetinin, en çok deha sarf ettiği yüzyıldan hemen sonra birdenbire tükenişini bu iki ucu bir araya getirmeğe çalışmaktan başka neyle açıklayabiliriz? Ve bu iki ucun tamı tamına bir araya gelmezliğinden başka. Bu noktada tarihle yüklü zaman tabiatla destekli zamanı yeniyor. Fakat, bu zaferin ardından Roma zamanının çöküntüsü başlıyor. Zamanla tarihin, ham olanla işlenmiş olan gibi, teori ve pratik gibi birbirlerine fazla yakın durmaları, tarihin, zamanın bir başka deyişi, yorumlanması, anlam kazanarak tekrar edilmez hale gelişi olması yüzünden, bir nevi, zamanın kendi kendini kullanışı, israfı ve tüketişi demektir. Özet olarak denebilir ki, bu iki medeniyet, biri zamana karşı yine kendi cinsinden bir şeyi kullanarak fazla yaklaştığı ve öbürü ona kökten yabancı bir muhtevayı vermeye çalıştığı için battı. Zamanlarını diriltecek veya ayakta tutacak simyayı bulamadılar ve bu yüzden zamanları öldü. Çünkü: zamanı tabiattan ve tarihten daha çok kullanacak, kullanma yetki ve hakkına sahip yeni bir unsur ortaya çıkıyordu. Bu da ruhtu.

Zaman, ruhun önünde ve elinde, madde gibi işlenebilir bir maddedir. Hıristiyanlık, insanın bu ihtiyacından doğuyordu. Zaman bir kere daha ih-

tiyarlamış ve yaşlanmıştı. Kendisine ölüyü diriltmek mucizesi de bağışlanmış olan Hz. İsa, işte gerçekte, zamanı diriltmek ödevindeydi, her peygamber gibi. Fakat hıristiyanlık, ilk çağlardan arta kalan bir ukdeyle, bir ilk çağ ukdesiyle, Hz. İsa'nın saf mesajını bulandırdı. Kolaya kaçtı, tabiatı ve taşı imdada çağırdı. Sonra taş ağır basacak ve ruhu geri itecek, insanla zamanın arasına girecektir. İşte bu Rönesanstır. Ve yirminci yüzyılın başında, teknik, nerdeyse zamanın özünü değiştirecek, yok edecek, kaynağını kurutacak, insanı da zamanla şartlandıran el yapımı bir tabiat oldu. Fakat insan işte bu noktada biraz düşünmek için durdu. İyi ki durdu.

Bu anlattığımız, batının zamanla olan macerasıdır.

Doğunun ve geri kalan bütün insanlığın zamanla olan haşrüneşrinde şüphesiz en önemli olay, İslâmın çıkışıdır. Hıristiyanlık, ruhun zamana zaferini tam başaramayınca, bunun, ruhun gerçek atılımı için sadece bir uvertür olduğu, ruhun şarkısının yarıda kaldığı, gören gözler için bir hakikatti. İslâm, ruhun, hakikat özünü son olarak zamana üfleyen ve onu dirilten ilâhî bir bağış oldu insanlığa, Ruh, böylece zamanın içindeki diri öz oldu. Âdeta, zaman, ruhun göğdesi olarak, ondan ayrılmaksızın onunla birlikte varolacak ve onunla birlikte ölüm engelini de aşarak ölüm ötesine sarkabilecektir. Bu atılımda, tabiat ve tarih, zaman ve ruhun malzemesi ve hatırası haline gelmiştir. Onlar, zamanı öldürücü birer baskı faktörü, insa-

nın ufkunu karartan, Camus biçimi bir absürd boğuntusu değil, Allah'ın bağışları içinde hür olarak gelişimini tamamlayan ruhun aydınlık ufuklarıdır.

İslâm, imân, namaz, oruç, Kur'ân kuvvetleriyle, ruhu, Allah'ı ilk görüp tasdik ettiği hilkatteki haline eş bir diriliğe kavuşturur. Ruh, diriliğin gerçek kaynağı Allah'ı görmekle dirilir. Bunun dindeki adı, ihsandır.

İslâm, müslümanın diri ruhuyla bir düğün, bir şölen gibi giriyor zamana. O, zamanı sürekli bir şeb-i ârusa çeviriyor. Peygamberler, şehitler ve veliler neden ölümü gülerek karşılarlar? Çünkü: onların zamanı, dirilmiş ve kendiliğinden ölümü yumuşak bir meyil gibi aşarak ölüm ötesine bitişmiştir. Onlar burdayken ordaki zamana bitişmişlerdir. Ve ölünce de onlar zamanı bıraksa da burdaki zaman, şuurla ve aşkla dolu olarak onları bırakmaz. Onlar burdan da hep haberlidirler. Yani ölmemiş gibidirler. Ordadırlar. Burdadırlar da.

ASHAB-I KEHF UYKUSU

Ashab-ı Kehf, içinde bulunduğu zamandan en az üç yüz yıl ilerdeydi; onun için, uyutulup kendi zamanlarına bekletildiler. Öyle şiddetli bir inançla inanmıştılar ki, zaman, onlara, ancak, üç yüz yıl sonra, o da, belki de dış çizgiler yönünden ulaşabilecekti. Demek ki, Ashab-ı Kehf vakasında, mucize, zaman üzerinde oluyordu. İnsanın, zamanı kendisine yetişsin diye, durup beklemesinin mucizeleşmiş sembolüdür Ashab-ı Kehf'in uykusu bir bakıma. Bu uykuyu, bizim, günlük yorgunluktan doğma uykumuzla karşılaştırmamalı ve karıştırmamalı. Bu uykuyu, mutlaka bir uykuya benzetmek gerekirse bahar uykusuna benzetmek uygun düşer. Bahar, en canlandırıcı mevsim olduğu halde, neden, uyku en çok o mevsimdedir? İçinde en çok zaman taşıyan, öbür mevsimlerin zamanını, kendi zamanının açılışı gibi içinde taşıyan mevsimdir de ondan. Bu uyku, bir ölüm uykusu

değil, bir neşvünema, içinde en canlı hayatın çağıltıları kaynayan bir diriliş uykusudur. Evet, Ashab-ı Kehf'in uykusu, yeni bir zamanın açılışını sağlayan bir diriliş uykusuydu. Sanki, ölü bir kentin üzerinde, sağlık fışkıran bir bahar uykusuydu Mağara. O mağaradan geceleri sızan sıhhatli uyku, kentin uyuyanlarının uykusuna karışıyor ve derken o uykular insanı yavaş yavaş ve içten diriltiyordu. İlkin insanın düşü düzeliyordu. Nasıl ki ülküler düşlere benzer ve bir bakıma bir düş cinsindendir. Nasıl ki, vahiy, ilk sıralar daha çok bir düş olarak gelmişti. Düşün sağlamı, vahyin gölgesini taşır üzerinde. Ashab-ı Kehf, gerçek bir mit gibi, bir düş gibi, bir ülkü gibi kentin üzerine ağmıştı. Geceleri o düş, şehre iniyor, şehri yavaş yavaş arıtıyordu, taşlarını beyazlatıyordu, sularını aydınlatıyordu, şehrin kalbini diriltiyordu.

Ashab- Kehf'in uykusu, insanlığın şuuraltına geçmiş, ruha ait bir zaman gibi insanı içten yeniliyordu. İlkin, tarihî şuuraltını düzene koyuyordu. Yorulmuş metafizik gücünü dinlendiriyordu. Bulanmış inanç seherini arı duru kılıyordu. Cet kalıntılarıyla, şeytanın koyduğu kundak ateşiyle bir kaosa dönmüş insan ruhunun alt tabakalarını yeni bir sabır hikmetiyle kozmosa çeviriyordu. Sonra bu kozmos, yavaş yavaş şuura ve gerçeğe çıkıyordu. Ashab-ı Kehf'in uykusu zamanı bir heykeltraş gibi yontuyordu. Nasıl bahar gençliğin, yaz olgunluğun, sonbahar fanilik sezgisinin ve kış ölümün sembolüyse, bu uyku da, hakikatın gençliğinde ve baharında, biriken bir yağmur bulutu gibi, Roma şehrinin üstünde ve ilk çağın başucunda, şimşek

ve gökgürültüsü dolu, çokça güneş ışığı yansıtmış olarak duruyordu, doluyordu, birikiyordu.

Ashab-ı Kehf insanı, genç ülkü adamının sembolüdür. Genç ülkü adamı, haklı olarak, yüksek duygularından, heyecanlarından ötürü, öyle bir çağrının cezbesinde ve öyle bir düşün çağıltısındadır ki, tayin edilmiş günü eliyle koymuş gibi bilse de bekleyemez. Ama çare yoktur, bekleyecektir. Kimi zaman zindanlarda bekleyecektir. Kimi zaman şehit olarak, toprağın rüyasında ve toplumun masalında, destanlarda. Destanların gücü işte buradan gelir. Destanlarda, ilerde gerçekleşecek toplum düşü için can vermiş ve o düşü özlemle bekleyen genç kahramanlar yükselir.

Hz. Yusuf'un zindanda öğrendiği düşlerin hakikatına erme bilgisi ve oradan devletin, toplumun ve insanın hayatına tuttuğu ışıkla, yedi genç ermişin mağarasının aynasına vurup ordan yansıyarak şehri aydınlatan ışık arasında bir kan yakınlığı vardır. Biri, hemen gününde başlamıştır tesirini göstermeğe. Biri tohumunu geleceğe atmıştır. Uzak tarlalara. Zindan, kendi ölümüne hırsla koşan zulmün, bilmeyerek, kendi eliyle oyduğu Kehf'ten başka bir şey değil. Zindandaki adam, elleri kolları bağlanarak, günlük hayattan koparılarak saf bir ülkü sembolü haline gelmiştir. Ruh için bir zincir yoktur. Zincir et ve kemik içindir. Halkın uyuyan şuuru, kader saatinin çınlamalarıyla, sabrındaki direnişe, Ashab-ı Kehf'in uykusundan bir diriliş bulaşmış zindandaki hür ruhlara böylelikle çevrilecektir.

Peygamberliğin başlangıcında bir mağara (Hira), Hicret yolunun üzerinde bir başka mağara (Sevr) bulunuşu da, Ashab-ı Kehf tecrübesinden bir iz, bir benek taşır.

Bu mağaralar aydınlığa çıkmak içindir, bu uykular uyanmak içindir. Bu uykular, kader saatinin gelişi içindir, kader saatinin çalmasını beklemedir. Köpek de, Kıtmir de, bu uykunun zarı, onu dıştan ayıran, onu koruyan, bekleyen sadakattır. Onun haberi, onun varlığını hatırlatan muştu sesidir. Toplumun derin katlarında âdeta bir kader şartı halinde kendiliğinden gelişen çıkış yolunun kıyısındaki koruyucu kabuk ve onun realiteye olan bağıntısının işareti, sembolüdür. Toplumun iç gelişme sesine kulağı alışık olanlar, Kıtmir'in, o sadık bekçinin sesini duyarlar ve sevinirler. Kent hangi ihtilâl, devrim, sarsılış, yıkıntı, çürüyüş içinde olursa olsun, hangi umutsuzluğa ve karamsarlığa saplanırsa saplansın, yukarısındaki dağın ucunda kurtarıcı, diriltici bir uyku, en kuvvetli bir uyanışa döneceği günü sabırla beklemektedir.

Belki, o kahramanlar, o ülkü gençleri, bir gün döndüklerinde şehrimizi ve paralarımızdaki resmi yadırgayacaklar, tekrar kaçıp mağaralarına kapanacaklardır. Fakat olsun, değil mi ki, onları, hayal meyal de olsa, bir kere daha görmüş olacağız, içimizde hiç uyumadan sağa sola dönen o canlı semboller, mağaraları, esrarlı uykuları, kıtmirleriyle birlikte, ebedî bir ülkü gençliğinin özü, mayası olarak, her, gelip çatan var olmak veya olmamak saatinde, bizim dirilişimize bir ışık tutacaklar. Bir meşale.

SÜREKLİ MUCİZELER

Öbür peygamberlerin mucizeleri kendi çağlarında görünmüş ve tamamlanmış, doğup batmış mucizelerdir. Gerçi mucizenin tesiri sürüp gitmiştir kendisi sürmese de. Hz. Musa'nın mucizesi büyü ve büyücüler, kâhinler devrini kapamıştır. O mucizeden sonra büyücülük bir daha dirilmemecesine ölmüştür. Hz. İsa'nın ölüyü diriltme mucizesi de ancak kendi çağdaşları tarafından görülebilmiş, tesiri de sembolik bir tesir olarak dinin dirilticiliği lehinde kaydedilmiştir. Peygamberlik dairesini tamamlayıp kapıyarak peygamberliğin başlangıcı ve sonu olan Peygamberimizin bu cins mucizelerinden başka bellibaşlı iki cins mucizesi daha vardır ki, yalnız kendine mahsustur diyebiliriz. Bu iki tür mucizeden birincisi, öbür mucizeler gibi bir vak'a halinde görünüp bir zaman içinde tamamlanmakla beraber, tesirleri de öbürleri gibi sürüp gittiğinden başka bir vasıf daha taşır. O va-

sıf da, gelecek zamanlarda, ilmin, gelişmesini, o mucizelerin çığırında, izinde aramakta olmasıdır. Gerçi bu arayış sınırlıdır, çok dar ve sığ bir çerçeve içindedir. Öyle de olsa, mucizenin mihveri etrafında dönüp durulduğundan, onun gelecek zamanı nasıl içine aldığını ve aşılmazlığını, ışık tutuculuğunu görmekte fayda sağlayacaktır. Bu tür mucizenin iki büyük örneği, şakkulkamer ve miraç mucizesidir. Göğe füzeler fırlatıldığı, gezegenlere ulaşılmasına girişildiği bu "feza çağı"nda, miraç mucizesinin anlam ve hikmetleri biraz daha fazla anlaşılmıyor mu? Peygamber, bütün gezegenler dünyasını ve gök katlarını geçtikten sonra, fiziği aşkın ebediyet dünyasını da görmüş ve yaşamıştır ki, bugünkü ilim henüz bunun hayal edilmesine bile cesaret edecek bir durumda değildir. Mucize, ta o zamandan, ilmin bugünkü gelişimini görmüş, bu gelişime işaret etmiş ve âdeta ona o zamandan meydan okumuş, onun asla ulaşamıyacağı bir fizik ve fiziği aşkın yükselişi gerçekleştirmiştir. Yine, aya varmak ve sırlarını çözmek için çırpındığımız bu dönemde, farkına varıyoruz ki, şakkulkamer mucizesiyle, bir parmak işaretiyle ay ikiye bölünmüş ve bunun için aya gitmek gerekmediği gibi sonra bu iki parça buluşarak birleşmiştir. Bu iki mucize âdeta lisan-ı hâl ile diyor ki: "daha hiç bir işareti bile yokken, ilminizin eninde sonunda alacağı yönü şimdiden görüyoruz ve ulaşmayı hayal bile edemiyeceğiniz bir gerçekleştirişle sizi uyarıyoruz; ey insanlar, ilerde bilginiz bu doğrultuyu aldığında gurura kapılmayınız. Allah'ı unut-

mayınız ve onunla yarış yaptığınız zannına kapılmayınız, size verilen bilgiden ötürü daha çok hamd edici olunuz." Belki, batılılar bu mucizeleri inkâr edeceklerdir; ama en azından bin üçyüz küsur sene önce açıkça ilân edilen bu mucizelerin peşinden şimdi bir kaplumbağa gibi seğirtmekte olduklarını, yani müsbet bilgilerin yönüne daha o zamandan hem de değer hükmüyle birlikte işaret edilmiş olduğu gerçeğini inkâr edemezler. İşte bu mucizeler, çağımızda bir kere daha anlamlarıyla çağdaş ve aktüel olmuşlardır. İkinci tür mucizeler ise, hiç kesilmeksizin sürekli olarak devam eden mucizelerdir. Bu mucizelerin başında, Kur'ân-ı Kerîm yer alır. Kur'ân-ı Kerîm, her zaman yeni, her zaman taze, her zaman diri, her zaman kadîm, her an bir su kaynağı gibi içinden çağlayıp duran bir mucizedir. Bu mucize, vahyin ilk geldiği günden bugüne kadar, bir gün bile, bir tek kelimesinde bile fevkalâdeliğini yitirmeden sürüp gelmiştir. Her çağda milyonlarca, hatta yüz milyonlarca insan mucizenin önünde kendinden geçmiş ve secdeye kapanmış, onun aşkına ölüme bile seve seve başını uzatmıştır. Ve bu mucize, bugün de aynı kuvvetle, hatta gün geçtikçe tesirini arttırarak sürmektedir. Kur'ân yine islâm dünyasını diriltmekte, ışığını genç gönüllere salmaktadır. Hatta müslüman olmayan doğu ve batı dünyası da, onun mucize yanına kolay kolay itiraza bile girişememekte, zaman zaman da bunu şu veya bu tarzda itiraf etmektedir.

Bir açıdan, namaz ve oruç da, Peygamberimi-

zin bu sürekli mucizelerindendir. Namaz bir müslümanı en keskin çizgilerle müslüman olmayanlardan ayırır. Fizik bakımından bile ayırır. Oruca gelince, en zayıf çağlarımızda bile, ramazan ayı geldi mi, islâm dünyasında esen uhrevî bir bâd-ı sabâ, onu, inkâr karanlığına gömülmüş ülkelerden bıçak kesimi ayırır. Bir Kâbe çevresi, bir Sultanahmet havası, bir Eyyüpsultan semti nasıl öbür yerlerden bir çırpıda ayrılıyor, insanı ta yüreğinden kavrıyor, insanın özüne tesir ederek onu öbür insanlardan ayırıyorsa, ramazan ayında müslüman ülkeler de böyle bir yücelikle dolup taşarak, Avrupa'dan, Çin'den, Rus ülkesinden, Amerika görünüşünden bir bakışta seçilir, farkedilir, ayrılır. Ramazan ayı bir mucize ayı olarak ruhun olağanüstülüğüyle dolup taşar. Gördüğümüz en mütevazi evde bile düşünülemiyecek ne harikalar oluşur. Çünkü: oruç, başlıbaşına bir melek ülkesinin dünyaya çağrıldığı ay olmanın dışında, hergünkü zamandan daha çok ve katmer katmer donanmıştır namazla da, Kur'an'la da. Oruç, topluma inen bir takva gibi gelmiştir. Her yıl gelen bir takva mucizesidir oruç. Sürekli bir mucizedir

SORULAR

Acaba içinden geçerek gelecek zamanların kalbinin avlanacağı bir tarih aralığı, bir vakit boşluğu var mıdır? Bizim için çalışan tarih çizgisi, bir toplum rengi, bir sosyal doku imkânı kalmadı mı? Tarihin yaprakları hep şeytanın sarartıcı soluğuyla mı çevrilip duracak? Makinelerden, kandan ve tabiatın sadece döllendirici yanına, sayı ve hacimce artış durumuna ayarlanmış bedenlerden yükselen şarkı arasında başka bir sese, ruhun sesine yer kalmadı mı? Neredeyse kendine mahsus bir zekâ ve ruh kazanacak bir duruma gelen teknik, insanoğlunun iyice yorduğu ve ihtiyarlattığı Arz'ın karşısına kıskanılacak rakipler olarak ay ve yıldızları mı çıkarmak için uzayın yolunu tuttu? En küçük dünyaya, atomların içine ve büyük dünyaya fezaya inerek ve çıkarak, bu dünyanın daha bir yerine oturmasını mı sağlamak istemekte, yoksa artık bu dünya verim alınamayacak kadar kullanılmış da kendisine yeni bir yer mi aramaktadır insan ve insan bilgisi?

Ve sen insan bilgisi, daha arı ve karıncanın bilgisi kadar bile bir sıhhate kavuşmamışken, sana kendiliğinden gelen vahyin koruyuculuğundan hâla kaçacak mısın? Ve bu kaçıştan ne umuyorsun, kazancın ne olacaktır?

Katmerleşen, kendi içinden birkaç kere katlanan şehirleriyle, Arzın boynuna yağlı ve kara bir urgan gibi dolanan asfalt yollarıyla, seslerin, insanoğlu biçiminin, renklerin bile mahremiyetine sokulan ve bekâretini tanımayan sinemaları, televizyonlarıyla, kalbimizin titreyişini bile çizmeyi beceren elektrik kalemi tıbbıyla, Dünya hangi imaja doğru, hangi insanın doğumuna doğru yol almakta ve hangi zamanın doğum sancısını çekmekte?

Fildişi yüzlü amerikalı, çavdar suratlı çinli, kahve çehreli zencisiyle çağımız eski dünyaya hangi ortak duyguyla bağlanabilecek? Ne dille anlaşacaklar? Yeninin saygısı neye, eskinin yeniye sevgisi nerede?

Baba- çocuk-anne, insan-aile, aile-toplum, toplum-insanlık, insanlık-hakikat ilgileri hangi sistem, hangi görüş açısı içinde gelişecek?

Sorular, sorular sorular...

Hangi yönden bakılsa sorularsa çevrili bir dünyada yaşıyoruz.

Bu soruları çözecek düşünce ve inanç yolunu açacak bir kahramanı bekleyen bir dünyada yaşıyoruz.

Soru ve cevap ikilisinden çıkmış bir dünyada, sorunun cevabı aşar göründüğü, cevapsız soruların nerdeyse görünmeye yüz tuttuğu bir dünyada mı yaşıyoruz?

AVRUPA'NIN DRAMI

Yüzyılımızda, otuz yıl gibi kısa bir dönem içinde iki cihan savaşını açan ve kapayan Avrupa kültürünün, yakın gelecekten en çok korkan bir kültür ve medeniyet dünyası olacağı açıktır. Asya, uzun çağlar boyunca oluşan geleneğine bağlı olarak yavaş yavaş gelişir. Umutta da yavaştır, korkuda da. Gerçi bu son yıllarda büyük bir değişim geçirmekteyse de, bu, gelecek zamandan kuşkulanmasından çok umutlanması yönünde olabilir. Asya'nın geleceğe dönük krizleri, umut ve korku krizlerinden çok, önüne çıkan alternatifler arasında seçme yaparken gösterilebileceği tereddütler, kararsızlıklardan doğan süreksizlik, şaşırma, devrim yıkıntıları gibi şahsiyet kurma çevresinde dönen krizlerdir. Asya, metafizik krizini geçirdi. Şimdi ondan kurtulmaya çalışıyor. Bundan sonraki krizleri, hep gelişmeye dönük krizlerdir. Bu yüzden, gelecek zaman ufkunu simsiyah görmesi-

ne imkân yoktur. Geçirdiği büyük ve acı deney yüzünden apaydınlık göremeyeceği gibi. Afrika içinse, geride bıraktığı zamana bakılırsa, gelecek zamandan korkusu olamaz, olsa olsa umudu olur. Bu umut zaman zaman bir illüzyon da olsa, o, bu ufka doğru hızla koşmaktadır. Sürekli ihtilâller ve devrimler, akan kan, ezilme üstüne ezilmeler ona bir bezginlik vermeyecek ve Afrika geriye dönmeyecektir. Çünkü: geri dönecek dişe dokunur bir geçmiş zamanı yoktur Afrika'nın.

Geçirdiği yakın yakıcı tecrübe, gelecek zamanın en büyük korkusunu yine Avrupa'nın çekeceğini gösteriyor. Avrupa yeni bir yol ve çözüm arıyor. Vereceği yeni karar, uzun bir süre, dünyanın gidişi için önemini kaybetmeyecektir. Bugün için az çok bir barışma içinde olduğu komünizmin Avrupa'yı kaplamasına imkân yoktur. Komünizm, genişleme noktasından işba noktasına, tam bir doygunluk noktasına varmıştır. Bundan sonra daha da genişlemesi gerginliğinden ve yoğunluğundan kaybetmesi demek olacaktır ki, kıyı bölgelerinde başlayan böyle bir renk atımı içeriye, merkeze doğru ilerlemekte gecikmeyecektir. Avrupa, komünizmi daima yabancı kabul etmiştir. Onunla barışıklığı bile, ondan korkusuzluğu, hatta kendi içinde gelişimine bugüne kadar göz yumması bile bu yüzden. Avrupa, komünizmi, kendisinin bulup dışarıya yabancı bir kültür tohumu gibi serptiğini unutmamaktadır. Avrupa, komünizmi kendi kafasında hemen yabancılaştırmıştır. Ondan yardım umduğu kritik günlerinde bile onu bir misafir gibi

ağırlamış ve ondan korkmamıştır. Avrupa'nın en büyük korkusu kendisindendir, kendi kültürünün karanlık köşelerindendir. Hiç beklenmedik bir zaman da doğmuş ve sonunda baştan sona Avrupa'nın yıkılmasına sebep olmuş faşizm gibi yeni bir tarihî şuuraltı tepmesi onu daha çok ürkütmektedir. Avrupa ekzistansiyel bir buhranın içindedir; faşizm gibi bir akım, hem tek yol oluş sebebi, hem tek var oluş imkânı gibi gözüküyor. Bu birbirine zıt ama kaçınılmaz hal tarzı Avrupa'yı korkutuyor. Büyük düşünürlerinden birinin diliyle: "Arz, ayağımızın altından kayıyor" derken işte bu korkuyu anlatmak istiyordu Avrupa. Nietzsche bunu çok önceden sezmişti. Camus, tek ses ve renge inmiş, uslanmış, zihin ve duygu alanıyla sınırlanmış bir Nietzsche denemesidir. Fakat Nietzsche, onun yanında, karanlık, sonsuz, vahşi, derin, uğultulu bir ormandır. Gerek Camus'nün, gerek Sartre'in doktrinlerinde, kendileri ne kadar düşman olursa olsunlar ve ne kadar saklamaya çalışırlarsa çalışsınlar gizli bir faşist dokusu vardır belli belirsiz, silik ve sönük olarak. Hafifçe yaklaşırlar, itirâf edemezler ve sonra hemen geri dönerler. Camus, bir bakıma, erken ölmekle şanslı çıktı ve kararsız görünüş talihsizliğinden kurtuldu. Sartre ise, kimsenin sezmediğini sandığı bu kaçınılmaz kayışın kefaretini, günah çıkarmasını kendi görüşünün el vermeyeceği kadar komünizme yaklaşmakla ödemeye çalışıyor. Russell ve Sartre'ın içine düştükleri buhran bir bakıma bu büyük filozoflar için acınılacak buhranlardır. Bunların

trajik sosyalistlikleri bir bakıma Avrupacın dramını sembolize ediyor. Sosyalizmi bir umutla ve şevkle benimsemedikleri o kadar aşikâr ki, çaresizlik içinde ona sarıldıkları o kadar belli ki! Bu kadar melankoliye sarıldıkları bu yola bir medeniyetin çıkar yol olarak bakmayacağı muhakkaktır. Avrupa, Sartre ve Russell'ı, umutsuzluk çırpınışlarının onursuz trajedyası olarak hâtırasına gömecek ve yeni bir çığır arayacaktır.

Avrupa bir kurtuluş çizgisini araştırmayı şimdilik en çok siyasî davranışın çevresinde toplanmıştır. De Gaulle deneyi, çok geniş anlamda, ihtiyatlı, hesaplı bir faşizm denemesidir. Yalnız almanlar bunu açıkça kendi hesaplarına yaparken, De Gaulle hiç olmazsa teoride Avrupa adına yapmaktadır. Bu açıdan bakılınca, Avrupa düşünürleri içinde yine de en samimi ve en dobra dobra olanı André Malraux'dur. İngiltere'nin tam bir umutsuzluktan doğma yan çizmesi olmasa da De Gaulle'cülük Avrupa için bir çıkar yolun başlangıcı ve ilk adımı olabilir. Ama, Avrupa'nın buhranı daha derinlerdedir. Her millet ayrı problemler içinde kıvranmaktadır. De Gaulle'cülük, Avrupa'nın çeşitli milletlerini toptan umutlandıracak ve tatmin edecek derinlikten mahrumdur. Zaten (teoriği iyice işlenmemiş, derin ve köklü bir metafiziğe ve doktrin temeline kavuşturulmamış, gerisinde hiç olmazsa bir düzineyi aşkın bir filozof ve düşünürün fikir hamlesine sahip olması gerekirken aksiyonun alelâcele ileri sürdüğü bir genel tutumdan ibaret kalmış bir hareket olmaktan ileri

geçememiştir. İkiye bölünmüş Almanya varolmanın azabıyla kıvranıyor ve bunun sorumlusu olarak bir yanda Rusya ve Amerika'yı, bir yandan da İngiltere ve Fransa'yı görüyor. Görünür görünmez bağlarla duygusunu ve düşüncesini zincire vurmuş kültürdaşı Avrupa'dan ve komünizmden, Amerika'dan nefret ediyor. Ve bütün Avrupa, Amerika'yı kendi kültüründen türeme de olsa, İncil'deki kıssanın benzeri olarak, aile yuvasını terk etmiş, sonradan da elde ettiği tarihsiz ve ruhsuz imkânlarla uzaktan hegemonyası altına almak isteyen bir "müsrif oğul" olarak görüyor ve gururu ona başvurmasına engel oluyor. Ve kendi benliğinin derinliğinde komünizmden, faşizmden, amerikanizmden ayrı bir doktrinin özlemini çekiyor.

ORUÇ VE DİRİLİŞ

Oruç, önce eşyayı diriltir. Elbet, eşyanın bu dirilişi, insan açısından bakılıncadır. Eşya, insana göre dirilmiştir oruçla demek istiyoruz. Evet, oruç, ilkin göze, dudaklara, damağa ve sonra düşünmeğe, hayal gücüne tesir eder. İnsanın idrâk ve yorumunu değiştirir. Duygularımız, düşünüş ve hayal edişimiz değişince, bizdeki dünya tasarımı da değişmeğe başlar. Artık, ne uyku eski uyku, ne yediğimiz yemekler eski yemeklerdir. Sıcak bir yaz gününden sonra iftarda içtiğimiz ilk bir bardak suyu, hiç bir gün farkına bile varmadan içtiğimiz bir bardak suyla değiştirir misiniz? İftar yemeği, dış ölçülerle, her günkü akşam yemeğimizden farklı olmadığı halde, neden o hiç unutulmaz, öbürleriyse hiç hatırlanmaz? Sabah kahvaltılarında her gün yediğimiz zeytinle, oruç açan zeytin taneleri arasındaki diriliş ve dirilik farkını açıklamak bile fazla.

Hergünkü dünyamızın nimetleri, üstün insanlar (yani velîler ve o yolda olanlar) müstesna, insan için bir kâğıt lezzetindedir ve fevkalâdeliklerini yitirmişlerdir gözümüzde. Eşya da öyle, evren de öyle. Fakat oruç dünyasına ayak basar basmaz biz, sanki kabuk bağlamış dünyanın ölü zarı yarılır ve içinden taze bir dünya baş gösterir. Kül dökülür ve altından ateş boy verir. Yumurtanın kireç kabuğu kırılır ve içinden ateş sarısı canlılık sıçrar. Cansız eşya bile, gözümüzdeki cilâ yüzünden yeni bir renk kazanır. Daha doğrusu, renk daha şiddetle ve daha derin idrâk edildiği için, oruçla birlikte, artık kırmızı daha kırmızıdır, yeşil daha fazla yeşil.

Batı medeniyetinin, yeni eşyaya koşuşunu, öbür tarihî, sosyolojik ve psikolojik sebeplerin dışında, bir de, kendiliğinden ölen dünyayı diriltecek oruç gibi bir gök armağanından mahrum olmalarında ve bu eksikliği gidermek için ancak yeni eşya imkânlarında canlılık susuzluklarını gidermek ihtiyacında bulabiliriz. Ama, doğurulan bu yeni eşya da, eski eşyanın olsa olsa bir nüansı olduğundan yeninin canlılığı kısa sürmekte, ya eskiden sıçrayan ölümle veya mahiyeti gereği kendiliğinden, bu da, kendisini çevreleyen eşya dünyasıyla birlikte hemeninden can vermekte, bir kere kendisini eşya büyüsüne kaptırmış batılıyı, başka çareler düşündürmeksizin, yeni canlılıklara vurgun bir avcı gibi yeni eşya yapmaya yöneltmektedir.

Aslında, batılıyı çeken, bir eşya uçurumudur,

büyülü ve zehirli bir kuyudur. Gerisinde ölü bir eşya yığını, batılı, sonsuz bir eşya doğurma çabası içinde bulunacaktır. Evet, dünyada, reel olarak yeni eşya yapma, ne kötü ve yanlış bir oluş, ne de islâmın reddettiği bir eğilimdir. Ama, elimizin altındaki dünyayı diriltmek ve onun değerini düşürmeden ona yeni yeni parçalar katmak, bu katma işinde de insanın mutluluğunu bozmayacak bir oranı korumak, daha akla yatkın, sağduyuya uygun ve bir medeniyeti daha ömürlü yapmaya elverişli, en az emek kanununa da daha fazla değer verdirmiş bir verimliliği kavrayışlı olmaz mı?

Oruç günleri ilerledikçe, alıştığımız günlük dünyayı devirerek yerine geçen yeni dünya tasarımı, daha derinleşecek, daha derin bir anlam yüklenecektir. Âdeta içimizden çıkan bazı göze görünmez iplikçikler, eşyanın tabiatında birtakım öz değişiklikleri yapmaya başlayacaktır. Sanki iplikçikler, eşyanın dokusuna katılır ve onu yeniden örer. Oruç günleri ilerledikçe ve yaş ilerledikçe ve oruçlu oruçta ilerledikçe, dünya, nuranî bir çehre kazanır. Dünya olmaktan çıkarak, içimizin, bir aynadaki aksi, bir yankısı olur. İnsan dünyaya değil, dünya insana katılmaktadır sanki artık. İnsanla dünya arasındaki kahırlı diyalog, yavaş yavaş, tatlı ve munis, ruhun ısındığı bir monolog halini alır.

Tabiîdir ki, bunlar, kendi kendine olmaz, orucun şanına lâyık bir çileyle birlikte olur. Dünyanın değişmesi söz konusudur, lâf değil. Ölü bir dünyanın içimizde dirilmesi söz konusudur, lâf değil.

Dünya sessiz sedasız düzelir ve bütün yaradılış hikmetini ifşa ederken, ruh, âdeta çarmıhlara gerile gerile ilerler. Fakat bu çarmıh, hıristiyanın uydurma çarmıhı, Hz. İsa'yı gerdiğini farz edip kendisini çilesizlik içinde her sorumdan affedilmiş tutan ceza çarmıhı değil. Bu görünmeyen çarmıh, ruhu, pörsümüş ve ölmüş deri hücrelerinden kurtaran bir çile biçimidir. İçimizdedir; dışımızda değil. Azap için değil, ilerleyiş ve ilerlemedeki huzur içindir. Ayırıp parçalayan değil, birleştiren ve bire götürendir. Öldüren değil, diriltendir.

Oruç dünyasına girer girmez, her gün kıyısından geçtiğimiz halde, alışkanlığın zulüm özlü direnişiyle fark etmediğimiz veya göz kapadığımız evrensel trajedyayı görmeğe başlarız. Bu, dünyanın dışını ilk sarsış, ilk yırtıştır. Fakat, oruç bizi kapladıkça, duygumuzda bir oruç duyarlığı, düşünüşümüzde bir oruç mantığı geliştikçe ve belirdikçe, bu trajedyanın altındaki tatlı hikmeti sezmeğe, evrenden yükselen vahdet türküsünü, gayb sesini öz kulaklarımızla işitmeğe başlarız. İlkin bastığımız çimenin şikâyetini duyduğumuzu sanacaksınız. Sonra bunun bir aldanış, fakat geçici olduğu için ve hakikata ilk hazırlanışdan doğduğundan ötürü, faydalı bir aldanış olduğunu anlıyacaksınız. Sonra da, o bastığınız çimenin alçakgönüllülüğünü, sabrını, dayanmasını, çağrısını duyacak ve işiteceksiniz. İlkin, bir ağacın meyvesini koparırken bir hırsızmışsınızcasına telâşlanacaksınız. Ama, hemen sonra, ağacın fedakârlığını, feragatini, yemişinden övüncünü ve sevincini fark edecek-

siniz. Acıdan şaşırmağa, şaşırmadan derin bir hayranlığa geçeceksiniz. Dünya tasarımınızda boyuna değişiklikler, düzeltmeler yapacaksınız. Her gün biraz çıkartmalar, biraz eklemelerle dünya tablonuz daha köklü, daha değişmez bir biçim alacak. Oruç ayı çıkarken, sahip olduğunuz dünyayla, oruç ayına girerken bu işleme uğrattığınız dünya arasında ne büyük fark var. Daha doğrusu bu iki dünya, bu iki dünya kavrayışı ve tasarımı arasında ne kadar büyük fark olursa, sizin orucunuz o kadar verimlenmiş bir oruçtur.

Bir de bakacaksınız ki, siz dünyayı terketmekle birdenbire dünyayı yeniden bulmuşsunuz. Ve bu sefer, yepyeni, taptaze, dipdiri bir dünya bulmuşsunuz. Büyük savaşçıya lâyık yeni ve güçlü bir dünya. Öyleyse, dünya, yeni kılıçlarla karşınıza çıkmışsa, siz de içinizin kılıçlarıyla onun karşısına yeniden çıkabilirsiniz. Çünkü: oruç, dünyayı diriltmişse sizi de diriltmiştir. Ve onu, sizin için, sizden ötürü diriltmiştir. Sizi ondan daha çok diriltmiştir.

.....

Sonra, oruç, vücudu ve vücudun özü olan kalbi diriltir. Duygu organları arınır. Göz parlar. Kulak keskinleşir. Nefes borusu serbestleşir. İç vücut, dinlenir dinlenir, sonra birden çalışır. Vücudun bu yeni düzeni, bir yandan dünyaya, bir yandan ruha yeni bir tarzda döndürerek insanı uyandırmaktadır. İnsan uyanmaktadır. Bazı pencereler kapanır, yeni pencereler açılır. Vücut, oruçla, ruha doğru hızla itilmiştir. Böylece, o, olduğu yer-

den yükselmeye ve dünyayı daha bir bütünüyle ve daha kuşatıcı bir gözle kavramağa ve görmeğe fırsat bulmuştur.

Vücudun ruha yaklaşması, vücudun ölümü değil, veya ruhun çöküşü değil. Çünkü: vücut ruha doğru giderken ruh daha yükseğe doğru gidecektir. Bu kımıldanış, bu hareket, bu hızlanış, vücudun canlanışı demektir. Çünkü: vücut, hergünkü alışkanlıklar ve bağlar içinde bir bakıma özel bir ölümdedir. Fizik ölüm, unsurların yok olması değil, bir başka tertip almasıdır. Herhangi bir düzen, hiç değişmeden uzun zaman hemen hemen aynı kalıyorsa, o düzen, bir bakıma, kendine mahsus bir ölüm kazanmış demektir. Bu kanun, vücut için de geçerlidir. Vücut, durmaksızın, ruha doğru bir atılım yapmadıkça bir nevi bir ölüme razı oluyor demektir. Çünkü: her fizik tertip, bir gaye taşıdığı sürece vardır ve diridir. Gaye, tertipten ve tertibin hamlesinden fırlayıp giderse, o tertip boşuna dönen bir çark gibi yokluğun şarkısını söyler. Yokluğun şarkısıysa ölümden başka bir şey değildir. İşte oruç, vücudun bu tür ölümünü de sarsarak, ona yeni bir hayat bağışlar. Bu, bir nevi, gayesini unutayazan vücudun basubadelmevtidir.

Oruç, nasıl eşyayı yenilerse, insanın vücudunu, duygularını, beynini ve kalbini de yeniler. Bir takım duygular mühürlenir, sonra açılır. Böylece, hürriyet içinde hürriyetin değerini bilmeyen vücut, geçici ve şuurlu tutsaklıklarla hürlük eğitimi görür. Ve âzat edildiği zaman, hürlük kendisine bağışlanınca da, onun hazzını alır, zenginliğini

anlar. İşte, yaşarken yaşamanın tadını, zenginliğini kaybetmiş olan vücut, onu tekrar bulmanın sevinciyle canlanır.

Oruç, böyle böyle vücudu da gençleştirir. Ruhu ve evreni gençleştirdiği gibi. İnsan, nasıl, bir gaye ve ödev içinde daha diriyse, oruç içinde de vücut, varoluş gayesinin şuurunda daha çok diri, hazırlıklı ve canlıdır. Oruç gelmişse kelimelerimizi daha çok tartacağız demektir. Göz, kulak, ağız daha tasarruflu kullanılacak, böylece kendi içinde her duygu kendi birikimini yapacak demektir. Boşanmış enerji yeniden toplanacak, kas, damar ve sinirler gerginleşip bırakılarak kaybedeyazdığı elâstikîliğini yeniden kazanacaktır. Ses bile yıkanacaktır. Oruç, su, ateş ve ışıkla vücudumuzu yıkayacak, oğacak, derleyip toplayacaktır. Oruç, zamanın kirlettiği ve ölümün tozlarına batırdığı vücut ve ruh için, gözle görünmez bir gusül, bir teyemmümdür. Tek başına bir tıb, dörtbaşı mamur bir sıhhattir.

.....

Ve sonra oruç, ruhu diriltir. "Sonra" deyişimiz, zaman bakımından değil. O, gerçekte, eşyayı ve insanı, vücudu ve ruhu birden diriltmeğe başlar. Onun esas diriltmeğe yöneldiği ruhtur. O, hep ruhu diriltmeğe çalışır. Ruha atılan diriliş oradan vücuda sıçrar, vücudu da diriltir. Ruh ve vücudun yeni bir diriliş yoluna girişi, insanın dirilişi demektir. İnsanın dirilişi zamanı diriltecektir. Zamanın dirilişi de evrenin dirilişine, evren tasarımımızın değişimine yol açacaktır. Sonra, evrenin,

eşyanın tazelenmesinden geriye doğru sıçrayan diriliş, vücut canlanışında, sıhhatli bir dalgalanma yapacak, ordan tekrar ruha geçecektir. Ruh, vücut ve evren arasında, oruçlu bulunduğumuz sürece bu gidiş gelişler, bu med ve cezirlerin genel havası, psikolojisi, insanın oruç aracılığıyla ilerlemesinin fonudur.

Ruhun dirilişi, daha doğrusu, daha çok dirilişi, orucun, kalbimizde doğurduğu ve her seher biraz daha büyüttüğü bir ışığın, ruhu içinden aydınlatmasıyla olur. Dışarıya açık pencereler bir bir mühürlenince, ev, kendi iç yaşayışına dönecek, sonra göz, içerinin karanlığına alışınca, sanki, en gizli odalardan, elinde bir kandil, içimizin dostu, ağırlıksız o iç ben, odalardan odalara geçerek, sessiz ve esrarlı, ortalığı derleyip toplayacak, fısıltılarıyla susadığımız hakikatları bildirecek, bir sezgi ve eriş dünyasında, içten dirilmiş ve filizlenmiş olacağız.

Oruç, insan ruhunu yeniden onarmağa girişince, düşünme yollarımızda tıkanmış geçitler açılır, hayallerimize karışan putlaştırıcı eğilim kaybolur; puta tapanların hayalleri, akın siyahtan sıyrılışı gibi, müslümanın ruh kudretinin işareti olan mücerret hayallerinden seçilir. Düşünme ve hayal gücümüze karışan ortakkoşma (şirk) suları, şüphe kireçleri, kuşku tozları, yüreğimizde beliren o âb-ı hayat veya iksir ışığıyla, kevserle yıkanır, arınır. Ruh, sanki, yaratıldığı veya vücuda bağlandığı anda neyse, yine o hale gelmiştir. Ruh, içimizde bir anıt gibi yükselir. Ruhun da, gözleri,

kalbi, kafası vardır. Ve ruhun, gözü, kalbi, beyni, vücudunkilerden daha hassastır. O, her zamanki diriliğini koruyamazsa, kalbi hemen buruklaşmağa, kararmağa, kulağı sağırlaşmağa, kasları felçlenmeğe, gözleri kapanmaya başlar. İşte ruhun ölümü derken bunu kasdediyoruz. Evet, bu ölüm ruhun belki yüzdeyüz ölümü değildir. Yarı ölmüştür ruh. Ruhunu, sürekli olarak dipdiri tutanlara ne mutlu ki, işte onlar, peygamberler, veliler, gerçek müsümanlardır.

İşte oruç, bu ümmete bağışlanmış öyle bir kutlu nimettir ki, ruhu yeniden canlandırır ve elde edilen yeni diriliş atılımı, onu öbür ramazana kadar diri götürür. Ramazanlar, birbirine, müslümanların ruhunu ölmeden devr ve teslim ederler. Ve her ramazan, eline aldığı ruhu, hilkattaki ilk haline eş, uyanık ve diri, dünya baygınlıklarından arınmış, tozsuz bir aynaya çevirmeğe çalışır. Gören gözler için, oruç, ne muhteşem bir melekler ordugâhıdır. Kalblerimizi dolduran meleklerin saldığı gümüşsü ışık, kınından sıyrılmış orucun diriltici kılıcıdır. Ruhlarımızın kendi içine günahların blok taşlarıyla kapanarak bir kabir halini aldığı günde, Ramazan, yeşil bayraklarıyla ufukta beliren bir melekler ordusuyla birlikte çıkagelir. Gelir ve kurtarır ruhu. Taşlaşmış günahlarımızı ve ona bulaşan, onlarla deri ve et kemik gibi kaynaşan ölü ruh parçacıklarını nasıl da aşağılara, ta aşağılara yuvarlar. Gören gözler için, oruç ayı bir mahşerdir. Ruhların kabirleri açılıyor onda, kardeşlerim, ruhların kabirleri...

Kabirden kalkan bir ruh gibi, oruçlunun ruhu, gayb dünyasından kimi zaman ses, kimi zaman işaret alır. En azından, içinde bulunduğumuz dünyada, gayb dünyasının bir konumunu hatırlatan çarpıcı bir cephe görür. Hikmete yönelir. Kelimeler, günlük olan yanlarıyla, yani hemen ölen taraflarıyla değil, çağlara sarkan, diri ve canlı kalan, Kur'an'a dönük, hikmete ilişkin tertipleriyle bize gelirler. Kur'an'ın, o her zaman diri, ölümsüz sözün, ramazan ayında inişi, bu hikmetin yankısını taşır. Oruçlu, bu ayda, daha çok Kur'an'a koşacak, sûreler önünde onun yüreği daha çok yumuşayacak, içi daha çok aydınlanacaktır. Oruç şuurunun en yoğun, oruç tesirinin en keskin olduğu, başlıbaşına bir keramet ve mucize olan orucun insanda en çok dirildiği an olan ramazan ikindilerinde müslüman evlere gelen şanlı konuk Kur'an'la aydınlanacaktır insan.

Duygu, düşünce, dil, bu ruh dirilişinden paylarını alırlar. Dil de, ruh gibi, ruhulkuddüsün ziyaretine kapalı kalırsa, bulanır, kabuk bağlar, katışıklaşır. Oruç, konuştuğumuz dili bile arıtır. Kelimelerden, hakkı olmadan koşup ileri geçen geriye çekilir. Dili boşuboşuna dolduran kelimeler daha çok göze batar ve kullanışları azaltılır. Dil, muhteva kazanmakta orucu yardımcı bulur. Sonra da, orucun hayata kattığı edebiyat, edebiyata kattığı dünya gelir. Oruç, başlıbaşına özel bir topluluk hayatı getirdiğine göre, roman ve hikâyenin önüne yeni bir dünya kor. Şiir en arı bir îcaz sanatı olduğuna göre, oruç, şiirin derinleşmesi, yoğun-

laşması, ruhülkuddüsle desteklenmesi için ilâhî bir bağıştır şaire. Zaten oruç dünyasına girildi mi, şairde, ilkin günlük deyiş, şiirin ilk taslağından uzaklaşmıştır. Oruç, şairi tutup kendi ruhuna götürmüştür. Artık orada nerdeyse konuşması yetecektir şairin. Konuşma hemen hemen olduğu gibi şiirdir. Gerekli imajlar da hazır. Ruhu bağlayan vücut etkileri, entelekt'i zapteden içgüdü buğuları, yerini ruhun hür ibdaına bırakmıştır. Ruh, salkımlarla yüklenmiş bir sonbahar bağ kütüğü gibi şiir dünyasına dönüşmüştür. Oruç, şiire inen, bir metafizik, bir lirizmdir. Oruç, dirilmiş ruhun lirizmidir. En çok riyazet geçiren, çile dolduran şairlerin daha üstün şairler olduğunu unutmamalı, Mevlânâ, Yunus, Fuzûlî, Şeyh Galib gibi. Bu şairler, şairden fazla bir şeydirler. Onların şiirinde, öbür şairlerinkinden ayrı bir tad vardır ki, bu, riyazetin, ruh çilesinin, namaz ve orucun kattığı bir taddır belki de.

Oruç, ruhu diriltirken, onun bütün kuvvetlerini de diriltmiştir.

Ölüme doğru koştuğu bu son çağlarda islâm toplumu tam ölmemişse ve hâla yaşıyorsa, bunu, gelip gelip dirilten ramazanlara borçludur geniş ölçüde.

Ve bir gün tam dirilecekse, bu da, yine bir ramazanda başlayacaktır, ramazanlarla başlayacaktır.

AY DİYALOĞU

Ay, insanı, bir cıva dolu şişenin bir eşyayı içine almasıyla dışına atmasının bir olması cinsinden bir üslûpla kabul etti. İnsan, omzuna heybesini atan turistler gibi serazat, hür dolaşamadı orda. Yabani incirlerden inciler devşirerek, dağ koğuklarında yüzlerce, hatta binlerce yıl içinde arıların biriktirdikleri baldan yiyerek, gölgesiyle en aziz bir dostuyla konuşur gibi konuşarak gezmedi ayda insan. İçine girişiyle itilişi bir oldu insanoğlunun. Ay, geriye itti insanı. Ay reddetti insanı.

Evet, insan Ay'a çıktı. Bununla övünebilir. Ama Ay'ın toprağına çıplak ayakla basamadı. Bir taşına bile ellerini dokunduramadı. İnsanla ay arasına birinden öbürüne en ufak bir etkinin ulaşamayacağı bir " tecrit zırhı" kondu. Ay, insanın eline, daha toprağına ayak basar basamaz geriye dönüş belgesini tutuşturdu.

"Benden sana fayda yok" dedi ay. " Benden bir

şey bekleme"."Geri dön ve düşün ve benden bir şey umma. Bir şey arıyorsan sen. O aradığın bende değil. O, sendedir. Senin içindedir. Sen bilebilirsen o senin içindedir. Ama sen onu hep dışında arıyorsun. Dünyada, aradın, bulamadın. Şimdi onun dışına çıktın ve en yakın olan bana geldin. Bende de bulamıyacaksın. Ben, dünya kadar da sana faydalı, hoşgörülü olmam. Sana bir nur gönderiyorum, yetmez mi? Sen bu nurdan bir nura kurtuluş ve inanç nuruna gidiş için neden bir ipucu elde etmedin?." dedi ay. Daha doğrusu, insanı karşılayışıyla bunları demiş gibi oldu. Ötedenberi söylediğini bir kere de çok yakından, kendi dizinin dibinde söyledi ay.

Ay ve insan diyaloğu çağımızda bir kere daha yeni bir biçimde oldu. Zaten bu diyaloğ, durmadan olup gitmektedir. Med ve cezir, ayla dünya arasında tabii bir diyaloğdur. Ay takvimi, insanın ayla zamanı bir arada düşünmesinden, daha doğrusu zamanı ayla, ayın gidişi ve dönüşüyle ahenkleştirmesinden doğmuştur. Peygamber mucizesi, bu diyaloğun tepe noktasıdır. Ayın ikiye bölünüşü, bir mucize diliyle insanlara fâni olanla ebedî olanı anlatmak istedi. İnanmış insanın üstünlüğünü kendi diliyle, ateşe doğru koşarak yanan pervane benzeri ikiye bölünerek söyledi. Bu, en yüce diyaloğdu. Transandantal bir diyalog oldu bu. Peygamberin parmağı işaret ediyordu ve ay ikiye bölünerek konuşuyordu. Bu, ay – insan diyaloğunun en yüksek şekli oldu.

İkinci tür diyalog şairlerin şiirlerde görülür.

Bu sefer konuşan, ay değil, insandır. Ay susuyor, insan konuşuyor. İnsan, aya, ayışığına, sessizliğe ve güzelliğe olan ihtiyacını, tutkunluğunu anlatıyor. Ay, burada, kimi kez fiziğiyle, kimi kez bir sembol olarak etkiliyor insanı. İlk çağlarda da müneccimlerin en büyük âlet ve malzemesi ayışığıydı. Mevlâna bunu Mesnevi'sinde anlatır. Ayışığını nasıl ölçtüklerini anlatır büyücülerin. Bu da başka türlü bir diyaloğuydu insanın ayla.

Çağımızda ay diyaloğu, başka bir biçime girdi. Bu kez ay yerinde durmakta, insan ona varmaktadır. Bin bir tehlike dönemecinden kıvrılarak insan aya vardı. Aydan bir parça koparark dünyaya taşıdı. Ay ne yapıyor bu arada? Susuyor. Olanca somurtuşuyla somurtuyor.

Bu türlü mü gelmesini istemişti insanın? Hayır! Bu geliş, bir yamyam gelişi gibiydi ay için. Bir barbar gelişi gibiydi. O da bunun üzerine onu reddetti. Ay, insanı reddetti. "Git" dedi. " Git, mezardaki ay'lardan, takvim aylarından bir şeyler hecelemeye çalış. Seni hiç değişmemiş görüyorum insanoğlu. Bir parça değiş artık. Çağlar içinde bazı bazı yüce duygularına beni de kattın. Peygamber okşayışı, bağrımı bir baştan bir başa aşkla yaktı. Bakarsan o izi görebilirisin. O izi gör ve değiş insanoğlu. Bir mucizenin içimden bana bak ve bir daha gelirsen, değişmiş olarak gel." Dedi ay, sonra sustu.

TAÇ

Ben çok defa hep tarihten kopan ve havada dolaşan zerrelerin arı oğulu gibi her insanın kulağında vızıldadığını duyar gibi olurum. Oysa nice insan vardır ki, sadece doğaldırlar. Tabiatla bir ilişkileri vardır da, tarihle bir ilgiler yoktur bu kişilerin. Bunlar rahat mıdırlar veya bir başka soruyla bunlar haklı mıdırlar? Belki ahım şahım bir tarihi olmayan bir ülke insanı için, tarihin yok oluşu, yaşanır olmayışı daha iyi. İlerde büyük bir tarihe imkân kapısını aralamak için böylesi daha iyi. Ama büyük tarihî dönemler yaşamış ülke insanları için, tarih, kaçınılmaz bir hayat anlamı gibi yapışıktır insanın alınyazısına. Bir vakitler Peygamberlerin sesi yükselen veya o kutlu seslerden haber ve gül kokuları taşıyan rüzgârların üstünden estiği ülkelerin, şanlı hükümdarların büyük ordularla savaşlara çıktığı ülkelerin insanı, hep şimdiki zamanda yaşayamaz, onunla iç içe

olan tarihte de yaşar. Selçuk arıları konar arasıra sırtımıza; Osmanlı kelebekleri veya kartalları uçuşur kafamızın çevresinde veya çok yüksekler-den geçip giderler ama gölgelerini düşürürler derin ve karanlık düşüncelerimizin üzerine. Hele tarihi haklı olarak bir de kültür ve medeniyet dinamiği olarak ele alırsak, peygamberleri, velileri, kahramanları, bilginleri, hükümdarları, savaşçıları ve şairleriyle bütün bir geçmiş zaman insanlığını tarih çizgisi yaşatır günlümüzde.

Öyle anlar olur ki, damarlarımızda tarih bir nabız gibi artar; kanımızı arıtır veya kirletir. Kurtulamadığımız da odur, kavuşamadığımız da. Ondan yana olan da onunla beraberdir; ona karşı olan da. Bazen ense kökümüzde tarihin çıbanlarını çıkarırız da farkında bile olmayız. Tarihin tekrarına ne gerek. Tarih zaten yaşanmakta. Durmadan ve yeniden yaşanmakta. Emilmekte, içimizde değişimlerden değişimlere uğrayarak akmakta. İnsanların birbirine bağlamakta ve ya birbirinden çözmekte.

Tarih mahkûmu muyuz, demek istediğim. Hayır ve asla. Tarihin kimi zaman tacını taşırız başımızda, kimi zaman çamurlarını omzumuzda. Kimi zaman tarihin mağlubuyuz. Kimi zaman tarih elimizde keskin bir silâhtır, kimi zaman yumuşak bir yastık, kimi zaman bizi bir gölge gibi izler. Kimi zaman da kırbaçlar bizi. Bir kan dâvâsı gibi içimize oturmuştur o kimi zaman. Bir kurban gibiyiz kimi zaman onunla. Bir serf gibiyiz, bir köle gibiyiz önünde âdeta.

O hâlde, insan, hele çok eski ve büyük tarihlere sahip ülkelerin insanı, her şeyden önce, tarih problemini çözmeli içinde. Tarihle bir uzlaşma ve bağdaşma noktası bulmalı kendi öz benliği içinde. Ona esir olmamalı elbet, ama onu marksistlerin ve batıcıların ülkemizde yaptığı gibi büsbütün küçümsememeli, hor görmemeli. Öğünmeli gerekince onunla. Onda çok derin anlamlar bulunduğunu bilmeli. Onu iyice incelemeli. Ama ona yeni bir şeyler de katmaya çalışmalı. Allah'ın insana verdiği "yeryüzü halifeliği" yetkisiyle yeni bir şeyler de katmalı. Kaybolan gerçek anlamları diriltmeli, bulup çıkartmalı ortaya. Örtük hazinelerin üstünü açmalı. Eski zamana yeni zamanı ekleyerek onu bayatlamaktan kurtarmalı, onu tazelemeli. Yeni zamanı, eski zamana, tohumu bir tarlaya eker gibi ekmeli ve bahar mevsiminin, tarihle insanın kaynaşmasından doğacak yemişi, başağı umutla beklemeli. Aynı tecrübeyi her insan her an zihinden, gönlünde ve ruhunda da yaşamalı. Ruhunu tarihin bir diriliş laboratuarı yapmalı insan.

MELEK VE MEŞÂLE

Ah, meleğe doğru çarpan kalbim! El dokunulmamış dağ uçlarından, yağmur, kar, rüzgâr ve buluttan, güneş ve ay ışığından başka besini olmayan kayalıklardan akşam vakti bir kartalın altın simgesi gibi geçen meleğe doğru, artan bir hızla, duraksamaz bir akışla çarpan kalbim! Türbelerin ağırlıksız gece ziyaretçisi meleklerin ayak izlerinde döne döne kendine mahsus çölünü aşarak vahiy vahalarından yemişlerini devşirmek için bütün hazırlığını, yolculuk hazırlığını durmamacasına bütünleyen gönlüm! Yüce ülkelerin şelâlelerinde yıkanarak, melek ağzından bir gülün açılışı gibi saçılan Kur'ân kelimelerinde teker teker bir tarih, bir medeniyet, ilâhî sitenin sıcaklığını yaşayan vaktimi!

Meleklerin ağırlarından değil, kalemlerinin ağırlığından değil, yazdıklarının ağırlığından, çöken, düşen, çürüyen, omuzlarım! Ve bu kalble bu

omuzlar arasındaki uyumsuzluktan çıkardığı şarkıyı cinnet dervişlerine okuyan zihnim!

Namazın bir ucundan öbür ucuna kanadını geren melek! Oruçlarda âdeta yer konuğu olan cami halkı melekler! Melekler ki, Kur'ân hazinelerini taşırlar uzayda ve yollarda ve yeryüzünün her bucağında. Kim bilir belki de şafakta, bir bahar sabahında bahçede uyurken rüya gören çocuğun avuçlarına bırakacaklardır hazineleri.

Kur'ân atları çıkacaktır ufuktan şimşek gibi, yıldırım gibi, kimbilir belki bir ikindide, Asya'da, Afrika'da veya başka bir ülkede. Melekler midir süvarileri?

Ah, meleğe doğru atan nabzım! Gece sessizliğinde kalbe fısıldayan sesi arayan aklım. Akla şifa olan melek ürpertisini esintisini bekleyen içim! Melek geçişlerinin şiddetinden hurdahaş olan toprak kaynaklı hayallerim.

Ve ölüm ülkesine yerleşmiş batı. Şeytan ve cin kaynaşması. Ve doğum ülkesine, diriliş sitesine yerleşmiş doğu. Melek düzeni, meleksi geometri. Ölümle doğum, kayboluşla diriliş arasında gerile gerile üzerine yazılar yazılan ince bir zara dönüşen benliğim!

Sonra tenha yollardan, yüksek duvarlı bahçeler arasında tek başına geçip giderken zaman zaman duyduğumuz boşluklardan kurtulmak için uğurlu saati bekleyen benliğim!

Meleklerin geçeceği,
Atlas sancağı taşıyarak geçecekleri,

Ve sancaktan saçılan gölgelerde dinleneceğimiz.

Uğurlu saati bekleyen damarlarım.

Sabahın gümüşünde, öğlenin duru ve keskin sıcağında, ikindinin akışa meyilli yumuşaklığında ve akşamın kuş çığlıklarıyla donanmış yas şöleninde ve gecenin esrarında zaman zaman bizi yoklayan, bizi bizden alan, yataklardan koparan uğurlu saat ilhamı.

Ve Kur'ân meşâleleri çıkacaktır ansızın dört bir yandan, tekbirler ve salâvatlarla, güllerle ve leylâklarla, menekşelerle ve zambaklarla, gül suyu kokularıyla. Meşâleler geçip gideceklerdir başımızın biraz üstünden ve meleklerin kurduğu zafer taklarınının altından, kurtuluşa doğru, savaşa doğru, karlar içinden kanla yoğrulmuş şehit gövdelerine doğru, zafer doğru...

BİR KİŞİYİ DİRİLTEN

"Bir kişiyi öldüren bütün insanlığı öldürmüş gibidir. Bir kişiyi dirilten bütün insanlığı diriltmiş gibidir" der Ulu Kur'ân. İslâm'dan başka hiçbir din, hiçbir görüş, hiçbir ideoloji, hiçbir doktrin, Kur'ân dan başka hiçbir kitap, insancılığın ve insana değer vermenin bu son sınırına varamamıştır. Bir kişiyi, her kişiyi bütün insanlığın özü kabul etmektir bu. Her kişide insanlığın tümünü kavrayıcı ve kurtarıcı bir imkân, bir vâd bulmak, tümüne açılan bir pencere görmektir.

Evet, bir insanı dirilten, ama tam anlamıyla dirilten, bütün insanlığı diriltmiştir. Bu, dirilişin ölüme üstünlüğünden ileri gelir. Dirilişten bir zerre, eninde sonunda ölümden bir dünyayı değiştirebilir. Bütün insanlık inkârın, reddin, inanmazlığın içinde yüzse, dünyada inanan, ama tam anlamıyla inanan tek kişi kalsa, yine insanlığın kurulması için umut var demektir. Çünkü: o yanlışa

saplanmış insanlık, hep kaybedecek, o doğruya yönelmiş kişi de hep kazanacaktır. Birinin kaybettiği alanı öbürü kazanacaktır. İnanmış ve inancının izinden ayılmamış kişi için bir kayıp yoktur, hep kazanç vardır. O, tek başına bütün bir insanlığı kazanacaktır. Bu inanmanın şanıdır. Korkunç karanlık tabakalarının bir bucağında bir ışık yanıyorsa, büsbütün karanlıklarda değiliz demektir. Bir el o ışığı tüm karanlıklar içinde gezdirebilirse, eşya az veya çok ışıktan nasibini alacak ve en yanık gönüllerle sabahı bekleyen yaratıklar güneşin bir gün doğacağından umutlarını kesmeyecekler demektir.

Bütün mesele o bir kişiyi diriltebilmekte. Bir kişinin dirilmesi demek, bütün insanlığın dirilmesi için gerekli sistemin doğması demektir. O doğan bir kişi, doğan güneşin ışıklarını dört yana saçması gibi bütün insanlığa inancın umutlarını ve muştularını saçacaktır. Başka bir dünyadan haberler getirecektir. Haber getirenlerden haberler verecektir.

İnsan inançla dirilir. Ebedî olan Allah'a inanarak, yüzünü O'na döndürerek dirilir. Diri'nin vahyiyle kutlanmış peygamber ruhlarının ışığından bir aydınlık almakla dirilir. Diri Kur'ân'dan umut, ilâhî sevinç, ulu merhamet ve sonsuz hikmet dersi almakla dirilir. İnsan, müslüman olmakla dirilir. İslâm ve Kur'ân, insanlığın diriliş çerçevesidir. Ondan uzaklaşan, aya çıksa da, yerin en derin tabakalarına inse de ölüdür. Onunla olan, zindanlarda da olsa diridir.

Bir kişiyi öldüren, bir anlamda bütün insanlığı öldürmüştür. İşte Batı ve komünizm, insanları öldürmekle, daha önemlisi ruhlarını öldürmekle, bütün insanlığı öldürmek cinayetini işlediler. Onların yüzünden insanlık ölüm sularına erdi. Her yerden yükselen çığlıklar, acılar, akan kanlar, eziliş sesleri, kara ve kızıl renkteki bu ölüm emperyalizmlerinin bir insan, her insan ve dolayısıyla bütün insanlığı öldürmeye kalkışmasından doğdu. Asya, Afrika, Amerika, insanlığın adeta son bulduğu andaki umutsuzlukla kıvranıyor. Onları kurtarmak, diriltmek, onları umutsuzluğun karanlığından çekip kurtarmak, ancak onlara Allah'a inanmanın büyük umudunu, ışığını, kudretini ve sevincini taşımakla olacak

Allah'ın sözüyle dirilen kişideki aşkın dayanılmaz bir gücü vardır. Kesin bir güzellik, yüce bir doğruluk, önüne geçilmez bir iyiliktir yayılan. Eşya ve nebat için güneşin ışığı neyse, Allah'ın sözü insan için odur. İnsanlığın gecesini gündüze çeviren odur.

Allah'ın sözüyle, kaditleşmiş ruhlara yeniden can vermek, ölmüş insanları diriltmek. Her müslümanın, yani diri insanın işi budur. Evet, müslüman, diri insan ve Allah'ın ismi ve sözüyle, ölmüş insanları dirilten insan demektir. Mezarlardaki ölüleri kaldırmaktan farksızdır hayatta iken ölmüş insanları diriltmek. Mânevî anlamda ölmüş insanlardır bunlar. İnkârın, reddin, zulmün, şüphe ve tereddüdün kabrinde, kabir azabında kaynamaktadır bunlar.

Aslında ölü oldu halde, kendini diri sananlar vardır. Yüreklerinde ilâhî sözün ateşini ve aydınlığını duymayan kişiler, ölüdürler. Asıl ölüler mezardaki ölüler değil, bu ölülerdir.

BİR TAŞ DA SEN AT

Bir taş da sen at, dostum, şeytanın arkasından. Durmadan, taşlanan şeytanın arkasından. Oğlunu kurban etmek fikrinden döndürmek için yoluna çıkan şeytana Hz. İbrahim'in taş attığı gibi, sen de, bir taş fırlat, seni ülkünden, Tanrı yolundan çevirmek isteyenlere, inkâra, şüpheye, inanç, akıl, duygu ve eylem sapıtmalarına. Bakışın bir taş gibi kırıcı olsun büyü bağlarını. Batından ve kuzeyden gelen akıntılara, bulanık ve kirli sulara bir taş at. Yüzlerine toprak saç yalancıların, kandırıcıların. Öyle bir toprak saç ki, seni samimiliğinden ötürü Allah o toprağa Büyük Peygamberin Bedir'de düşman yüzüne saçtığı toprağın gücünden ve gücünün bereketinden bir nasip versin. Öyle at ki, Kutlu Kitab'ın: "attın attın ama sen atmadın, sen atmadın; Allah attı, Allah attı" sözü bir kere daha gerçekleşip gözler önünde mucizesini göstersin. Bilginle, düşüncelerinle, eme-

ğinle böyle oklar at, böyle taşlar fırlat medeniyetini yıkmağa gelen etkilere. Sende bir taş at, arkadaşım, hac yolcularının Mina'da attığı taşlar gibi, kötülüğün, yıkıcılığın, çöküntünün, kötümserliğin, kendi medeniyetine aykırılığın arkasından. Kendini inkâr edişin önünden ve arkasından. Sen at ki, seninle birlikte melekler de atsınlar. Asıl atılacak taşlar, bu mânevî taşlardır. Bu taşlar atılmadı mı Hac da atılan taşların şeytana değeceği, şeytanı yaralayacağı şüphelidir. İlkin içindeki şeytana, sonra çevredeki şeytana, sosyal şeytana, tarihî şeytana, gerekli taşları atacaksın. Hacdaki atış, artık son atış olacak ve şeytan işte o zaman kökünden yenilmiş ve yıkılmış olacak. Ve sen Allah'ın huzuruna Kâbe'de şeytanı yenmiş olarak çıkacaksın. Ama her yerde Allah'a inançsızlık, taşlarını değil toplarını atarken, Kur'ân'a. Ve Peygambere saygısız, karanlık diller uzanırken, her yerde müslümanlar ve müslümanların hakları çiğnenirken, müslüman ülkeler doğudan batıya türlü esaretler altında kıvranırken, tarih yıkılırken, haysiyet ayaklar altında ezilirken, sen bütün bunlara kayıtsız kalır da sadece hac görevinde şeytanı taşlamakla ödevini yerine getirdiğini sanırsan, aldanmış olursun ve sana ilk gülecek olan işte yine o şeytan olur.

Hz. İbrahim putları devirdi ve ateşe atıldı. Ateşten geçti. Oğlunu, aldığı buyruğa uyarak Allah'a kurban etme yoluna düştü ve işte o en kritik anda şeytan gözüktü, yoldan çevirmeye çalıştı. İşte o vakit, Hz. İbrahim şeytana taş attı ve şeytanı

yendi. Hz. Peygamber de Bedir'de düşmanın gözüne toprak saçtı. Sonra Kâbe'yi ziyaretinde o taşı attı ve şeytanı yendi.

Fakat sen hangi ateşten geçtin? Hangi manevî ve maddî silâhınla vuruştun islâmı yıkmağa çalışan akımlarla? İki yüz yıllık bir savaşta neyini kurtardın Batının elinden? İşte dostum, hac yolcusu olsan da, olmasan da bütün bunları düşün ve ruhunun en derin noktalarını yokla ve orada çelikten sert bir taş bulabilirsen, dedelerimizden miras bir inanç kayası kalmışsa onu fırlat şeytanın arkasından. Her türlü şeytanın arkasından. Kitapların, yazmaların sahafların içinden, müzelerden, saray, kümbet, türbe ve çeşme kalıntılarının aralığından, hicret takviminin ortasından, kendi saatinin tiktaklarından dedenin kavuğundan, serhat türkülerinden, mehter seslerinden taşlar fırlat karanlığın üstüne. Mina'da atacağın taşlardan önce bu taşları atmak gerek. Bir inkârcı şairin karşısına bir inanan şair fırlatacaksın. Bir düşman bilgin karşısına bir dost bilgin çıkaracaksın. Tekniğin karşısına tekniğinle çıkacaksın. İnsanın karşısına insanınla çıkacaksın. Namazın, orucun, sabrım, tevekkülün, alçakgönüllülüğün fedakârlığın ve feragatin, erdemin ve iyiliğin yüceliğin ve inceliğin, hep şeytanı ve şeytan yolcularını taşlayan, sana bağışlanmış ilâhî armağanlardır. Sen bu taşları iyi kullan. Bu taşlardan bir yapı örülecek ilerde sana ki orda ebedî mutlu olarak kalacaksın. Yaratanı görerek ve hep görme mutluluğuna gömülmüş olacak kadar görerek.

PEYGAMBER VE İNSAN

Peygamber, Allah'ın insanlara gönderdiği yol gösterici, baş ve önderdir. Kendisine gelen vahyin ışığıyla aydınlatır yolu. İnsanlar, maddenin etrafa yaydığı bir nevi tabiî karanlıktan, vahyin ışığında, bu ışıkların çizgilerinde yürüyerek çıkarlar. Fakat peygamber ödevini tamamlayıp dünya aynasından çekilince, insanlar, yeni yeni yorumlar ve eklemelerle tekrar eşyanın karanlığına, evrenin aczine bırakıverirler kendilerini. Işıktan rahatsız olmuşlardır sanki. Sanki karanlığı özlemişlerdir. Fakat sonra iğne uçlarından yapılmış bir örümcek ağına benzeyen dünya her yandan insanın ruhunu sızlatmaya başlayınca durum değişir; insanlar çare aramaya başlarlar; çırpınıp dururlar. Filozoflar çıkar, bin bir yorum ve teorik çözüm tarzlarıyla ortalığı büsbütün karartırlar. Filozoflar, çelişmelerin dehalarıdırlar. Kurdukları yapılar, ruhtan ve inançtan yoksundur. Ölü maketler halinde, filo-

zoflar, ne müthiş siteler kurmuşlardır! Fakat insan ve insanların sitesi ancak imânla ayakta durur. Yerden bir taş ancak imânla kaldırılır ve yine imânla yükseltilerek öbür taşın üstüne konur. Medeniyetler böyle inanç dehasından doğmuş fecirlerdir. Onların aşırı gidenlerine sonradan kara imân diyebileceğimiz bir hastalık bulaşmakta ve bu hastalık kısa zamanda o medeniyeti soldurmaktadır.

İşte peygamber tüm ışıkları yüklenip gelendir. Allah'a yakın olmaktan gelen bir duyguyla kalbi başka dünyaların aşinası, dostu olan âb-ı hayat muştucusudur o. İnancını korumak ve ilân etmek için ateşten geçen ve yanmayandır o. İnananları yükselmiş, coşmuş ölüm sularından kurtarıp gemisine alandır o. O, kavmini, denizleri yararak, zulûmden, baskıdan ve yoksulluktan kurtaran, karanlıklardan nura çıkarandır. Ölüleri diriltendir o. İnsan, toplun ve devlet hayatına Tanrı ışığını taşıyan ve insanın iki dünya mutluluğunu getirendir o.

Peygamberle insan arasında aşağı yukarı şu ilgi diyalektiği gelişmektedir: birinci safhada, insan tepkide bulunmaktadır. Kurulu düzen taraftarları, peygamberi bir yıkıcı, bir anarşist gibi görürler. İnsanlar da yerleşik inançlarının temelden sarsılmasına, irdelenmesine ilk anda razı olmazlar. Putların egemenliğiyle ayakta duran yöneticiler halkın uyandırılmasına şiddetle karşı korlar. Fakat peygamber Allah'tan kendisine verilen güçle her türlü çileye katlanır. İnsanların önünde

eğilmez. Nefslere hoş gelmeyeni söyler. Ama daima da affedicidir o. Öç duygusu yoktur onda. Onun bütün dileği, insanların Allah'ın buyruklarına uymaları ve kötülüklerden sakınmaları, başkalarını, kendileri gibi insan olan kişileri putlaştırmamalarıdır. Her insan, gururdan korunmalı, sakınmalı. Allah'ın önünde mutlaka eğilmeli, insanların önündeyse asla eğilmemelidir. Bu ilk çatışmada dayanan peygamberdir., tereddütten tereddüte, şiddetten yalvarmaya kadar her tür önleyici çareye başvuransa karşısındakilerdir. Peygamberde hiç tereddüt yoktur. Zenginlik, mevki, dünya aşkı gibi hırslardan arınmış, ıraktır o. İşte, insanlar, kolaylığa kaçışın ve tembelliğin itişiyle, peygambere karşı çıkmak için hangi vasıtayla yaklaşırlarsa yaklaşsınlar karşılarında som mermerden bir mukavemet duvarı bulacaklardır. Peygamberi korumak için âdeta melekler onunla insanlar arasında, hile, aldatıcılık veya kaba güçle her yaklaşma anında, bir mermer duvar gibi yükselirler.

İkinci safhada, peygamberin çevresinde bir inananlar kütlesi toplanmaya başlamıştır. O, artık babadan daha yakındır insana. Baba, ona yakın olduğu nisbette babadır, anne ona yakın olduğu nisbette anne, çocuk ona yakın olduğu nisbette evlât. Peygamberin sohbet aydınlığında inananlar tam anlamıyla ideal insanlar olmaya başlarlar. Bir değişim, keskin bir metamorfoz onların inkâr devirleriyle imân devirlerini ikiye böler. Tövbenin en gerçeğiyle geçmişe tövbe etmişlerdir. İnkâr, zu-

lüm ve kötülük çağını bir daha dönülmeyecek şekilde geride bırakmışlardır. Öte dünyayı, ebedî armağan ve ceza dünyasını gözleriyle görmekte, Allah aşkının en yücesini kalblerinde taşımakta, seve seve ölüme gidebilmekte, hayatı da ebedî âhiret hayatına yaraşır bir tarzda yaşamaktadırlar. Peygamberle müminler birbirine kopmaz bağlarla bağlı tek bir bütündür. İlâhî sitenin merkezinde peygamber vahyin ışığıyla her yönü aydınlatırken müminler aynı ışıkla binbir renk içinde donanmış bir sırça saray gibidirler. Bu ikinci safhada sağlam inanç toplumu kurulmuştur.

Peygamberin dünya hayatından çekilişinden sonra üçüncü safha başlar. Âdeta kor ateş yavaş yavaş kül bağlar; toplumda eski hararetini koruyanlar azalır. Sapmalar, geriye dönüşler, insanların önünde eğilmeler, putlaştırmalar yavaş yavaş zuhur etmektedir artık. Ama inananlar da dayanacaklardır. İşte asıl çile günü bu andır. Bu imtihanı veren kazanacaktır. Zaman zaman handiyse imânın küfür tarafından tam yutulacağı, inananların son kişilerinin de ezilerek yok olacağı sırada, hiç beklenmedik bir anda Allah'ın yardımı çıkagelir ve yeni yeni ışık infilâklarıyla ufuklar aydınlanır.Yeni inananlar ortaya çıkarlar.Bu sefer gerileme çağı, sırası küfre gelmiştir. Küfür, çatlar, parçalanır, kaybolur ve yokolur. İnananların zaferi gerçekleşir. Bununla birlikte Allah, şeytana da, Diriliş gününe kadar bir takım insanları yoldan çıkarma iznini vermiştir. Bu bakımdan inananlar her zaman tetikte olmaya, gurura kapılmama-

ya, tam bir emniyete geçmemeye mecburdurlar. Kıyamete kadar, imânla küfrün, ışıkla karanlığın, hakikatle yalanın bu savaşı sürüp gidecektir. Mümin bu savaştaki dayanıklılığı ve yararlılığıyla değerlenecektir.

İnsanlar, Hazreti Âdem'e önce yukarda anlattığımız gibi karşı koyduktan, ikinci safha olarak inandıktan sonra, o yeryüzünden çekilir çekilmez yoldan sapmaya başlamışlardı. Hazreti Âdem'in peygamber olmaktan başka ikinci bir özelliği de insanların atası olmasıydı. İnsanlar, şeytanın baştan çıkarışıyla birinci ve önemli olan özelliğini ikinci plana atıp, ikinci derecedeki özelliğini, yani insanların atası olma özelliğini birinci plana aldılar. Bu da onların boş öğünmelere saplanmalarına sebep oldu. Peygamberlik ikinci plâna düşünce, insan, şeytanın ve evrenin tuzağına düşmekten kendini kurtaramadı. Çünkü: onu koruyan zırh olan peygamberliği inkâr ediyordu. İşte insanlara asıl dikkat edecekleri şeyin ne olduğunun hatırlatılması için tekrar tekrar peygamberler gönderildi. Fakat insanlar, büyük bir ceza olan tufan cezasına çarpılmaktan kendilerini kurtaramadılar. Onlardan inananları Nuh Peygamber kurtardı. İnananlar O'na sımsıkı sarıldılar. Fakat insanlar çoğalıp da yeni yeni oymaklar kurunca ve Hazreti Nuh da yeryüzünden çekilince insanlar yine asıl unutulmayacak olanı unutup yoldan sapmaya başladılar. Gerçekten Nuh peygamberin iki özelliği vardı. Birinci ve en önemli özelliği şüphesiz peygamberliği idi. İkinci özelliği de yine o birinci özel-

liğinin bir sonucu olan, su baskınından insanlığı kurtarmasıydı. Fakat insanlar bu sonucu esas yaptılar, peygamberliği ikinci plana attılar. Hazreti Nuh'u bir yol gösteren, Allah'tan aldığı vahiyle insanlığı kurtaran bir önder gibi değil de, adetâ büyük bir su baskınından çevresini selâmete çıkarmış akıllı bir ata gibi görmeğe başladılar. Olayın mucize yanını inkâr ettiler. Böylece hakikat bir kere daha askıda kalıyordu. İçlerinde duydukları büyük boşlukla hakikatı aramaya koyuldular. Fakat bu arayış daha çok kaybediş oldu. Türlü türlü sapmalar, azgınlıklar aldı yürüdü. Bir çok kavimler zulûmlarının ve sapıklıklarının sonucu yok oldular. Fakat nihayet insanlar bir kere daha büyük bir sesle uyarıldılar. Bu, Hazreti İbrahim'in sesiydi. Peygamber ortaya çıkınca ona karşı çıkanlar ne yaptılarsa aciz oldular. Putları yıkıldı ve devrildi. Zulûm binaları çatırdamaya başladı. Halk cehalet karanlığından çıkıyor ve yavaş yavaş uyanıyordu. Kendilerinin üstün insanlığını, hatta tanrılığını ileri sürerek saltanat sürenlerin egemenliği sarsılıyordu. İşte onlar Peygamberin karşısına en büyük silâhla çıktılar ve onu ateşte yakmaya kalkıştılar. Fakat, Hazreti İbrahim, saf imân ateşiydi, saf inançtı, saf aşktı. Ateş neyi yakacaktı? Ateş, O'nun ateşinden kül haline geldi ve söndü. Peygamberin zaferi, böylece yerleri ve gökleri kutunca, dağın taşın şahit olduğu mucizeyle de pekişince, Nemrutlara yıkılmak düştü. İnsanlar hakikatın geldiğini anladılar. Hazreti İbrahim onlardan bir Ulus kurdu. İnananlar Ulusunu kurdu.

Fakat, kıyamete kadar devam edecek olan çatışma diyalektiği burda da sona ermedi.Ulus bütün insanlığı içine alacak şekilde gittikçe büyüyeceğine daralma yolunu tuttu. Kendi içine kapandı. Ulus olma özelliği, inananlar toplumu olma özelliğinden öne alındı. Böylece bir ulus ukdesi doğdu. Bu ulus, kendini öbür insanlardan üstün kılan inanç toplumu olmak olduğunu unutarak doğuştan üstün bir ulus olduğunu sandı. Üstünlük onlara göre Peygamberlerden ve Peygamberlerin getirdikleri düzenden değil de bizzat ırkın içindeki üstünlük tabiatından ileri geliyordu. Bu yanılgı o ulusu Mısır'da ehramlara taş taşıyacak bir kölelik durumuna götürdü. Kendi zulûmlarının cezasını böylece Tanrı onlara başka ve daha büyük zalimlerin eliyle ödetti. Sonra pişmanlık doğdu, sonra tövbe günü geldi. Allah kendilerin yeni bir Peygamber gönderdi. Musa Peygamber,kavmini zulûmdan kurtararak anayurtlarına döndürdü. Fakat onlar sonradan yine yoldan saptılar. Gerek Hazreti İbrahim'in gerek Hazreti Musa'nın ikinci derecedeki özelliklerini birinci dereceye çıkararak ilâhî ışığı ve ortak kabul etmez Allah'ın hidayetini kaybettiler. Gerçekten Hazreti İbrahim'in ve Hazreti Musa'nın iki büyük özelliği vardı. Hazreti İbrahim'in birinci özelliği, her peygamber gibi şüphesiz peygamberliğiydi. Hazreti Musa'nın da birinci özelliği peygamberliği, ikinci özelliği kavmini kurtarmasıydı. İşte kavimleri, birinin ulus kuruculuğunu, öbürünün ulus kurtarıcılığını peygamberliklerinden öne aldılar. Asıl getirdikleri mesajı

unuttular. Bir ulus ukdesi, putu, Allah'ı unutturdu. Yeni bir saplanış içinde kıvranmaya başladılar. Puta tapıcıların devleti, Roma, inananların hâtırasını yarımyamalak da, olsa, eğriltilmiş bir biçimde de olsa taşıyanların üstüne bir zulüm kayası gibi çöktü. Bir kâbus gibi çöktü. İşte bu kâbustan kurtarmak için Allah peygamberi Hazreti İsa'yı gönderdi insanlığa. Hazreti İsa tüm rahmetlerle, merhametle, yumuşaklıkla, müjdeyle geldi. Allah'ın yolunu gösterdi. İnsanların yalnız Allah'a tapmalarını, başkalarının önünde eğilmemelerini öğütledi. Etrafında bir inanç hâlesi belirdi. Sonra ödevini tamamlayıp Allah'ın yükselttiği yere çekilince O'na inananlar arasında da yeni akımlar belirdi. Hazreti İsa'nın da iki büyük özelliği vardı. Birincisi, hiç şüphesiz peygamberliğiydi, ikincisi de onun bir sonucu olarak çağının zulüm devleti olan Roma'ya yeni bir metotla başkaldırışıydı. Roma gerek Hazreti İsa'ya, gerek O'na inananlara zulûmla karşılık verdi. Çok zulüm işlendi. Sonunda Roma Devleti yenildi. Roma teslim oldu. Roma değişti ve yok oldu. İşte bu savaştan hıristiyanların ruhunda bir devlet-fert ukdesi kaldı. Roma hıristiyanlara tâviz verdi ama hıristiyanlar da Roma'ya tâviz verdiler. Başlangıçta Roma Hazreti İsa'yı kavimcilikle suçlarken, kavminin dâvasını güden bir lider gibi görürken, kavmi de onu, ırk dinini yıkan bir reformcu gibi görüyor, öbür insanlarla kendileri arasında hakikatta yıkılmış, fakat henüz kendilerince gururları yüzünden var sayılan üstünlük duvarının yıkılışından sorumlu tutu-

yorlardı. Bu yüzden Hazreti İsa'yı bir nevi ırklarına ihanet etmiş biri gibi suçluyorlardı. Bu tarihî vakalardan hıristiyanların ruhunda çok derin izler kaldı. Bir takım yabanî düşünce tohumları ruhlarında büyüyüp boy attı. Böylece zamanla Hazreti İsa'nın birinci büyük özelliği olan peygamberliği unutuldu. Roma dini olan politeizme verilen tâviz sonunda Hazreti İsa tanrılaştırıldı. Kavmi ise onu tüm inkâra devam etti. Böylece insanlık Hazreti İsa'nın şahsında ifratla tefrit arasında iki bölüme ayrıldı. Ve insanlar yine yoldan, doğru yoldan çıktılar, Allah'ın yaktığı ışık çok az kişide kaldı.

Peygamberle insanın serüveni böyle sürüp gitti. Sonunda Allah'ın bu dünyadaki her varlığa bir evrim çizdiği gibi dine de çizdiği evrimin tamamlanması gerekti. Allah tüm insanlığı kurtaracak, kendi ışığına çevirecek en büyük Peygamberini gönderdi. Bu gelen, tam rahmetle, tam teslimiyetle, tam mucizeyle, tam kitapla geliyordu. Siyah, sarı, beyaz ve esmer ayırmaksızın, fakir, zengin, kudretli, kudretsiz farklarını bir seçkinlik ve üstünlük sebebi olmaktan çıkararak, soylu olmakla halktan bir kişi olmak arasında bir fark olmadığını, üstünlüğün ancak ve ancak Allah'a karşı ödevleri yerine getirmekte, erdemde, takvada, Allah'a tam teslim oluşta, O'nun rızasında olduğunu belirterek geliyordu. Din, tekâmülünü bitirmiş ve tamam olmuştu. Allah'a bağlı olan ideal insan, ideal toplum ve ideal devlet onun zamanında gerçekleşmişti. O, bu dünyayı bırakıp yücelikler âlemine gi-

derken arkasında yüzbinlerce inanmış, tam inanmış müslüman bırakıyordu. Bunlar, o çağın doğulu zulüm devleti olan İran'ı yıktılar ve onların torunları da batılı zulüm devleti, putperestlikle hıristiyanlığın sahtece kaynaşmasından doğan ve sahteliğin dehası olan Bizans'ı yıktılar. Her yöne ışık taşıdılar. Elde bir kitap vardı, kıyamete kadar değişmeyecek. Ve Peygamberin bütün insanlığa geldiği o kadar aşikârdı ki, sapmalara, inananların aldanmasına, yeni ukdelere saplanmasına sebep yoktu. Peygamberin Peygamberlik özelliği, ona bağlı bütün özelliklerin üstünde tutuldu. İnananlar hep bu doğru açıdan ona baktılar. Evet, şeytana verilen izin yüzünden elbet sapmalar da oldu, fakat hiçbir zaman sapmalar esas haline gelemedi ve hakikati unutturamadı. Hakikate sahip olanların en zayıf anlarında bile hakikat yalana üstün geldi. Hakikat ortadan kaldırılamadı. Evet, çok güç çağlar yaşadı gerçek müminler. Ve yine yaşayacaklar. Ama hiçbir zaman yollarından dönmediler ve vazgeçmediler.

Din ve Peygamberlik böylece tamam oldu. Bundan sonra insanlar, ilk peygamberlerden son ve en büyük Peygambere kadar peygamberlerin ne için savaştıklarını bilme imkânına ve kabiliyetine sahiptirler. Kur'an-ı Kerim, değişmez kitap onlara her an için Allah'ın rahmet ışığını tutmakta, yol göstermektedir. Her çağda yol gösteren müminler gelmektedir. Müminlerin savaşı durmamıştır. Hatta, müminlerin, islâmın geçmişteki parlak medeniyetlerine eş yeni bir dönemi gel-

mektedir. Gören gözler için bu aşikârdır. İnsanlık, kendi ırkını putlaştıranların, terörü ve terörist liderlerini putlaştıranların, maddî çıkar, dünya nimeti hazzını putlaştıranların zulmü altında inlemektedir.İşte bu zulûmden insanlığı halas edecek, kurtaracak olan islâmdır. Geçmişe bakılınca da ondan başka bir sistemin bugün kurtarıcılık yapamayacağını anlamak mümkündür. Komünizm ve kapitalizm, zulüm ocaklarıdır. Kara ırkı, beyaz ırkın zulmünden, yoksulu zenginin, ferdi devletin, zayıfı güçlünün zulmünden kurtaracak olan yine islâmdır.

Peygamber ve insan... Birbirinden şimdi uzak gibi sanılan bu ikisinin birbirine yaklaşmasından yeni bir mutlu çağ doğacaktır. Daha doğrusu peygamberlere yaklaşacak olan insanlık, mutluluğa erecek, Kur'an sitesini gerçekleştirecektir. Peygamberler, masal kahramanları değildir. Hayatları masal kahramanlarınınkinden daha da zengin harikalarla dolu olmakla birlikte inanan için onlar her an yanımızda ve başımızdadır. İşte bu gerçek ve kopmaz bağın yeni nesilleri gelecek ve insanlık yeniden inananların çağını yaşayacaktır.

ORUCUN RUHU

Yahudilikteki ve hıristiyanlıktaki perhizler artık tıbbın malı olmuştur. Tıb, ne zaman ve nelerden perhiz edileceğini aşağı yukarı kesinlikle söyleyebilmekte ve gerektiği zaman hastaya öğütlemektedir. Bu dinlerde perhizden tıbbın alanına girmeyen hiç bir şey kalmamıştır. Ama oruç öyle değildir. Tıbbın da onaylıyacağı faydaları dışında o yine başlıbaşına bir tapınma olarak kalmaktadır. Bu, orucun, bedeni sıkıya alan, çile değirmeninde döndüren orucun yüce ve meleklerle örülü çehresinden, mânevî bir yakuttan yoğrulmuş mayasından, Davud Peygamberin örsünde yoğrulmuş hamurundan, İsa Peygamberin tevekkül tasından, Hızır Peygamberin getirdiği âb-ı hayatı içine çekmiş olan özünden, Büyük Peygamberin ellerinde Kur'an kevseriyle yıkanmış olan ruhundan doğan bir özelliktir.

Oruçta bütün bir din tarihini yaşarız biz. İfta-

rın yaklaştığı saatlerde fırından ekmek almaya giden oruçlu, Ashab-ı Kehf'in nice yıllar uyuduktan sonra içlerinden birini şehre ekmek almaya gönderdikleri zamanki ruh hallerini bir parçacık yaşar. Evet, fırın artık o fırın, kent artık o kent değilse de, ramazan günü fırınlardan alınan ekmek yine o "ekmek"tir. İftar sofrası, Allah'ın Hazreti İsa'ya indirdiği "gök sofrası"dır bir parça. Peygamberimizin nice kereler ashabıyla oturduğu sofradan bir anlam taşımaktadır. Ocaklarda yanan ateş Nemrud'un yaktığı ateş değil, Hazreti İbrahim'i yakmayan ateştir. Oruç ayına kadar pek de dikkat etmeksizin etinden, sütünden, yününden, derisinden faydalandığımız hayvanlar, ağızlarımız melek mühürleriyle mühürlendiği andan itibaren yavaş yavaş anlam değiştirmeğe başlarlar. Tâ kurban bayramında Hazreti İsmail'in kurtulmalığı olan koçun anlamına kavuşuncaya kadar. Taşlar bile dikkat eden için anlam değiştirir oruçta. Hazreti İsmail'in şeytana attığı taşlara dönüşmeğe başlarlar gözümüzde.

Oruç, toplum için, Hazreti Musa'nın Sina dağına gittiği ve dönüşünde halkını Altın Buzağıyı yapmış ve ona tapar olarak bulmuş olduğu o çileli günün imtihanından bir imtihandır. Mânen, islâm toplumu Kadir gecesinde her yıl Altın Buzağıyı boğazlar ve bayrama onun sevinci içinde çıkar.

Oruç ayı boyunca, Halilullah'tan (Allah dostu Hazreti İbrahim'den), Kelimullah'tan (Allah'la konuşma şanının sancağı Hazreti Musa'dan), Ruhullah'tan (Cebrail nefesinden oluşmuş Hazreti

İsa'dan) ve nihayet Habibullah'tan (En büyük dereceye, Allah'ın sevgilisi olma derecesine yükselmiş Ulu Peygamber'den) mü'minlerin üzerine görünmez dünya armağanları yağar. Onlar ister ki mü'minler olabildikleri kadar kendilerine benzesinler, kendilerinin eriştiği bu ilâhî nimetlerden görünmez rızıklar alsınlar. Allah onların dualarını kabul eder ve biz müslümanlar ilk bakışta tarihin içine gömülmüş gibi görünen bu ilâhî nimetlerden, bu mânevî rızıklardan, oruç ayında, en çok oruç ayında, her birimiz kendi çapımızda payımızı alırız. Oruç ayında coşan kalb ve ruh için, Kâbe'yi yaparkenki Hazreti İbrahim, ilâhî ateşin Sina dağını şimşek gibi titrettiğini gören Hazreti Musa, ölüyü dirilten Hazreti İsa, meleklerin yandığı sınırları aşan ve Miracını Allah'ı görerek, mecazın ve nisbînin bütün perdelerini sıyırarak tamamlayan Hazreti Peygamber ne kadar yakındır, ne kadar yakındadır.

Yalnız onlar mı? Ölüler ve diriler ne kadar yakındırlar. Ölülerimiz ve dirilerimiz ne kadar yakındırlar. Bir dağ başında olsak bile, güneş battıktan sonra bir kayanın yanına tek başımıza iftar soframızı açsak da, ölmüş babalarımız ve annelerimiz gözlerimizin önüne gelirler. Çocukluğumuzdaki o iftar öncesindeki mânevî derinleşme, iftarın yaklaştığı anlardaki âdeta çocuksu telâş, anne cömertliğini ve babanın iftar sofrasının başında güçlü bir tapınak sütunu gibi aileyi gözleriyle kucaklayışı, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık yıllarında her ramazanda geri gelen ve peşimizi bırakmıyan

tatlı bir hâtıralar örgüsüdür. Orucun getirdiği yumuşak ve ipeksi havada kadınlarımız ve çocuklarımız bize ne kadar yakındırlar. Oruç ayı, şeytanın en çok evlerden koğulduğu aydır. Ailelerden sürgündür o. Belki o bile bir aileden, aile cennetinden kovuluşunda cennetten kovulduğu anları hatırlamaktadır.

Oruç, eşyayı ve evreni de bize yaklaştırmış değil midir? Onu daha derinden algılamakta, kavramakta değil miyiz? Oruç ayında gündüz daha gündüz, gece daha gece değil miyiz? Güneş daha güneş, su daha su, toprak daha toprak, ay daha ay, yıldız daha yıldız, zaman daha zaman, mekân daha mekân, vücut daha vücut değil midir?

Ve nihayet ruh, daha ruh değil midir?

CUMA'NIN ANLAMI

İslâm ruhunun yeniden doğuşunda, ruhumuzun islâmla yeniden aydınlanışında, ölü kalblerimizin dirilişinde, cumayı, cuma namazı etrafında toplanan gücü, yoğunluğu anlamak ve kavramak, belki de, en önemli "harekete getiren ilk motif"lerden biri olacaktır.

Cuma, belki de bir gün Asya'da ve Afrika'da müslümanın direnişinin ilk adımı olacaktır.

Cuma, kendisine açılan yeni dünyalarda islâmda dirilmenin ilk tohumu olacaktır.

Cuma namazı, İmam-ı Âzam Ebû Hanife sistemi içinde bir bakıma bir "devlet namazı"dır. Yani müslümanların kendi devletlerini gerçekleştirmelerinde mihver, merkez rolünü oynayan namaz. Bu açıdan, cuma namazı, insanı, "İmam" fikrine, "İmam" fikri de "devlet" idesine götürür. Devlet, imam, namaz ve insan, cuma tapınmasında bir

bütünlük, kutsal bir beraberlik içinde Allah'a yönelir. İmam, müslümanları kendilerine din ve dünya işinde önderlik yapmak için seçtikleri "baş" demektir. Devlet, islâm toplumunun içe doğru ve dışa karşı yaşayış kuruluşu demektir. İşte, cuma namazı, her hafta, bu "baş"la toplumu, devletle halkı bir araya getiren, Tanrı huzurunda birbiriyle hesaplaştıran, birbirine bağlılık derecelerini Allah'ın önünde kontrol eden, imtihana çeken, bu kutsal afinitedeki çürüyüş ve gevşeyiş noktalarını eriten, bu sıkı bağlılığı tazeleyen ve dirilten, âdeta her hafta bir âb-ı hayat iksirinden geçiren, kevserle arıtan kutlu bir tapınmadır.

İmam-ı Şâfi sisteminde de cuma namazı bir nevi "toplum namazı"dır. İmam mı toplumdan öncedir, toplum mu imamdan önce? Yani "toplum ancak bir "baş" etrafındaki toplaşmayla meydana gelir" düşüncesiyle "var olan bir toplumdan kaçınılmaz olarak bir baş doğar" düşüncesi arasındaki fark. Gerçekte bu bir sistem farkıdır, bir realite farkı olmaktan çok. Realitede ikisi aşağı yukarı aynı kapıya çıkmaktadır. Biri "baş"tan topluma doğru gitmekte, öbürüyse "toplum"dan başa varmakta, fakat eninde sonunda "baş" ve "toplum" cuma namazının zarûri öğeleri olmaktadır. İmamıyla, toplumuyla var olan zamanlarında islâm kitlesinin cuması, bu iki sistemi birbirinden ayrılmazcasına birleştirmektedir. Ancak sarsıntı zamanlarında, buhran günlerinde, islâm toplumunun zayıflama veya ölüm kalım vakitlerinde, çırpınış, bir "baş" doğurmak veya bir "toplum" doğur-

mak, daha doğrusu birisini ortaya çıkarır ve öbürünü kurarken birinden birine öncelik tanımak şeklinde belirebilir. Böylece, bu iki büyük imamın sistemleri, hal veya şartlara, aksiyon adamlarının ve topluluklarının mizaçlarına uygun bir kurtuluş yolu seçmelerinde usûl alternatiflerini arttırmakta, imkânları genişletmekte, sonuç da değişmeyeceğine göre Ulu Peygamber'in sözü uyarınca ikisi arasındaki nüans bir rahmet kaynağı olmakta.

Cuma namazı ve daha geniş anlamıyla cuma, önümüze, müslümanın önüne geniş anlam ufukları açmaktadır. Cuma, yahudilerin cumartesileri ve hıristiyanların pazarlarının aksine, bir iş ve hareket günüdür, toplumsal ve siyasal yakınlaşma ve bağdaşmaların hafta içinde birike birike en büyük yoğunluğuna erdiği vakittir. Pazar ve cumartesi, bir çözülüş, bir tatil, bir duruş bir ara veriştir yahudi ve hıristiyan toplumları için. Bu oluşa ve akışa hep dünya açısından bakıştan ileri gelir. Hayatı sırf dünya hayatı görmek, o dinleri hiç olmazsa haftada bir günü dine ayırabilme çabasına sürüklemiştir. Halbuki islâmda zaten her an ve her gün, her vakit ve her zaman, din ve dünya ayrılmaksızın bir akış ve oluş gerçekleştirildiğine göre, ayrıca ihtiyaç yoktur. Beş vakit namaz ve içimizdeki islâm ve imân ruhu, her anı ve zamanı günün dönüm noktalarını ilâhî birer bekçi gibi sürekli olarak kollamaktadır. Din ve devlet, dünya ve âhiret düşünceleri, duygu, inanış, düşünce ve davranışlarımızda daima bir arada mütalâa edilmektedir. Bu bakımdan, cuma namazı, tapınma

açısından haftalık bir yoğunlaşma olduğu kadar ve daha çok, dinle dünyayı, âhiretle bu âlemi, devletle toplumu, başla topluluğu birbirinden ayırmağa zorlayan etkenleri ortadan kaldırma hikmetiyle yüklü olarak gelmekte, dinî-içtimaî bir kurum olarak islâm toplumunu diriltmekte ve tazelemektedir.

Cami, böylece, islâm toplumu ideasında sadece bir tapınak olmaktan fazla bir şeydir. Cami, sadece bir tapınak olmak demek olsaydı, o zaman "mâbed" kelimesinden, "mescid" kavramından ayrı olarak "cami" fikir ve ismine lüzum olmayacaktı. Halbuki, cami, mâbed ve mescid kavramlarının anlamını da içinde taşıyarak, devlet ve toplumu bir araya getiren "toplayıcı" bir kurum olmaktadır. Devlet başı, devlet adamları ve halk, her cuma cami tarafından bir araya getirilerek karşılaştırılmakta ve kaynaştırılmaktadır. Cami, islâm toplumunun Kur'an hükmüyle diri ve sağlam, islâm terazisiyle dengeli bir forumu, agorası ve parlamentosudur. Hutbe, devlet başının islâm toplumuna haftalık bir tebliği, bildirisi, Allah'a yönelerek o toplumun başı olarak dua ve niyazı, halka dönerek buyruğu ve öğüdüdür. Hutbe, islâm toplumunun devlet başı ağzından insanlığa bir kurtuluş çağrısı, müslümanlara da iyiye, daha güzele, daha doğruya gitmeleri için imam tarafından yöneltilmiş bir buyrultu, bir sestir.

Evet, cuma, cami, hutbe ve imam, bir sestir. Her an yaşayan islâmın yükselen sesidir. Ezan bu sesin proloğu, dua epiloğu, hutbe ve namaz da

esas metnidir âdeta. Aydınlar ve halk, bir araya gelerek bu sesi ruhlarına geçirirler ve camiden evlerine ve işyerlerine, ödevlerine dönerken bu sesi yaymanın şuurunu güçlenmiş bulurlar yüreklerinde. "Allah'ın eli topluluğun üstünde olur" her zamandan çok o an. Vahiy ve hadis, Kur'an ve Peygamber sözü, devlet başlarının ve uyruklarının ikisine birden aynı zamanda ve yüzyüze ödev ve sorumluluklarını, hak ve yetkilerini hatırlatır, yeniden bir kere daha kesinlikle çizer. Böylece devlet ve toplum hayatında, bir pürüz ve leke kalmaz. Her cuma tabiî bir biat, kelimenin bütün yetersizliğini unutmadan söyleyelim, bir nevi referandum, bir seçim tazelenmesi olur. Adına hutbe okunan imama bağlılığı, halkın cumaya gelişinden ve gelişindeki aşk ve şevkten anlaşılır.

Tarihteki islâm toplumları caminin bu dinî, içtimaî ve siyasî anlamını bütünleştirmek için, ilim yuvalarını, medreseleri de onların çevresine, avlusuna yerleştirmişlerdi. Böylece cami aynı zamanda ilim merkezi de oluyordu. Bu, zaten Peygamber zamanında, Ashab-ı Suffa'nın Mescid-i Nebevi'de oturmasıyla fiilen başlamıştı. Kendini tamamen dinin yayılmasına ve ilme adayanlar caminin ayrılmaz bir parçası idiler. Günlük devlet ve toplum hayatının merkezi olduğu kadar cihad ve ilim hayatının da kaynağı idi cami. Cami, geçmişte İslâm medeniyetinin doğurgan kurumuydu, denebilirse, ana rahmiydi.

Cami, şüphesiz en ideal anlamına Peygamber efendimiz zamanında sahipti. Peygamber efendi-

miz, müslümanlara orda beş vakit namaz kıldırıyor, devlet işlerini orda yönetiyor önemli meseleleri konuşmak için şûra halindeki ashabını orda topluyordu. Hatta oturduğu kutlu evi de Mescide bitişik, kapısı doğrudan doğruya ona açılacak şekilde idi.

Şüphesiz önemli olan mekânların yakınlığı değildir, ruh birliğidir. Bu bakımdan daha sonraki dönemlerde islâm devletlerinde yönetim ve oturma yerleri camiden biraz uzaklaşmışsa, biz dar ve katı yorumlarla onları kınayacak değiliz. Kendimiz, caminin en ideal anlamına doğru yönelmeli, fakat tarihteki görünüş değişikliklerini bir anda mahkûm etmek sertliğinden uzak durmalı, kimbilir hangi şart ve haller altında oluşan bu vakıaları, derinlemesine inceleyecek olan islâm medeniyet tarihçilerine bırakmalıyız. Bırakalım geçmişteki oluş ve değişmeler için onlar hüküm versin; biz de şimdiki zamanımıza ve önümüzdeki zamana bakalım. Bu söz yanlış anlaşılmamalıdır. Bu demek değildir ki, tarihi incelemekten ve anlayıp kavramaya çalışmaktan uzak duralım. Tam tersine her müslüman, elinden geldiğince tarihi mümkün olduğu kadar daha çok derinlemesine ve genişlemesine bilmeye çalışmalı, ondan gerekli dersi, öğüdü almalıdır. Kasdettiğimiz, acele verilecek hükümler ve genellemelerdir. Bu hüküm ve genellemeleri, bütün hayatını o sahaya vermiş yetkililere bırakmak ve bu yetkili tarihçileri yetiştirmek için elimizden geleni yapmaktır bize düşen. Bir örnek olarak İmamlıktaki Vekâlet müessesesi göste-

rilebilir. Bu zaruretten doğmuştur. Ama bundaki aşırılıklar yetkililerce her zaman tartışılabilir ve tartışılmalıdır.

Bizim esas üzerinde durduğumuz nokta, kaybolan ruhtur. Yine camiler vardır; imamlar, cuma namazlarını kıldırmaktadır. Ama gerçekte, cami anlamından uzaklaşmış, cuma namazı da toplu olarak kılınan bir namaz olmaktan öteye gitmeyen bir duruma gelmiştir. Camiler, ilim, devlet ve toplumun bir araya geldiği sürekli uygarlık kaynağı olmaktan çıkmış, sadece tapınaklar halinde yaşar olmuşlardır. Bunu söylerken de elbette ideal anlamı önündeki durumunu çiziyorum aktüel olanın. Yoksa, her şeye rağmen ve asgari anlamda halâ camilerin, en mazlûm ve mağdur bir çağında bile, müslümanların mânevî hayat merkezi olarak kendiliğinden ve terkedilmiş bir şekilde de olsa, ilk anda göze çarpmaz olsa da önemli bir ödev gördükleri gerçeğini unutmuyorum. Bunu unutmak, asırların hayat ve medeniyet merkezi olmuş camilerimize bir haksızlık olacaktır. Onlarda yaşayan hâtıraların bile, anlayabilsek ve sırrına ermeğe çalışsak, dirilişimizin ve uyanışımızın canlı tohumları olarak ayakta durduğuna şüphe yoktur.

İmam, cami, cuma, hutbe kavramlarının gerçek anlamlarını kaybedişi, sadece laik ülkelerde olmamıştır. Laikliği kabul etmeyen islâm ülkelerinde de cami ve cuma bütün anlamını korumuş değildir. Aslında kaybolan bir ruh vardır, onu laikliğe bağlamaktan çok, laikliği ona bağlamak daha doğrudur.

Ah, evet, cumanın anlamına kavuşmak. İmama erişmek. İslâm toplumunun doğmasına doğru koşmak. Cumayı islâm toplumunun doğuş ve diriliş kaynağı yapmak. İslâm aydınlarını derin derin düşündürecek olan konular da bunlardır.

ŞAHİTLERİMİZ

Ah, ben, eşyanın açık gözlerinden ne kadar ürkerim!

Evet, eşyanın gözleri her zaman açıktır. O kendi alımına ve çalımına kapılmış bin bir renkli bahar çiçekleri bile bir yandan bizi gözlüyorlardır boyuna. Bitkiler, ağaçlar, kuşlar, hayvanlar, hatta akan su ve sıcaktan çatlayan kayalar bile amansız birer şahittir insan için. Habil'le Kabil'in kavgasında ölünün gömülmek suretiyle saklanacağını, suçun gizlenmesi gerektiğini öğretmeye kalkışan karga, gerçekte, tam bir gözcülük yaptığını ve bu gözcülüğünü bir kanıtla tespit etmek niyetini taşıdığını göstermiş olmuyor mu? Öldürülen ilk insan mezarı, insanın ilk büyük suçuna olduğu kadar, hayvanın, bu suça iştirak eder görünüp gerçekte insan suçunu unutulmaz bir şekilde tespit etmek kurnazlığının da işareti olmuyor mu?

İşlediğimiz bir fiil mutlaka gidip eşyada bir

noktayı veya bir yüzeyi, bir mayayı değiştiriyor. Şu ihtiyar dünyanın yüzünü zaman zaman savaşlarımız, tekniğimiz, uğraşlarımız, sevgimiz ve öç duygularımız, kudret ve zaaflarımız, yıkıcı ve yapıcı güçlerimiz, ihtiraslarımız ve yüceliklerimiz, merhametlerimiz ve zulümlerimizle ne kadar ve kaç kere değiştirdik. Davranışlarımız, âfakta veya enfüste, dışımızda veya içimizde, bazen de hem içimizde , hem dışımızda bir takım kaçınılmaz değişiklikler, izler bırakıyor. Doğumumuzdan ölümümüze kadar boyuna şahitlerimizi çoğaltmaktan başka bir şey yapmıyoruz. Boyuna tanık çoğaltıyorsun ey insan!

Bizim açımızdan, eşya, evrenin her unsuru, mahşerin tanıklarıdır. Akan suyun dilinden anlasak, kimbilir tarihin hangi suç ve erdemlerini, hangi sevap ve günahlarını anlatıyor?

Doğu şairleri ne kadar da çok sabah rüzgârından, bâd-ı sabâdan bahsetmişlerdir. Acaba bunun sebebi, biraz da, bu, Rahman'ın soluğunu andıran rüzgârın insan tarafından işlenmiş nice günah ve kara işler varsa onların izini silme umudunu verecek bir özelliği taşıdığını inanılması olmasın?

Es ey doğunun bâd-ı sabâsı. Belki böylece yeryüzüne saldığımız kara gölgeleri dünyanın bir ucuna, Kaf Dağı'na savurursun.

İnsanın işlediği suç ve ona şahit olan eşya, Yunan mitolojisindeki İbikusun Turnaları hikâyesindeki gibi, bir gün mutlaka bir hesaplaşma vaktine erişeceklerdir. İbikusu öldüren katiller, belli belirsiz, turnaların bu ölüm vaka'sının üstünden uça-

rak geçtiklerini fark ederler. Ve bu turnaların bu tanıklığı şuuraltlarına yerleşir. Sonra bir gün kentte bir tiyatroda piyesi seyrederken, oyunun en heyecanlı bir yerinde turnalar gözükünce kendilerini tutamaz ve "İbikusun turnaları" diye bağırırlar. Oyundan sonra seyirciler bu bağırışın anlamına varırlar ve katilleri ağızlarından kaçan bu itirâfla yakalarlar. Mahşer günü de, eşya ve evren, bizzat kendi el ve ayağımız, İbikusun turnaları gibi şahitlik edeceklerdir.

Eşya ve insan suçu arasında ne derin ilişkiler vardır. Başkasını öldürmek için, felsefi açıdan sorulursa, keskin bir bıçağa veya bütün zehirini korkunç bir hızla kusan bir tabancaya acaba neden ihtiyaç duymuştur insan? Kendi eliyle şahit aramak için. Farkında olmadan suçunu paylaşacağı bir takım dış varlıklara sığınmaktadır o. Ama gerçekteyse eşya, insanın suçunu paylaşmaz, sadece onun eğilmez bükülmez, amansız şahidi olur.

Toplum hayatında da böyledir. İnsanlar başkalarını kendi suçlarına ortak yaptıkları ölçüde o suçun ağırlığını üstlerinden attıklarını, hafifleddiklerini sanırlar. Halbuki böylece yalnız kendilerini aldattılar. Çünkü: suçlu, suçunu yaymak eğilimiyle günahını artırmaktan başka bir şey yapmıyordur. Yalnız kendi ruhunun ölümünü seçmiş olmuyor, bu ölümü başkalarına da bulaştırmış oluyor. Böylece de suçu iki kat oluyor.

Evet, eşya, bu evrenin geçiciliğinde, gece bekçisi gibi nice istemediği insan fenalıklarına şahit oluyor.

Etrafımıza çevreleyen bu karanlıkta gece bekçilerinin tak tak ayak seslerini işiten ve ta uzakta fecir aydınlığının ilk belirtilerini sezenlere ne mutlu.

Kuş seslerindeki bülbülün ötüşündeki sırdan payını alana ne mutlu.

Tatlı tatlı gelerek zihinleri ve ruhları yıkayan sabah rüzgârına borçlanmanın verimliliğinden ve baharı dolu dolu bir kadeh gibi taşıyan ölümsüz güzelliklerinden bir demet sunan güllerin kokusunu içine çekerken varlık sembollerinin kilitlerini zorlayanlara ne mutlu.

Bazı kendi bilgisinin hayranı kişiler bu düşünceyi animistik düşünce diye adlandırarak omuz silkip geçerler. Biz eşyanın veya öbür canlı yaratıkların tanrısallığını veya bizi şu veya bu kadere mahkûm ettiklerini iddia etmediğimiz gibi, onları bu düşünce ve inançla totem veya tabu haline de getirmiş olmuyoruz. Ama gerek pozitivizmin, eşyayı donuk ve pasif bir malzeme gibi düşünen ifratçı nesneleştiriciliğinden, gerekse marksizmin insanı eşyanın içinde cıva gibi veya benzeri bir madde akışına indiren, böylece farkında olmadan felsefi bir animizmin batağına saplanan tefritçi yorumundan uzak, eşyayı sırf anlamsızlığa veya absürditeye indirgeyen, hâkim ve mahkûm kılan görüşlerden sıyrılmış olarak, sadece, onları kendi öz yaşantıları dışında ve bir ölçü içinde kendi fiil ve davranışlarımızın şahitleri saymaktayız. Eşyadaki, gittikçe araya araya ulaştığımız gözlemleyici potansiyel de, dinin öngördüğü bu eşya özelli-

ğini ispatlayan belgelerin en güçlülerinden biri değil midir? Bugün eşyanın bu gizli şahadet imkânlarından yararlanarak sesimizi aklımızın alamayacağı kadar ilerilere ve uzaklara ulaştırma imkânına kavuşmadık mı? Yalnız sesimizi mi? Artık yüzümüzü de, el ve vücut görünüş ve kımıldanışlarımızı da dünyanın bir ucundan bir ucuna, hatta yeryüzünden aya ve aydan yeryüzüne yansıtabiliyoruz. Bu özellikler, eşyanın ve insan dışındaki yaratıkların, fiil ve davranışlarımıza, henüz mahiyetini bilmediğimiz bir dünya için ve mahiyetini bilmediğimiz bir şekilde şahit olduklarına dair bir takım sezgi ipuçları vermiyor mu bize?

İyilik işlediğimiz sürece bu şahitlere güvenelim, kötülük ettiğimiz sürece de onlardan ne kadar korkarsak yeridir. Hele bir de işin içine gözle göremediğimiz, ama kalbimizle varlıklarını duyduğumuz saf şahitlik halindeki üstün yaratıkların şahitliği girerse, fiil ve davranışlarımızın çevresini ne yaman bir sorumluluk ve gözetleme, hesap ve armağan hâlesinin sardığını düşünmekte güçlük çekmeyiz ve ne yoğun bir hayat tarzında, havaya yayılmış ölüm zerrecikleriyle çiçeklerin tüveyçlerini şahlandıran hayat sevinci arasına gerilmiş bir yaratış düğümü olduğumuzu farkederiz.

KURT VE LÂMBA

Babamdan dinlemiştim:

"Çocukluğumuzda oturduğumuz şehir Zülküfül Dağında idi. Evimizin bitişiğinde ufak bir ağılımız vardı. Bir kış, baktık ki arada bir hayvan eksiliyor. Bir, iki, üç. Bunun üzerine babam, durumu anlamak için geceleri ağılda beklemeğe karar verdi. Bir gece, elinde petrol lâmbası, bir elinde de bir sopa, beklerken, ağılın giriş yerinden içeriye bir kurdun daldığını görür. Meğer ağıla dadanan bir hırsız değil, bir kurtmuş. Kurt içeri girince, hayvanlar panik içinde bir oraya bir buraya koşuşup duruyorlarmış. Babam kurda sopayı yapıştırmaya başlar. Biz bu sırada ahırda bir takım koşuşmaların ve gürültülerin olduğunu duyunca oraya bakmaya gittik ve babamın kurtla karşı karşıya kaldığını görünce, evde de yardım edecek büyük yaşta erkek bulunmadığından kasabanın kahvesine yardım istemeğe koştuk. Sonra kahvedekilerle

birlikte dönünce babamın kurdu öldürdüğünü gördük. Babam, kurtla çarpışmasını şöyle anlattı: kurt, benim elimde lâmbayı görünce, üstüme atılıp beni paralamaya girişmedi. O, bütün gücüyle lâmbayı söndürmeğe çalışıyordu. Ben bir elimle lâmbayı onun üfürerek söndürmesinden kurtarmak için mümkün mertebe uzakta tutuyor, öte taraftan sopayla onu dövmeye çalışıyordum. Kurtsa, tıpkı bir insan gibi, durmadan ağzını uzatarak lâmbayı söndürmeye çalışıyordu. Bütün dikkat ve gayretini ilkin lâmbayı söndürmeye yöneltmişti. Fakat o bütün bu uğraşmalarına rağmen lâmbayı söndürmeyi başaramadan ben onu öldürebildim."

Babamın çocukluk anılarından biri olan ve babasıyla, yani dedemle bir kurt arasında geçen bu vak'a, bende bugün, biz müslümanlarla müslümanların düşmanları arasındaki açık gizli savaş hakkında bir takım düşünceler ilham etti. Kurt neden doğrudan doğruya sürünün üzerine değil de dedeme yönelmişti? Bu açıktı. Gerçi hedefi sürüydü. Nitekim fırsat bulduğu her gece bir hayvanı alıp götürmeyi ihmal etmemişti. Fakat bu kere karşısında sahipsiz bir sürü değil, sürünün sahibi vardı. O, yine her zamanki âdetiyle sürüye saldırırsa arkadan dedem tarafından kolaylıkla öldürülebileceğini anlamıştı. Dedeme yönelmesi kolaylıkla anlaşılıyor ama neden hemen dedemin üstüne atılmayıp da bütün dikkatini ve gücünü lâmbayı söndürmeğe çevirmişti? Aslında işin burasında da kurdun müthiş bir hesabı vardır. Kurt düşünüyor ki, lâmba dedemin elinde oldukça dedem olan-

ca gücünü kullanabilecektir. İki tarafın da kuvvetini tam kullanmasının sonucu ise kesin değildir. Kurdun dedemi mutlaka yeneceğine dair elinde bir garantisi yoktur. Fakat bir kere lâmbayı söndürmeyi başarırsa dedem etrafını, yanını yöresini göremiyecek, karanlığa alışık gözlerinin üstünlüğüyle kurt hasmını kolaylıkla altedecektir. Bu yüzden tıpkı bir insan gibi lâmbayı üfürmeye vermiştir kendini. Yalnız bu hesabının doğruluğuna ve tamlığına rağmen kaderinin kendisine tayin ettiği sonucu değiştirememiştir.

Müslüman, elinde bir lâmba bulunan bir ev sahibidir. Onun düşmanı da, ister batılı olsun, ister komünistler olsun tıpkı o kurt gibidir. Müslümanın lâmbası, Kur'an ve islâmdır. O, ancak onun aydınlığında bu evren gecesinde yanını yöresini görebilmekte ve onun ışığında yaşayabilmektedir. Kurtsa, vahşetin en haşin ve yırtıcı çocuklarından biri olarak hep kış karanlıklarında dolaştığından karanlıkta iş görmeğe gözleri alışıktır. O, ışıkta âdeta kör gibi olur. Karanlıkta ise gözleri âdeta ışıl ışıl yanar. Onun için insanın en büyük silâhının ışık olduğunu bilir. Ve yine onun için gündüzleri pek ortalıkta gözükmez. Karanlık bastırınca ava çıkar. O zaman da elinde lâmba veya bir ışık bulunan bir insan gördü mü ilk iş olarak o ışığı söndürmeğe çalışır. Işığı söndürdü mü işi artık kolaylaşır. Gözü görmez hale gelen hasmını paralar. Artık sürü de sahipsiz kalınca kurdun keyfine diyecek yoktur. İstediğini sırtına vurup alıp götürür.

Müslümanların parlak devirlerinde, yani İslâm bir güneş gibi ortalığı aydınlatırken, Avrupalılar ortalıkta gözükmediler. Karanlığın bastırmasını yüzyıllarca beklemesini bildiler. Kurt da açlığa çok dayanıklıdır. Kaderin bir imtihan gecesi gelip çattı. Müslümanlar için karanlık gece bastırdı. İşte kurda, yani Avrupalıya gün doğmuştu. Her gaflet anında sürüden bir iki aşırmayı becerdi. Nihayet, müslümanlar yavaş yavaş uyanmaya başladılar. Sonunda, kurdun karşısına bir iki çıkmaya başladılar. Avrupalı, lâmbayı söndürebildiği her ülkede, müslümanları kolayca hâkimiyeti altına aldı. Şimdi bütün gücüyle henüz bütün İslâm ülkelerinde söndürmeyi başaramadığı noktaya, yani islâmı tam anlamıyla söndürmeye bütün zekâ ve teknik gücünü sarfediyor. O biliyor ki bunu başarırsa artık müslümanları tam anlamıyla tarihten silmeğe, yani etkisiz ve güçsüz hâle getirmeğe erişmiş olacaktır. Ondan sonra ezmenin her türlüsünü, ekonomik, kültürel, politik ezme türlerinin her türlüsünü kolaylıkla uygulayabilecektir. Fakat ışık yandıkça, bir noktada da olsa lâmba yanmakta devam ettikçe, müslümanlar için kurtulma umudu büsbütün yitmiş sayılmayacaktır. Onun için Batılılar ve marksistler bütün güçleriyle islâmı söndürmeğe çalışıyorlar. İçten ve dıştan bütün kuvvetleri bu hedef için seferber olmuştur. Biz de elimizdeki sopayla bir taraftan kendimizi korurken ondan daha büyük gayretle elimizdeki ilâhî ışığı, sır lâmbasını söndürmemeğe çalışmakla kurtuluş umudumuzu koruyabileceğiz. Unut-

mayalım ki, kurdun gözleri karanlığa alışıktır. Ama biz, barbar Avrupa önünde medenî İslâm insanları ışığı kaybedersek yolumuzu kaybettik ve umudu da kaybettik demektir.

Evet, batılılar ve marksistler, aya da çıksalar, yerin dibine de inseler, ruhları itibariyle barbardırlar ve kurdun tabiatını taşımakta devam ediyorlar. Biz yırtık pırtık çul çaput içinde kalsak dahi hiç olmazsa medenî olmanın büyük anısını taşıyacak kadar medeniyiz. Biz mutlaka ışıkta iş görebiliriz.

Ne mutlu kurdun tıpkı insan gibi söndürmek için üfürüşünden lâmbasını koruyabilenlere.

SON

İÇİNDEKİLER

7 Kıyamet Aşısı
10 Sabrın Zekâtı
13 Sancak Çağıltısı
16 Bir Ay Bölünmüş Gibi Yüzlerinde
20 Gece İzi
23 Gayba İnanan
26 Hicret Mimarisi
29 Korku ve Muştu
32 Nimetleri Kutludur
36 Tövbe Kıvamı
40 Huzurda
43 Utanış
47 Beklenen
50 Kalb Medeniyeti
53 Zemzem ve Refref
55 Son Sınırların Aşkı
58 Mühlet
61 Diriliş Soyu
64 Zamanın Dirilişi
69 Ashab-ı Kehf Uykusu
73 Sürekli Mucizeler
77 Sorular
79 Avrupa'nın Dramı
84 Oruç ve Diriliş
95 Ay Diyaloğu
98 Taç
101 Melek ve Meşâle
104 Bir Kişiyi Dirilten
108 Bir Taş da Sen At
111 Peygamber ve İnsan
122 Orucun Ruhu
126 Cuma'nın Anlamı
134 Şahitlerimiz
139 Kurt ve Lâmba